



Ekpafat

A LÉLEK HANGJA



Ekpafat! Kicsi lánykaként hallottam egyszer, hogy valaki így szólított. Nem emlékszem rá, milyen volt, ki volt, de a hangjára igen. Semmihez sem hasonlítható, lágy és kellemes női hang volt. Amikor szüleim nevemen szólítottak, egyre többször mondtam nekik, hogy én nem Gizike, hanem Ekpafat vagyok. Mindenki úgy reagált, butaság, honnan veszem, ilyen név

nincs. Elmondtam, hogy így hív egy kedves néni, de nem hittek nekem. Édesanyám kérlelt, ne mondjam senkinek, hogy Ekpafat vagyok, mert kinevetnek, nem játszanak velem, ha nem mondok igazat. Nem mertem senkinek beszélni erről. Ennek ellenére valóban megtörtént, hogy játszótársaim gúnyosan megkérdezték, mi van, már nem vagy Ekpafat? Erre jól emlékszem, és arra is, hogy gyermekkoromban többé nem hallottam, hogy szólt volna hozzám a „hang”.

Évtizedekig nem is foglalkoztam ezzel, ha néha eszembe jutott, már gyermekkori képzelődésnek tartottam.

Egyre többször hallani, olvasni, hogy minden lélek kap az Atyától egy nevet. Úgy hiszem, hogy ez az én léleknevem. Szeretem és használom is egy ideje. Pár éve egy tanfolyam keretében kezembe került Csíky Ildikó: Sorsunk a számokban című könyve. Ebben a számok és betűk kozmikus energiájáról találtam egy részt. E szerint elemeztem léleknevem, és megdöbbenésemre segítségével pontosan követhettem a teljes életutamat.

Lélek Sándorné Gizella

Évtizedekkel ezelőtt egy kisváros kórházának a felvételi irodáján dolgoztam. Onnan kerültem fel, a nemrég beinduló intenzív osztályra, osztályos adminisztrátornak.

Az irodát alig pár méter választotta el az U alakú gyógyító részlegtől. A gépek csipogása, a lélegeztetőgép elnyúló, nehéz sziszegése behallatszott.

A karácsonyi ünnepek előtt történt, hogy vérző szülő nő került az osztályra nagyon súlyos állapotban. Mindenki talpon volt, mégis kevesen voltak. Nem sokat gondolkodtam, bementem, és beálltam a sorba. Feladatom a véradó és kórterem közötti út folyamatos megtétele volt.

Az életért tartó küzdelem napokig tartott. Ez meghatározta a további életem. Úgy éreztem nekem a betegágy mellett, és nem az íróasztalnál, van a helyem. Döntöttem. Bejelentettem a családomnak, váltani szeretnék. Orvos apósom, pedagógus férjem támogattak. Nem így az anyósom, aki nem értette, miért vonzó számomra az iroda felcserélése az ágytálra.

Szeptembert már az iskolapadban kezdtem, munka mellett tanultam. Múltak az évek, majd büszkén és örömmel vettem át jeles minősítésű okleveletem.

Alig találtam meg hivatásomat, mellékvese-daganatom okozta különböző szervek károsodása miatt, sorozatos műtétek szakították félbe munkámat. A hetedik — életmentő — műtét után a pécsi klinika intenzív osztályán tértem magamhoz. Most az én életemért folyt a harc. Kezem görcsösen szorította a rám terített lepedő sarkát. Felvillant egy kép, hányszor láttam már lepedőbe kapaszkodó kezet az utolsó pillanatokban...

Nem tartott sokáig ez az érzés, mert férjem megfogta görcsbe zárt ujjaimat, kezébe fogta a kezem, és így szólt: „Isten hozott kedves, tudtam, hogy ketten ismét győzünk!”

Négy évvel később újabb kihívás következett. Egy reggelre a bal oldalam lebénult. Az arcom teljesen béna volt, merev szemhéjam nem mozdult, a szemem állandóan nyitva volt, csak a műkönyv tartotta meg fényét, elferdült számból a szívószállal bejuttatott folyadék kicsordult, beszédem érthetlenné vált, a végtagjaim erőtlenek lettek. A számban lévő üveggolyó és a kezemben tartott szivacs labda csak éjszaka pihenhetett, mert nappal az izmok erősítése volt a feladatuk. A gyógytornász megmutatta a gyakorlatokat férjemnek, aki jó testnevelőként keményen dolgozott velem. Jární fogsz, mondta naponta százszor. Ha úgy érezte, gyengülök, így szólt: „Örülök neki, hogy ma ilyen erős vagy.” És én elhittem neki. Ismét sikerült!

Mindenki segített a családban. Azt hiszem, ha akkor ők nincsenek mellettem, feladtam volna. A legnagyobb erőt a család biztosítja, mert óriási — soha ki nem fogyó — tartalékkal rendelkezik. A remény sugarait folyamatosan árasztja felénk. Mindig akad egy kéz, aki felénk nyúl, ha terheink alatt megroggyanunk. Megvigasztalnak, ha mások bántanak, és megbocsátanak, ha mi bántunk másokat. A család erősítése nem jólét vagy pénz kérdése. Ha minden nap biztosítunk egy nyugodt körülmények között eltöltött közös ebédet vagy vacsorát, és ott mindent megbeszélünk, felszínre hozzuk, őszintén feltárjuk a problémákat, erősödik az egymás iránt érzett felelősségünk, megszületnek a megoldások.

Minden családban vannak mélypontok, bármelyikünk hibázhat, de együtt képesek vagyunk legyőzni a nehézségeket. Egy családban mindig lehet tiszta lappal kezdeni!

Mi soha nem fekszünk le haraggal, harminchét év után is van mondanivalónk egymásnak. Tudunk bocsánatot kérni és megbocsátani. A múlt vélt vagy valós sérelmeit nem emlegetjük, nem beszélünk róla. Szeretjük egymást.

Még sok munka vár rám, felemelni az elesetteket, erősíteni a gyengébbeket, segíteni azoknak, akik egyedül maradnak. A családot pótolni nem tudom, de őszinte odafordulással, szeretettel és alázattal talán enyhíthetem a fájdalmakat.

Hálát adok Istennek, és megköszönöm, hogy ilyen szép feladatot adott nekem.

Párommal tudjuk, ha az utunk végéhez érünk, egyikünk biztosan fogja majd a másik kezét, nem lesz szükség a paraván mögötti ágy lepedőjének sarkára...

A 0-ÁS KÓRTEREM

Tereza fáradtan tért haza. Nehéz éjszakája volt, a halál kétszer is ott settenkedett közöttük. Először, a meglőtt fiú keringése omlott össze, jó félórába telt az újraélesztése. Nem sokkal később egy friss infarktust kellett defibrillálni. Amikor eljött, már mind a két beteg állapotát sikerült stabilizálni.

Azelőtt sokszor gondolkodott azon, meddig maradhat valaki ezen az osztályon úgy, hogy a lelke egészséges maradjon. Hivatása és szakmája ide kötötte, de a halállal nehezen békélt meg.

Azután történt valami. Egyik este az átadót írta, amikor semmihez nem hasonlítható fejfájása kezdődött. Hirtelen feljajdult. Kolleganője hozta a vérnyomásmérőt, ez nem jó, kiabálta, a másikon szintén ugyanezek az értékek voltak olvashatóak. Űristen, kiáltott a nővérke, nem lehet mérni, mérhetetlen, per százhatvan higanymilliméter, azonnal szól az ügyeletes orvosnak, aki rögtön ott termett. Itt minden pillanatnak jelentősége van. Az orvos jó diagnosztá hírében állt. Sajnos igaz, mondta, majd diktálta az infúzióba injektált gyógyszerek nevét. Terezát lefektették, férjét felhívták, ne várja haza a feleségét, súlyos hipertóniás krízise van. Tereza ekkor, mindössze huszonhét éves volt.

Másnap a belgyógyászati osztályra került kivizsgálásra. Az osztály főorvosát, Tereza a legjobb orvosnak tartotta, aki nemcsak kitűnő orvos, de kiváló ember is volt. A vizsgálatok alapján beigazolódni látszott a megmásíthatatlan diagnózis: mellékvesevelő daganat. Mivel, ez a kisvárosi kórház nem rendelkezett endokrin osztállyal, így speciális osztályon, más városban folytatódottak a további vizsgálatok. Ott már nem volt minden eredmény pozitív, így várakozási álláspont következett.

Közben az idő haladt. Egyre több szerv károsodott. Ezután műtétek sorozata következett. A belgyógyász főorvos nem tudta tovább túrni Tereza áldatlan állapotát, életveszélyes kríziseit, mentővel a térség legjobb klinikájára szállíttatta el, ahol a sokadik műtetre került sor. Nehéz, több órás műtét következett. Műtét közben Tereza feladta. Visszakészült Teremtőjéhez, aki úgy látta, még sok itt a tennivalója, Tereza szolgálatára még szükség van, és visszaküldte őt!

Amikor kinyitotta a szemét, rögtön felismerte a helyzetét. Mindenféle csipogó, sziszegő masinákkal volt felszerelve, és csövek lógtak ki belőle.

Emberfeletti harc folyt Tereza életéért. Türelmes betegként igyekezett gyógyulni, hite erős volt, családja mellette állt, barátai, kollégái, biztatták. Az orvosok, ápolók, nővérek csodálatos, fáradhatatlan szeretettel küzdöttek az életbe maradásáért. Most ő élte meg a beteg ember kiszolgáltatottságát, az osztály személyzetének áldozatos munkáját. Büszkeség töltötte el, hiszen ő is ugyanilyen osztály egyik láncszeme volt.

A szövettan igazolta, a sok évvel ezelőtti első, kisvárosi kórház diagnózisát.

Tereza személyisége ezután átértékelődött, meg változott. Azóta minden embert a lelkén keresztül ismer meg. Számára a test egy ruha.

Természetesen arra is vigyázni kell, és rendben kell tartani, hogy a lélek jól érezze magát benne. A gyűlöletnek, bosszúnak, mások megítélésének nála nincs helye, minden porcikájába a megbocsátás, megértés, szeretet fészkelte be magát.

Újjászületése óta, nem gondolkodott azon, hogy meddig bírja ezen az osztályon. Amint tehetett, visszament, és beállt a sorba.

Egy fáradt műszak után még órákig fülében hallotta a monitor csipogását, vagy a lélegeztető gép nehéz sziszegését.

Mikor ágyba került, sokszor filmként pörögtek az események, a betegek által elmesélt életképek.

* * *

Tereza egész úton azon gondolkodott, hogyan segíthetne az asszonyon, aki tegnap tért magához több napos kómájából. Amikor az osztályra került, nem sok remény volt az életben maradásához, súlyos betegsége nehezítette ébredését. Két napig senki sem érdeklődött utána.

Tegnap délelőtt megjelent egy fiatalasszony kisírt szemekkel.

A lánya volt, aki a fővárosból érkezett. Elmondta, hogy az édesanyja szomszédja értesítette őt a tragédiáról, és mesélte el neki a történeteket.

Sűrű, nehéz, égett szag terjengett a lépcsőházban, amire összejöttek a szomszédok. Amikor az asszony lakásához értek, érezték, hogy a bűz onnan árad. Sokszor csengettek. Azt gondolták, az édesanyja biztosan elaludt, és valami ott maradt a tűzhelyen.

Az utóbbi időben keveset látták az asszonyt, és a vendégeivel sem találkoztak. Feltűnt viszont, hogy a mindig csinos asszony megtörtnek, fáradtnak és betegnek látszott. Miután hosszú csengetésre sem nyílt ki az ajtó, a szomszédok döntöttek, hívták a tűzoltókat. Azok felfeszítették az ajtót, a résen sűrű, fekete füst lepté el a lépcsőházat.

Amikor bementek látták, hogy a tűzhelyen a félig elégett lábasban szénné égett csontdarabok vannak; a szobába érve pedig az édesanyja fekszik, eszméletlen állapotban. Mellette üres gyógyszerfiolák és két összegyűrt levél.

A tűzoltók a mentőt és a rendőrséget hívták.

Miután a mentősök stabilizálták az asszony keringését, elindultak vele a kórházba. A lakásba eközben megérkeztek a rendőrök is.

A szomszédasszony hosszú keresgélés után érte el a leányt, aki természetesen, azonnal indult. Egy ideig itt is marad.

Van egy lánytestvére, aki tíz éve Svájcban él a családjával. Hetente szoktak beszélni telefonon. Sajnos édesanyjával két éve megromlott a kapcsolata.

Az történt ugyanis, hogy édesanyjuk valamikori kollégáival nagy vendégeskedéseket tartott. Édesapjuk halála után ezt az

életvitelt egyre nehezebben tudta finanszírozni. Sokba került a száz négyzetméteres lakás fenntartása is. Az özvegyi nyugdíjjal kiegészített nyugdíjból a heti baráti zsúrokat egyre nehezebben tudta megrendezni.

A fiatalasszony kérte édesanyját, adja el a lakását, költözzön a fővárosba, vegyen egy kisebb, kényelmes lakást, így ők is többet lehetnek együtt, és a három gyerek mellett is tud segíteni, ha baj van.

Édesanyja hallani sem akart erről, hiszen egész életében vezető beosztásban dolgozott, hozzászólt ahhoz, hogy sokan ismerik, és mint már említette, sűrűn összejártak a volt kollegákkal.

Egyébként pedig a vejét sem szeretette, mert más világnézetű családból jött, nem is tudott vele miről beszélgetni. A házasságukat sem nézte jó szemmel.

Aztán ebben a városban is megjelent az időseket segítő, életjáradékot ígérő ingatlanbefektető társaság. Jó ötletnek tartotta a kínálatot, hiszen így minden gondja megoldódna, és tovább élhetné a megszokott életét. A szerződés megkötött, leányának már csak bejelentette.

Svájcban élő testvére helyeselte döntését, mondván: élje csak megszokott életét, amiben jól érzi magát.

A fiatalasszony könnyei csorogni kezdtek, de folytatta. Egy éve ő is áldozata lett az iskolabezárásnak. Azóta sem talál magának tanítói állást. Egy kolléganőjével jár el takarítani újjgazdag családokhoz.

Kell a pénz, nagy a család. Férje pedagóguskeresete a rezsit fedezi csupán.

Társasházi lakásukat kisebb panelre cserélték, így fizették ki a tartozásukat, ami még terhelte az eladott lakást.

Édesanyja közben súlyos beteg lett. Lassan elmaradtak a jó barátok, mert az egyre többet betegeskedő asszony már nem tudott reprezentálni.

Segíteni, pedig senki sem jelentkezett.

A szomszédasszony néha bevásárolt neki, meghozta gyógyszerzeit.

A fiatalasszony nem tudott a fővárosból rendszeres segítséget nyújtani.

A két szobárban már öten voltak, így kényelmet sem tudott volna biztosítani az édesanyjának. Neki pedig ott volt a napi munka, nagyon kellett a pénz.

Talán az édesanyja ekkor döbönt rá, hogy ledolgozott élete után nincs semmije. Betegen, csupán csak a lakáshoz kötött élete maradt. Gyermekének sem segíthet, hiszen már a lakás sem az övé.

Az asszony a búcsúlevélről nem beszélt.

A leány letörölte a könnyeit, felvette a védőköpenyt, megkötötte az övet a derekán, nylon védőt húzott a cipőjére, és édesanyja ágyához ment. Átölelte, azután csendben beszélni kezdtek.

Jó óra múlva azzal búcsúzott, hogy holnap ismét meglátogatja.

Az anya súlyos beteg, állapota visszafordíthatatlan, nem sok ideje van földi létéből. Hirtelen határozhatta el magát. Ezt bizonyítja az, hogy a körömpörkölt ott maradt a tűzhelyen.

Ez mentette meg az életét, és békítette össze az édesanyját a lányával.

* * *

Tereza szeme a monitoron futó EKG-görbéket figyelte. A ritmustalan csipogás nyugtalanította. A férfi fiatal volt.

Várandós felesége pár perce távozott, hogy az ikreket haza vigye a nagyihoz, hogy mielőbb visszajöhessen párjához. Az asszony mindig suttogva beszélt a férjéhez, néha szájához emelte a kezét, így figyelmeztette őt, hogy ne fárassza magát. A férfi nehezen viselte orrában az életet adó oxigénszondát, így igazított rajta. Mind a ketten tudták, tisztában voltak vele, hogy még egy kardiogén sokkból, nem valószínű, hogy ki tud jönni. Minden pillanat versenyfutás volt az életért.

Az anamnézisből kiderült, több napja fáradtságot, megmagyarázhatatlan gyomortáji, furcsa fájdalmat érzett, és hamar kifulladt. Sok stressz érte az utóbbi időben. Ennek tulajdonította a diszkomfort érzését. Aztán minden olyan hirtelen történt. Mellkasában erős, mindent megsemmisítő, szorító nyomást érzett, halálfélelem lett úrrá rajta. Áldott állapotban levő felesége és két kislánya képe lebegett előtte. Tudta, harcolni kell, nem adja fel, nem adhatja fel, hiszen negyven éves, boldog családban él, élnie kell, fel kell nevelni a gyermekeit.

Ezek a gondolatok zakatoltak a fejében. Homlokának hideg verejtéke egész testét ellepte. Úgy érezte, nem kap levegőt. Nem tudta tovább tartani magát, az íróasztalra bukott, a koppanó fej hangjára figyeltek fel a kollégái. Azonnal segítségére siettek. A mellkasára szorított kezéről, gyöngyöző homlokáról, elfehéredett arcáról látták, nagy baj van. Az egyik kolléganő már tárcsázta is a mentőket. Szerencséje volt, mert pontosan el tudta mondani a tüneteket, így orvossal, mentőtiszttel érkezett a rohamkocsi.

Szinte azonnal megállapítható volt, hogy akut miokardiális infarktusa van. Az oxigénmaszk után elkészült EKG bizonyította az ék alakú, nagy kiterjedésű szívizom elhalást a hátsó falon. A mentőben azonnal megkezdődött a véralvadást gátló infúzió adagolása.

Szирénázva indultak a kórházba, de alig értek be, a keringése összeomlott a sokk miatt.

Tizenhárom percig tartott a küzdelem, amire sikerült az újraélesztése. Nehéz napok vártak mindenkire az osztályon. Nagyon jól tudták, hogy az empátia meddig mehet el, hogy ne zavarja az objektív ítélőképességet. Tereza, amikor meglátta a várandós asszonyt a férfi ágyánál, és hallotta remegő szájából a fohászt, ő is néma imába kezdett. Sokszor megtette ezt betegeiért, nem is hiába. Nem egyedül volt az osztályon, aki Istentől kért segítséget. Ez nem volt szokatlan ezen az osztályon. Kevés olyan embert lehetett látni, aki az utolsó pillanatban ne fordult volna Isten felé.

Amikor lejárt a műszakja, nehéz szívvel lépett ki az ajtón. Vajon mit hoz a holnap?

Másnap éjszakás volt. Megnyugvással konstataálta, hogy nem rosszabbodott a beteg állapota, ezt jó jelnek tartotta. A halál még járta meggyengült táncát a görbékkel, de egyre többször kerekedett felül az élet jele. Így telt el az éjszaka. Reggel reménnyel teli várakozással ment haza.

Következő nap, amint beért az osztályra, szeme rögtön arra az ágyra szegeződött, ahol a férfi feküdt.

Távrolról látta, hogy a görbék rendezettebbek, és hallotta, a csipogás egyenletes. A dekuruslapot* kezébe véve örömmel látta, tizenkét órája kiegyenlített keringést mutat. A beteg rózsaszínű arcán már nyugalom ült.

Nemsokára megérkezett a fiatalasszony, mosoly foglalta el a könnyek helyét. Terezához fordult, majd elmondta, hogy most beszélt a főorvos úrral, aki közölte, a csatákat megnyerték, a háborúnak vége. Kell még egy kis idő arra, hogy minden a régi legyen, de ilyen nagyfokú szívizom károsodás után erre számítani kell. Aztán lassan minden mehet a régi szokások szerint, csak kicsit lassítva.

Tereza boldog volt, érezte, ő is egy láncszem az élet csodájában. Ezen az osztályon mindenki így volt ezzel. A felelősség, az egymásra utaltság összekovácsolta az osztály dolgozóit. Itt a pillanatnak értéke van, csak egymást segítve lehet eredményt elérni. Aki nem képes erre, az lemorzsolódik, az nem ide való.

Nehéz munka ez, de a világ legnemesebb feladata a beteg ember szolgálata. Itt megszűnik a hatalom, a státusz, a világnézeti különbség, csak az ember létezik. A meztelen test elektrodákkal, csövekkel telerakva, és a lélek. Ha elég erős a lélek, a test újraépítésére szegődik.

Sokat tanultak minden esetből.

A hetenkénti keddi továbbképzések, eseti megbeszélések erősítették őket nemcsak szakmai ismeretekkel, hanem az em-

* Az intenzív osztály betegeinek állapotadatait óránként rögzítő ellenőrzőlap.

beri élet értékének megbecsülésével is. Tereza szerette ezeket a kedd délutánokat, mindig új ismerettel és lendülettel ment haza. A következő kedden a lábadozó férfi esetét elemezték, mindenki örömeire. Később többször találkozott a boldog családdal, a két iker kislányhoz kisfiú érkezett. Isten rájuk mosolygott.

* * *

A reggeli hideg kipirosította az arcokat. A kórház portása is csak az ablakon keresztül intett az érkezőknek. Egy mentő szirénája szakította meg a csendet.

Tereza szíve nagyot dobbant, nem jó jel volt. Érezte, hogy az a beteg, aki a mentőben van, életért kiált, tudta, hogy találkozni fog vele. Megérzésesei soha nem csalták meg.

Ahogy ment a folyosón az öltöző felé, szembe találkozott az egyik osztály volt főorvosával. Nagyon tisztelte a főorvost, neki köszönhette az életét.

Kisnővér korában gyakorlatát a főorvos osztályán töltötte. Orvos apósától sokat hallott a főorvosról, mert a szakma legjobbjának tartotta a belgyógyászt. Azt is tudta, hogy azon az osztályon a beteg a legfontosabb. Örült, mert abban a szerencsében lehetett része, hogy ott tanulhatta a szakmát.

Olyan volt ez az osztály, mint egy szanatórium. Az orvosok barátságosak, türelmesek. A nővérek áldozat-, és szolgálatkészek. A betegek elégedettek. Furcsa, szinte hihetetlen volt akkoriban is ez a harmónia.

Abban az időben még nem volt a fekvőbetegek számára pelenka, állandó katétert is ritkán használhattak. Papírvatta, és gumilepedőre terített lepedő feletti harántlepedő szívta fel a nedveket, mégsem volt gyakori a felfekvés azon az osztályon.

Volt egy kórterem, a nővérpulttal szemben, ott a magatehetetlen betegek feküdtek. Amikor a nővérkének volt pár szabad perce, elfordította a beteget jól alápárnázva, megigazította a lepedőt vagy ágyneműt cserélt, ha úgy hozta a szükség. Mert bizony naponta többször hozta úgy...

Tereza nem emlékezett olyan vizitre, ahol a főorvos úr, ne emelte volna fel a takarót és meg ne nézte volna, hogy száraz-e az ágynemű, nincs-e gyűrődés, ami nyomná a beteg testét, csökkentve annak vérellátását.

Ha mégis talált olyan esetet, ami nem volt megszokott, bárátságosan megkérdezte a kórtermet elhagyva, hogy ki van jelenleg ezen a részlegen? Nem volt szemrehányó, de azonnal tudni akarta, mi van az eset mögött, mikor volt ágyneműcsere, miért nem került sor a pontos ellátásra.

Amennyiben látta, hogy nem hanyagság történt, „minden rendben van köszönöm”, volt a válasza, de ha mulasztás történt, akkor jóindulatú figyelmeztetésben volt része a nővérkének, végig kellett neki hallgatnia, milyen kiszolgáltatott a beteg ember, mennyire szüksége van a figyelemre, és milyen károkat okozhatnak súlyos szövődményekkel kis hanyagság esetén is.

Nem ismétlődött meg biztos a figyelmetlenség többször, mert úgy tudott hatni a pontos munka szükségességére, hogy szégyellte magát az, aki mulasztott.

Akinek ez derogált, sürgősen keresett könnyebb osztályt vagy főnökének elnézőbb főorvost.

Volt ennek az osztálynak két egyágyas kórterme is. Ezek voltak a protekciós kórtermek. Itt a kórház valamelyik dolgozója feküdt, a takarítónőtől kezdve, a főorvosig. Nekik megírt a külön kórterem, mert ők megérdemlik, hogy betegségükben nyugodt körülmények között gyógyuljanak. Sajnos, Tereza is többször volt a külön szoba ideiglenes lakója.

A diétás nővér minden reggel meglátogatta az ott fekvő beteget és diétán belüli, egyéni étrendet állítottak össze.

Látogatót is fogadhattak a látogatási időn kívül. A főorvos naponta többször vizitelt azokban a kórtermekben.

Minden segítséget igénybe vett a gyógyításhoz. Konzilliumot hívott, szükség esetén az ország legjobb speciális osztályára juttatta el a beteg kórházi dolgozót, bárkiről legyen szó. Ott privilégium csak annak járt, aki a betegetet szolgálta. Minden

kórházi dolgozó legszívesebben azon az osztályon gyógyult volna, sokan nem teheték, mert saját osztályukat nem kerülhették meg.

A másik, amire Tereza pontosan emlékezett, soha nem hallotta, hogy a főorvos úr, kijelentette volna valamelyik betegről, hogy az ő betege. Sőt, mindig azt hallották, hogy a betegek egyenlőségét tartásák szem előtt, mert ez is a hatékony gyógyítás feltétele. Azon az osztályon mindennapos volt, hogy a nyolcvan éves betegnek ugyanolyan diagnosztikai elérhetősegeket biztosítottak, mint a harminc évesnek.

A főorvos a betegekkel sokat beszélgetett, holisztikus gyógyító volt. Hívó emberként esküjének betartásával életét a betegek gyógyítására szentelte. Az osztályon mindenki szerette, nem kérhettek tőle lehetetlent. Nem is volt az osztályon vándorlás, évtizedekig együtt maradtak.

Tudták, a főorvos úrra mindig lehet számítani, bizalommal fordulhattak hozzá problémáikkal, amit nem csak diszkréten kezelt, de jó tanácsokkal, szakmai segítséget keresve próbált segíteni.

Magánélete makulátlan volt, példás családi életet élt, nem volt körülötte soha botrány. Két gyermeke szintén a tudományos gyógyítást választotta.

Nyugdíjas éveinek egy részét még a kórház szakrendelőjében töltötte.

A főorvos most is érdeklődött Tereza hogyléte felől, búcsúzóul felajánlva segítségét, ha szükség lenne rá. Pár mondat után mind a ketten tovább mentek, várták őket a betegek.

Filmként peregetek le az osztályon eltöltött idők eseményei Tereza szeme előtt.

Amint felért látta, új beteg érkezett az osztályra. Tereza pontosan tudta, hogy ezt a beteget hozta a mentő szirénázva. Megkezdődött az idővel a versenyfutás az életért. A monitoron haláltáncukat járták az EKG-görbék az étellel.

Napok kellettek még ahhoz, hogy kiderüljön, lehet-e győzni a halál felett.

Terezáék mindent megtettek, hogy az élet kerüljön ki győztesen! Összefogással ismét sikerült meghátráltatni a halált, a görbék táncversenyét most is az élet nyerte.

* * *

A hajnali pirkadat megjelent a pici teakonyha ablakán, amikor Tereza kiment kávéfőzni magának. Szíve most nehéz és szomorú volt.

Alig egy órája, hogy a fiúk levitték betegét a prospektúrára, aki visszaadta lelkét Teremtőjének.

Sajnos a küzdelem most vereséggel zárult. Második infarktuszát már nem tudta legyőzni a férfi. Hiábavaló volt minden próbálkozásuk az újraélesztéssel, a halál szorosan ölelte magához zsákmányát, az életet.

Sokan azt hiszik, egy ilyen osztályon természetes dolog az elmúlás, és megszokja az ember. Ez nem így van. Minden beteg elvesztését kudarcnak élik meg, és egy kicsit ők is belehalnak. Sokáig emlékeznek még a beteg mozdulataira, szavaira, családjára, beszélnek róla, így dolgozzák fel a távozását.

Nem egyszerű a mindennapi küzdelemben csatát veszíteni, de tudják, menni kell tovább, mert a másik beteg arra vár, hogy harcoljanak tovább az ő életéért. Legnagyobb ellenségük a tehetetlenség.

Terezának ilyenkor mindig édesanyja halála jut az eszébe.

Egy másik város intenzív osztályán kellett végignéznie élet-halál mezsgyéjén lévő édesanyja szenvedését.

Ott állt az ágya mellett, szeme a monitoron, a lélegeztető gép nehéz szuszogása elővetítette a közelgő haláltusát. Potyogtak a könnyei. Tehetetlen volt. Nézte az édesanyját, akin nem tudott segíteni, semmit sem tehetett, hogy a szenvedésén könnyítsen.

Lehajolt megcsókolta a kezét megköszönve az életét, a szeretetét. Aztán nem tudott bent maradni, mert a néma sírás zokogássá változott.

Az ügyeletes orvos odament hozzá, és felajánlott egy nyugtatót. Tereza elvből soha nem szedett nyugtatót és altatót, most sem fogadta el. Az orvos azt mondta, menjen haza, pihenjen kicsit, majd értesíteni fogja, ha eljön az utolsó előtti óra, hogy itt lehessen, felkészíthesse a nagy útra...

Tereza úgy érezte, legjobb, amit tehet, ha hallgat az orvosra, és elmegy, kicsit pihen, mielőtt...

Bár ne tette volna! Hitt volna inkább a szemének, a monitornak, mert épp, hogy hazaért, fél óra múlva megszólalt a telefon, az orvos volt, közölte a megmászhatatlant, a ténytet, hogy édesanyja hirtelen meghalt, egy újabb infarktust kapott.

Forgott vele a világ, úgy érezte, nem kap levegőt, elgyengülnek a lábai, nem látott a könnyeitől, bűnösnek érezte magát, mert eljött, nem volt mellette, nem fogta a kezét, nem csukta le a szemét.

Hangos zokogásban tört ki, párja magához ölelte, de vigasztalhatatlan volt, miért hagyta, hogy az érzései, a szeme becsapja. Miért hitte el, hogy vannak még órák, és visszatérhet...

Soha nem bocsátotta meg magának, hogy akkor eljött a kórházból. Csak azzal tudja büntudatát kicsit enyhíteni, hogy majd a találkozásukkor bocsánatot kér...

Ezzel az újra átélt fájdalommal itta meg kávéját, megtörölte könnyes arcát, és elindult a kórterem felé, ahol várta a másik beteg.

Kicsit felerősítette a monitor csipogóját, regisztrálta az értékeket, majd elkezdte a reggeli mosdatást, megsimogatta a beteget arcát, beszélgetett vele, levette a vért, megírta a kérelmet a laborvizsgálatokhoz, elvégezte a szükséges gyógyszerelést, ellenőrizte az infúzió cseppszámát, átnézte a dekurzus lapot, megkezdte az osztályátadó megírását.

Amire ezekkel végzett, megjött a váltás, átadta a beteget, és elindult az öltöző felé.

Amikor kiért az utcára, a kórház előtti kis téren a fák levein pajkosan játszadozott a napsugár, de Tereza ezen a reggelen nem tudott örülni neki.

* * *

Tereza fejfájással ébredt, lassan vége a hétnek, az utóbbi időben egyre fáradtabbnak érezte magát. Jó lenne megcsináltatni egy nagylabor vizsgálatot, gondolta — talán kiderülne, mi lehet az oka az egyre jobban elhatalmasodó fáradtságának. Gyorsan elhessegette a betegségre utaló gondolatokat, vigasztalni kezdte magát azzal, hogy ebben a korban már szabad elfáradni.

Nem maradt sok ideje, hiszen várt rá az otthoni munka. Szeretett főzni, mi tagadás enni is. Kis műzlis tálja főzéskor ott van az asztalon készenlétben. Mire megfő az ebéd, a sokszori kóstolgatással jóllakik.

Ha szóba került, hogy kissé meghízott, és az ő billentyűinek, szívének ez nem használ, szemlesütve magyarázta, higgyék el, keveset eszik, az ebédnél is szinte gyerekadagot vesz magához.

Telefonja csengése rázta fel a kóstolgatás örömeiből. Egy kedves barátnője hívta zaklatott hangon: Azonnal beszélünk kellene — remegett a hangja. Most, azonnal mennék, jó?

Tereza természetesen azt válaszolta: Várlak, siess, majd eszel velünk.

Barátnője miatti aggodásában már el is felejtette fejfájását, fáradtságát.

Nagyon rossz érzése támadt.

Amikor Gerda megérkezett, már megterített, úgy gondolta, minden problémát meg lehet beszélni egy terített asztalnál. Mert mindig olyan jóízűeket tudtak együtt enni, arra nem is gondolt, hogy barátnőjének nem lesz kedve ehhez. Amikor még együtt dolgoztak, mind a ketten úgy csomagoltak maguknak, hogy a másiknak is jusson. Hiába kínálta, Gerda most hozzá sem nyúlt a gőzölgő borsóleveshez, de a tökfőzelék és a fasírt is hidegen hagyta.

Tereza látta, hogy nem sokat aludhatott, szeme alatt sötét karikák jelezték kialvatlanságát.

No gyere, mondd, mi történt?

Szegény Gerda, amikor megszólalt, szinte levegőt is alig vett, olyan gyorsan szeretne volna elmondani, mi történt vele.

Amióta nyugdíjban vagyok, egyre több csapás ér. Tudod, elromlott a mosógépem, vettem helyette másikat, aztán a régi hűtőm mondta fel a szolgálatot, azt is vennem kellett, itt elfogyott a félretett pénzem, most pedig megkaptam a gázszámlám, olyan sok, hogy majd csak a nyugdíj után tudom kifizetni. Hiába próbálok valami mellékálláshoz jutni, egyszerűen nem megy. Mindig betegekkel foglalkoztam, csak ápolni, gondozni tudok. Arra meg most nincs kereslet, illetve pénzük sincs a családoknak, hogy megfizessék. No, nem azért, mert beteg nincs, sőt nagyon is sok, de még mindig kifizetődőbb elfekvőre vinni az ápolásra szorulókat, mint otthon nővért fogadni.

Ahhoz öreg vagyok, hogy külföldre menjek. Ott is a fiatal kell, akinek nem teher az egész napos szolgálat heti egy-két nap pihenéssel.

Takarítani sem tudok elmenni a gerincsérvem miatt. Mert ugye nekünk ez kötelező betegség, a betegek emelgetése, forgatása bizony ezzel jár. Egyszerűen nem tudom, mi lesz velem? Miből csináljak pénzt?

Eladni már semmit sem tudok. Az összes családi értékeimtől meg kellett válnom. Nincs már kép a szobában, csak a helye, a világos folt a régen festett falon. Az édesanyámtól örökölt ékszereimet is felvásárolta a város kupeca, amikor Béla itt hagyott, és elvitte a bútort. Ugye a felét mégsem tarthattam itt. Arra kellett akkor az ékszerek ára. A gyerekek is alig tudnak kijönni, sok a hitel, a törlesztés, a rezsi. Nekik nem panaszkodhatok. És most itt van Béla.

Mondta, mondta, mintha nem tudtam volna, szegény mit élt át akkor, a mikor Béla elhagyta őket. Két gyerekkel maradt egyedül. A fiúk egyetemre jártak. Gerda minden munkát, ügyeletet elvállalt, minden fillérnek helye volt. Béla az első

időkbën még segítette őket, de fiatal barátnője egyre nagyobb költségei miatt, egyszer csak elmaradtak a nem kötelező forintok.

Aztán végeztek a gyerekek. Jól tanultak, értelmes, jól nevelt, szorgalmas felnőttek lettek. Mind a ketten meg is nőültek. Gerda büszke volt rájuk. Menyei áradoztak a férjeikről, mert Gerda valódi emberi, családi értékekre nevelte őket. Azóta az unokák is szaporodnak, most tavasszal lesz hétszeres nagymama.

Kis szünet, csend állt be, talán kifáradt, majd felállt, és azt mondta, maradj ülve, most én szolgállok ki, elővette a kávéscsészéinket, kiöntötte a forró kávé, és leült.

Rám nézett, és azt mondta, este találkozol Bélával. Nagyon beteg, nálatok van. Tegnapelőtt tudtuk meg, a gyerekeknek üzent, hogy beszélni szeretne velük, és kérte őket, szóljanak nekem is.

Az üzenetet Szabina adta át a fiúknak.

Sokáig próbálkozott elmagyarázni, hogy most a gyerekeknek az apjuk mellett van a helyük, mert kell a családi összefogás ilyen esetben, minden segítségre szükség lesz az elkövetkező időkben. Ő ugyanis nem tud megbirkózni a feladatokkal, mert ha tűt lát, elájul, a szagoktól pedig hány. Tehát a családtól vár segítséget.

A fiúk rögtön szóltak Gerdának. Leutaztak, és tegnap este már a kórházban voltak mind a hárman, ahol Béla akadozva, könnyes szemmel mesélte el, mi történt vele.

Gerda szemei is elhomályosodtak, amikor Terezának továbbadta a történeteket.

Bélának az utóbbi hónapokban egyre többször volt véres széklete, lefogyott, étvágytalanná vált. Szabina hiába hívta, hogy menjenek vacsorázni. Béla nem nagyon evett, pedig lassan tíz éve azért jártak ugyanabba az étterembe, mert ott jól főztek. Így kimaradtak a napi főtt ételek Béla életéből. A súlya mellett az ereje is fogyott. Szabina egyszer-kétszer megemlítette, menjen orvoshoz, de Béla nehezen hitte el, hogy beteg is lehet.

Aztán mégis úgy döntött, hogy elmegy és megnézeti magát. Amikor jelentkezett három hónapja, a fizikális vizsgálattal nem volt látható a vér jelenléte. Így kis dobozokat kapott, majd székletleoltást végeztek, az előjegyzés napján pedig megtörtént a tükrözés és a szövetszövetmintavétel.

Amikor leszállt az asztalról, fájdalomtól elgyötörve megkérdezte: Ugye nincs baj?

Az orvos, korrekt választ adott. Találtak rendellenességet, de diagnózist csak a szövetszövettan után tud felállítani.

Este Béla magába roskadva nézte fiatal élettársa szoláriumozott, szép barna bőrét, a feltöltött, dúsnak tűnő száját, festett dúsított szempilláit, hosszú, jól felépített műkörmeit.

Megriadt, mi lesz, ha mégis...

Hirtelen öregnek érezte magát. Talán most először, amióta Szabinával él. A mindig jól öltözött, kipihent, szép fiatal lány mellett ő is megfiatalodott. Tíz évig érezte magát fiatalabbnak. Béla sokszor megkérte Szabina kezét, de a lány sehogy sem akarta a házasság felelősségét felvállalni, gyereket sem szeretett volna, féltette kislányos alakját.

Most kétségbe esett. Ismerte Szabinát. Tudta, nem betegápolónak született. A divat világa, a plázák butikjai közelebb állnak hozzá, mint egy borogatás, vagy priznic elkészítése.

Így telt el a két hét. Aztán jött a telefon a dokitól. Holnap keresse meg a rendelőben, meg jött a szövetszövettan, meg kell beszélni a részleteket.

Egész éjszaka nem aludt. Reggel korának megfelelő ráncaival nézett szembe, amikor a tükör előtt állt. Arca sápadtsága kiemelte a barázdák mélységét. Rosszul érezte magát, a kialvatlanság és a kilátástalanság terhe nehezedett rá. Érezte, ez a nap más, mint a többi, sorsfordító.

A kórházhoz vezető úton lassította a sebességet, úgy gondolta, ezzel időt nyer. Mégis hamarosan a kórház parkolójában találta magát. Kiszállt, elindult a rendelő felé. Nem kellett sokáig várnia, hamar behívták.

Az orvos nem kertelt, azonnal közölte a megmásíthatatlan diagnózist, rákos daganat a vastagbél azon szakaszán, aminek az eltávolítása után végleges vendégnyílást kell létrehozni a hasfalán a széklet eltávozásához.

A gyógyulási esélyek a végleges terápiák után kedvezőek. Sokan élnek így, ez egy állapot a beteg számára. A betegek megtanulják az ezzel járó higiéniai teendőket, képessé válnak önmaguk ellátására. Sokan meg tudják tartani munkaképességüket. Pszichológus segíti a betegség okozta lelki problémák feldolgozását. Vannak klubok, ahol a betegek segítik egymást. A kezdeti nehézségeket a családban jól megoldják, egy családtagot megtanítanak a sebkörnyék kezelésére, a zacskók felhelyezésére, cseréjére, amit aztán később a beteg saját maga is el tud látni.

Forgott vele a világ: család, seb, zacskó...

Azután az orvos közölte, reggel nyolc órára a főorvos úrral várja az osztályon a műtét időpontjáról való egyeztetésre.

Béla hazament, a titkárnőjét hívta, közölte, öt nap szabadságot vesz ki, a helyettesítéséről gondoskodjanak.

Szabina késő délután érkezett haza, papírtáskákkal megpakolva, melyek a legújabb divat szerinti cucciókat rejtette. Szabina így hívta a frissen vásárolt kellékeket. Béla kérte, üljön le, beszéljék meg, mi lesz ezután.

Amikor Béla befejezte beszámolóját, Szabina nagy szemekkel ránézett, és azt mondta, nem tudom felvállalni. Tudod, hogy alkalmatlan vagyok ilyen szerepekre. Lassan nekem is ketyegni kezd a biológiai órák, nem szeretnék negyven évesen szülni. Így azt hiszem, ilyen betegséggel akkor sem vállalhatnánk közösen gyereket, ha már most, és nem öt év elteltével lehet teljesen gyógyulttá nyilvánítani. Magával az állapottal sem tudok megbirkózni. Ha túl leszel mindenem, majd rendezzük az életünket, most az a fontos, hogy mielőbb megoperáljanak.

Egy idegen szépség állt előtte, a hang is idegennek hallatszott. Úgy érezte, összeroppan.

Másnap reggel bekóválygott a kórházba. A főorvos szavainak csak a foszlányaira emlékezett, tehát hétfőn...

A hét vége rémálmom volt. Szabina cseverészett a barátaival, vásárolni ment, a műkörmöshöz rohant, majd megkérdezte, este hol vacsoráznak?

Béla azt mondta: Menj kedves a barátaiddal, nekem most egy kis magányra van szükségem.

Többnapos kimerültségétől Béla nem hallotta, Szabina mikor ért haza. A nappali kanapéján elaludt, reggel ott ébredt. Benézett a hálószobába, látta kedvese még az igazak álmát alussza a nagy franciaágyon elnyúlva.

Rendbe hozta magát, majd elment régen nem látogatott édesanyjához. Sokat beszélgettek. Mária néni most először nem tett fiának szemrehányást felelőtlen döntése miatt. Megoldjuk kisfiam, mondta nyolcvanhárom éves édesanyja. Átölelte könnyekkel küszködő fiát, megsimogatta a fejét. Ne félj, meggyógyulsz, minden rendben lesz.

Jó volt otthon lenni. Érezte, az édesanyja közelében a feszültsége is oldódik.

Másnap korán kelt. Szabina segített összepakolni, aztán a kórház folyosón elváltak egymástól, amikor Bélának mondták, hogy üljön le, ugyanis hamarosan elmegy a beteg az 5-ös kórteremből, és elfoglalhatja a helyét.

A három nap gyorsan elszállt; vizsgálatok, vérvétel, EKG, mellkasröntgen, aneszteziológiai konzílium, majd műtét-előkészítés.

Tegnap reggel betolták a műtőbe, este ébredt fel. Fájdalmai voltak, belázasodott, problémák merültek fel a keringésével, délelőtt vitték át az intenzív osztályra. Most ott van, a múlt becsukódni látszik, de nem látni a jövőt.

Szabina az elmúlt napokban egyszer látogatta meg, mert nem bírja a szagokat.

Gerda ezzel zárta rövidre a történetet.

— Most mi lesz? — kérdezte Tereza barátnőjét, aki azonnal rávágta:

— Végigcsináljuk, amikor már boldogul egyedül is, majd meglátjuk, elvégre a gyermekeim apja.

Tereza előre tudta Gerda választát, de tőle akarta hallani.

Átölelte barátnőjét.

— Fél hatkor várlak, együtt megyünk be, jó?

— Itt leszek — válaszolt Gerda és elköszönt.

Amikor becsukódott az ajtó, Tereza összeszedte a mosatlan edényeket, elmosogatott, csak a férje terítéke maradt az asztalon, aki nem evett velük. Látta, Gerdának Terezával van dolga.

Ő addig ebéd helyett elment bevásárolni, mert az az ő feladata, a házimunkában.

Tereza és Gerda együtt mentek be. Gerda megfogta Béla kezét és úgy beszélgettek.

Terezának sok dolga volt, nem zavarta meg a beszélgetést, csak lopva figyelte a monitort.

* * *

Tereza odalépett a férfihez, épp a garatban felgyülemlő nyákot készült leszívni, amikor Borika megállt mellette.

Régóta ismerték egymást. Borika szüleinek Tereza apósa volt a háziorvosa valamikor. Akkoriban még a rendelő és a szolgálati lakás egy helyen volt. Terezáék is ott laktak, a betegekkel gyakran találkoztak. Így ismerte a család történetét. Gábor, főmérnök volt egy nagy gyárban. Amikor a gyárat leépítették, fillérekért jutott a drága gépekhez. Hamarosan jól prosperáló vállalkozást tudott beindítani több alkalmazottal. A munkásokat jól megválogathatta, mivel a sorozatos gyárbezárások súlyos munkanélküliséget generáltak a kisvárosban. Rövid idő alatt a város legjobban menő vállalkozói között tartották számon Gábor miniüzemét. A belvárosi öröklakásból felkapott zöldövezetbe költöztek, szép nagy házat építettek.

Új barátok váltották fel a régieket.

Borika, Gábor felesége nehezen találta fel magát az új házban, idegen környezetben, más szokások között. Szerette a

család körüli teendőket, szerény háziasszonyként szolgálta a családját, így érezte jól magát. Fontosak voltak számára a közös vacsorák, a meghitt, hosszú családi beszélgetések. Szüleitől is ezt látta, bármennyire sok volt a munka a ház körül, a vacsoránál mindig együtt ültek a kis asztalnál.

Borika szülei egyszerű, dolgozó emberek voltak, akik büszkék voltak jól tanuló lányukra, és szerették Gábort is, a fiatal mérnököt. Örültek a fiatalok boldogságának.

Gábor és Borika első házassági évfordulójára megérkezett Balázs. Boldog kis család lettek. Aztán eltelt két év, és megszületett Boglárka.

Boglárka beteges kislány volt, tavasztól őszi allergiás köhögések kínozták, szinte minden virág ellensége lett a kislánynak. Borika így otthon maradt a kicsivel.

Ahogy múltak az évek, a szerető gondoskodás meghozta gyümölcsét, Boglárka kinőtte a betegségét. Amikor a gyerekek iskolába mentek, Borika visszatért a gyárba, ahol könyvelőként dolgozott, amíg a gyárat be nem zárták.

Gábor az új helyzetben, sikeres vállalkozóként jól érezte magát. Az új barátokkal egyre gyakrabban jöttek össze, beszélgetésük alatt röpködtek a milliók, egy idő után már minden a pénzről szólt. Borika látta, amint egyik, másik szomszédasszonya teljes változáson megy keresztül. Mintha versenyeznének; szilikonmellek duzzadtak a vállnélküli ruhákból, nőttek a beépített hajtincsek, és dúsultak a ragasztott szempillák. Vastagodtak a feltöltött ajkak a tetovált szájszélek alatt. Gábor pillantása egyre többször landolt valamelyik szépasszony kebelcsodáján. Borikát nemigen zavarta, mert az ő természetes, feszes bőre, épp, hogy megereszkedett melle, semmivel sem maradt el a műnők mögött. Gondolta, Gábor is látja ezt, és biztosan csak a kíváncsiság tartja szemét a másikon.

Közeledett Borika születésnapja, amikor Gábor azzal állt elő, hogy megajándékozta Borikát egy plasztikai műtét költségével.

Borika azt gondolta, a férje rossz viccnek szánta. Mikor megértette, ezt Gábor komolyan gondolta, döbbsenten állt a férje előtt.

Gábor meglátta Borika szomorú szemét, és magyarázkodni kezdett. Előhozakodott titkos vágyával, szeretne ő is venni egy nyaralót a horvát tengerparton, hajóval. Van is egy eladó Péterék nyaralójához közel. Oda pedig jó lenne, ha Borika is megváltozott külsővel menne, mint Péter felesége.

Borika valóban megváltozott, de nem külsőleg, a lelke tört össze. Szemébe végleg a szomorúság költözött, szívébe pedig a fájdalom.

Nemsokára eladták a balatoni kis házat, megvették a horvát tengerparti nyaralót, hajóstól.

Ettől kezdve minden megváltozott. Gábor újdonsült barátai-val bulizni járt, kaszinókban mulatták az időt. Borika pedig a gyerekekkel nyaralt, főzött, mosott, takarított. Szabad idejében egyetlen szenvedélyének, az olvasásnak hódolt. Néha elment egy koncertre a gyerekekkel. Gábor már nem ment velük, neki más szórakozás akadt.

Lassan eltávolodtak egymástól. Egyre kevesebbet beszélgettek. Borika nem igazán értette a sznobizmus nyelvét, sokszor azt sem tudta miről van szó. Sokáig próbálta menteni a házasságukat, sikertelenül. Amióta hazajöttek, már alig beszéltek egymással. A karácsony sem volt már a régi, az ünnep másnapján Gábor Péterékkal síelni ment, az újév is a hegyekben érte őket. Már csak a gyerekek miatt éltek egymás mellett.

Gábor tegnap is Péterrel ment a fővárosba, nem is mondta miért, azt sem, mikor ér haza. Így Borika nem is gondolt semmi rosszra, amikor látta, a garázshoz vezető úton a sáros keréknyomot. Gondolta, Gábor azért nincs otthon, mert még Péteréknél van.

Boglárka ment le a garázsba a tegnap ott hagyott teniszütőért. Amikor kinyitotta az ajtót, furcsa szagot érzett. A kipufogógáz szagát. Kitérta az ajtót, majd a kocsijához ment. Azt hitte, elájul, amikor édesapja és egy ismeretlen, meztelen

nő félig eszméletlen állapotban, kissé összegabalyodva feküdtek előtte. Azonnal felrohant a házba. Borika lerohant, a garázs addigra kiszellőzött, azonnal hívta a mentőket. Egy lepedővel takarta be férjét és a meztelen ismeretlent. A mentősök mindkét embert elvitték. A második szakaszba lépve, közel voltak a hatvan százalék COHb határhoz, ami maradandó agyi károsodást feltételezhet.

Most az életükért küzdenek. Az Alkaligen infúzió és az asz-szisztált lélegeztetés talán meghozza az eredményt.

Azóta tudják, az ismeretlen nő egy prostituált, aki szintén két gyermekét neveli egyedül, elváltként. Ott szokott álldogálni az út lejárájánál, alig párszáz méterre a luxusnegyedtől. A hölgy két éve még egy azóta megszűnt nagyüzem betanított munkása volt. Rendesen dolgozott, nevelte a gyerekeit. Amióta munkanélküli, tele lett adósággal, egyik szomszédasszonya mutatta meg neki ezt a kereseti lehetőséget. Így került el a lakásuk elárverezését, és így tudott enni adni a gyerekeinek.

Most itt fekszenek egymástól pár méterre, mind ketten nem messzire a halál árnyékától.

Két sors. Egyiket a pénz, másikat a szükség tette tönkre. Áldozatok ők mind a ketten. Ha ezt a tragédiát, maradandó károsodás nélkül élik túl, vajon hogyan lesz tovább...

Kinek mit tartogat a jövő?

* * *

Tereza úgy kezdte szolgálatát, mint máskor. Amint közeledett a kórterem felé, hallotta a lélegeztetőgép sziszegését, a monitorok csipogását. Az ajtóban szeme rögtön átfogta az U alakú kórterem, jól látható ágyait. Semmi változás tegnaptól. Örült ilyenkor, mert az élet győzelmének reménye jelen van.

Átnézte betegei aznapi eseményeit, az utasításokat, sorra vette ellátandó feladatát, majd megkezdte a szolgálatát.

Lilinél kezdett. Őt játszótéri baleset érte. Súlyos koponyasérült, úgy került az osztályra. Ritka ott a gyermek beteg, de

mivel ez egy központi osztály, itt vannak meg a feltételek a tartósan intenzív ellátásra szoruló betegek számára.

Ahogy Lili körül tevékenykedett látta, amint a kislánynak megrebbent a szempillája. Kétes öröm töltötte el, mert tudta, hogy a mély kómában is lehetnek akarattól független izommozgások. Sokáig állt az ágy mellett várva egy új reményre. Hiába, teltek a percek, nem ismétlődött meg az előbbi mozdulat. Aztán elindult ellátni a másik betegét. Gondolatai Lili szempillájánál jártak. Amikor visszatért Lili ágyához, elkezdte szokásos meséjét egy kislányról, aki leesett a játszótér mászókéjáról, és az álommanó felemelte, elvitte egy olyan helyre, ahol vigyáznak rá, amíg meg nem gyógyul a fejcskéje.

Ez a mese minden nap kijárt Lilinek negyvenhárom napja, ha Tereza szolgálatban volt. Mese híján soha nincs a kislány, mert édesanyja is csak mesél és mesél. Pár órára megy haza délelőtt és délután segíteni a nagyinak, akinél most Panni van, a nagylány. Ő már középiskolába jár.

Lili egy válságban lévő házasság rendezési próbálkozása alatt fogant meg, véletlenül. Arra egy pillanatig sem gondoltak, hogy ne szülessen meg. Lili maradt, de az apa másfél év után elment. Győzött az évek óta jelenlevő új szerelem. Szépen váltak el, az apa rendszeresen látogatta gyerekeit, fizetett is rendszeren.

Mindent megbeszéltek, ami a gyerekekkel kapcsolatos volt. A szülők közösen választottak óvodát Lilinek. A gyerekek remélhetően nem sérültek nagyon a válás miatt. Amióta Lili az intenzív osztály lakója, az apa is mindennapos látogató. Beszél a kislányhoz, simogatja, néha látni, amint lehajtja fejét, összekulcsolja kezét, és némán beszél, csak a szája mozgásából látni, hogy szavakat formál. Talán imádkozik. Két hete mindig délután érkezik, aztán együtt mennek el a volt feleségével. Tegnap azt mesélték Terezának, hogy kézen fogva távoztak, a szülők.

Tereza ismét a kislány szempilláját figyelte, de bárhogyan szerette volna a pillanatnyi rebbenést ismét látni, ez elmaradt. Már azon is elgondolkodott, hogy valóban látta-e, vagy csak

annyira szeretné már életjelét látni a felébredésnek, hogy érzéki csalódás áldozata lett.

Így teltek az éjszakai órák. A monitorok semmi rendkívüli jelenséget nem mutattak egyik betegénél sem. Mindkét ágyánál harc folyt az életért.

Hajnalodott, amikor ismét Lili ágyánál tevékenykedett. Nézte a kislány arcát, gyönyörű gyermekarc volt. Egy mosolyt látott átsuhanni Lili angyali arcán. Most már, szinte biztos volt abban, hogy játékot űz vele a remény, de nem tudott továbbmenni, várta a csodát. A percek cammogását szinte hallani lehetett, nem sokáig maradhatott, várt rá a munka. Éppen az infarktussos beteg életfunkcióit regisztrálta, amikor halk nyöszörgést hallott, ezzel egy időben hallotta, amint a lélegeztetőgép is nagy sziszegéssel jelezte, hogy dolgozik a szervezet ellene.

Tereza tudta, vége a rémálomnak, Lili ébredszik! Szinte betörte az ügyeletes orvos ajtaját, aki azonnal köpenyébe bújt, és már ott állt a kislány ágyánál. Ezen a hajnalon Lili új esélyt kapott az életre.

Két nappal később a kislányt végleg le lehetett venni a lélegeztetőgépről. Pici kezével mindig intett Terezának, és kérte, hogy meséljen neki.

Egy ilyen osztályon nagyon kevés idő jut a mesére, de Tereza mindig kitalált valamilyen kis rövid mesét a kislány örömére. Már az osztály elköszönni készült Lilitől, miután visszatérhet az átadó osztályra, amikor kérte Terézát, hajoljon oda, mert sügni szeretne valamit. Mikor Tereza lehajolt, Lili súgva kérdezte: Az álommanók hova mentek, hogy én meggyógyultam, egy másik gyerekhez? Tereza potyogó könnyek között válaszolt, igen Lili, talán ott is sikerrel járnak.

Tereza pontosan tudta, hogy álommanókról csak a kóma alatt mesélt Lilinek, így ismét bebizonyosodott, hogy a lélek emlékszik a hozzá intézett szavakra.

Később, hónapok múlva Tereza egy bevásárlóközpontban találkozott velük. Mikor Lili meglátta, azonnal odafutott, és azt mondta neki, súgok valamit, apa hazajött.

Azóta többször találkoztak. Lili kellett, ahhoz hogy megtanítsa a szülőket a család összeforrásának fontosságára. Neki sikerült.

* * *

Tereza útja még nem a kórházhoz vezetett. Azért indult korábban, hogy meglátogassa rég nem látott kolleganőjét, és megkérdezze, nincs-e szüksége valamire. Lelkiismeret-furda-lást érzett, amiért csak napok múlva keresi fel azután, hogy tudja, megjött a szövettani eredménye, ami az áttétek jelenlétét bizonyítja. Próbálta magában formálni a szavakat, mit mond majd, hogy Vilma ne lássa zavarát és sajnálatát. Akárhogyan gondolkodott, semmi nem jutott eszébe, ami megnyugtathatta volna.

Vilma mindig vidám és jókedvű nő volt. Korán maradt egyedül két kislányával, mert férje egy kolleganőjéhez költözött, akit később el is vett. Vilma mindent elvállalt, amit csak lehetett. Volt is munkája bőven, hiszen intenzív szakápolóval mindenhol szívesen ügyelnek. Kellott a pénz, a két gyereknek sokba került a taníttatása. Ha sok volt az ügyelet, több pénz került hónap végén a borítékba.

Nagyon jó nővér volt, szerette az embereket, a betegeket. Volt egy furcsa szokása, ugyanis sokszor nevezett át beteget. Ezek a keresztelések azoknak jártak ki, akik valamiért rászolgáltak. Azon az osztályon minden pillanatban jelen volt a halál, nem illet ilyet tenni.

Vilma rossz szokása mégis teret kaphatott egy-két beteg esetében, mert mi tagadás, a ragadványnevek maradandóak lettek. Ez lett Tereza mentőöve, melyet most Vilma dobott neki.

Tereza, egyre szomorúbban analizálta a szövettani véle-ményt. Tudta, gyorsan progrediáló folyamat következik, ebben a harcban mindig alulmarad az élet, és a halál győzedel-meskedik.

Érdekes beszélgetés zajlott le kettőjük között Vilma nyugdíjas búcsúztatása után. Először hallotta Vilmát panaszkodni.

Most tudta meg, hogy Vilma nehezen viseli gyermekei távollétét.

Egyik lánya sem kapott állást az egyetem elvégzése után, így mind a két gyereke Hollandiába ment dolgozni azért, hogy a felvett hiteleket mielőbb vissza tudják fizetni. Szorgalmas emberekké váltak. Családot alapítottak. Anna most várja első gyermekét, Csenge, pedig már két gyermek anyukája. Minden évben hazajönnek.

Vilma évenként kétszer meglátogatta őket.

Vilma nagyon félt a magánytól, mióta nyugdíjba kellett mennie. Nem volt mentség, a leépítések először a nyugdíjasokat söpörte ki a kórházból. Ez így van rendjén, hiszen a fiataloknak még nagyobb szükségük van a munkára, mert a megélhetésüket csak a folyamatos munka tudja biztosítani. Hiteleiket pedig fizetni kell, mert ha nincs munka, tető sem marad a fejük felett.

Mégis, Vilma körül ekkor változott meg minden. Egyre szótlanabb lett, magába fordult, és bezárkózott. Egy-két hónapig még eljárt a klubba, de aztán onnan is elmaradt. Teltek a hónapok, év lett belőle.

Nem beszélt senkinek a betegségéről. Akkor sem, amikor szemmel látható volt a változás. Hónapok alatt fogyott le kilenc kilót, bőre fakó lett, jellegzetes színre váltott. Senki nem merte megkérdezni, miért nem beszél magáról. Aztán futótűzként terjedt a kórházban a hír, Vilmát azonnal meg kellett operálni, az egész gyomrát el kellett távolítani. Műtét után az intenzív osztályra került. Oda, ahol több mint egy évtizedet szolgált. Többhetes csata után Vilma került ki győztesen.

Ezután még jobban begubózott, terhes volt számára a barátok látogatása is, feladni készült küzdelmét. Egyre gyakrabban emlegette, olyan jó lenne már neki elmenni, betöltötte földi szerepét.

Mindkét lánya kérte, költözzön ki Hollandiába, hiszen akkor együtt lenne a család. Vilma hallani sem akart róla. Azt

mondta, neki ez a hazája, nyelvet nem beszél, és egyébként is mit keres egy haldokló idegen országban, az ő testét, ez az anyaföld várja.

Tereza lelassította a lépteit, talán időt nyer, és eszébe jut valami, amivel a beszélgetést indíthatja. Tudta, nem jó színész, soha nem szerette a szerepeket, az őszinteséget tartotta az egyik legfontosabb erénynek, most mégis azon gondolkodik, hogyan leplezze?

Ekkor Vilma segített.

Eszébe jutott, mit mesél majd el „Hatalmasságról”, akit Vilma nevezett el, amikor az első infarktusával feküdt náluk.

Polgári nevén, Gábornak hívták a beteget. A város nagy gyárának második embere volt, de kezében tartotta akkoriban az egész város vezetését.

Gábor nagyon súlyos állapotban, kétszeri újraélesztéssel élte túl az első infarktusát. Amikor állapota stabilizálódott, megkezdte az osztályon is bemutatni hatalmasságát.

Vilma és Tereza volt szolgálatban. Pont az infúziócseréhez készültek kétlépésnyi távolságra az ágytól, amikor a beteg kiabálni kezdett, szóljanak a Ferinek, azonnal jöjjön ide.

Kérem, nincs itt senki, akit Ferinek hívnak, tessék csendben beszélni, mert a többi beteg nyugalalmát zavarja, próbálta csitítani Tereza.

Mi az, hogy nincs; az előbb még itt volt a másik ágynál.

Ekkor értették meg, hogy a főorvost kéreti az úr. Szépen próbálták megmagyarázni, hogy a főorvos úr most nem tud idejönni, mert altat a műtőben, de mondhattak neki bármit, nem figyelt, nem hallgatott. Egyre emelkedő hangon kiabálta, majd ő rendet tesz közöttük, egyébként pedig nincs hozzászokva, hogy senkiházi ápolók kioktassák arról, hogy kit, hogyan szólít. Neki a főorvos Feri, világos? Majd a kórházvezető megmondja, hogy ki ő, és milyen hatalma van, zsebre teszi az egész bagázst, és sorolta megtorlásának módját sötét jövőt vázolva eléjük, etikai bizottsággal fenyegetve.

Hiába tudták, hogy az ilyen beteg kirohanásai osztályukon nem találnak meghallgatásra, mégis nagyon rosszul esett ez a megalázás.

Ekkor nevezte el Vilma a beteget Hatalmasságnak.

Természetesen a főorvos nagyon udvariasan leszerelte Hatalmasságot, aki ezután sem fogta nagyon vissza magát, de arra figyelt, hogy csendesebben csillogtassa mindenhatóságát.

Amikor visszavitték az általános osztályra, dupla volt az örömkük. Azért, mert most is az élet bizonyult erősebbnek a halál felett, másodsorban, mert az áldozatos munkájukat nem megalázással honorálták többé.

Két év múlva ismét találkoztak Hatalmassággal. Kétheti gondos ápolásnak köszönhetően ismét gyakorolhatta mindenhatóságát. Nem sok változást tapasztaltak nála, de ismerve őt, könnyebben túltették magukat a nehézségeken. Kicsit edzettebbek voltak már támadásainál.

Tegnap óta Hatalmasság ismét az osztály betege. Tereza alig ismert rá, összetöpörödött öregember lett belőle, túl van egy nagyon nehéz műtéten, válságos állapota mellett tudata tiszta, beszéde halk. Terezát nővérkének szólította. Ezt eddig, soha nem hallotta tőle senki. Ami még furcsább, a reggeli mosdatásnál, „Isten áldja meg magát”, fejezte ki köszönetét.

Lehet, hogy tényleg igaz lenne, az Úr elé mindenki tisztán érkezik?

Amint a kapuhoz ért, már tudta, mit fog elmesélni Vilmának.

* * *

Mikor Tereza felébredt, a redőny rácsain át belopódzó délutáni napsugár aranyfátylas táncát járta a falon. Nyújtózott egyet, felkelt, készülődni kezdett.

Nehéz éjszaka állt előtte.

Második napja folyik a küzdelem Melissza életéért. A fiatalasszonynak, eseménytelen várandóság után, császármetszés-

sel segítették világra gyönyörű, egészséges gyermekét. A műtét vége felé, spontán, nem csillapodó vérzés lépett fel. A tünetek és a véralvadási faktorok anomáliájára utaló értékek, valamint a perifériás vérkenet Pappenheim szerint festve egyértelműen bizonyította az akut életveszélyes állapottal járó DIC-szindrómát.

Az állandó, túlnyomásos transzfúzió ellenére sem sikerült megállítani a vérzést, stabilizálni az állapotát.

Tegnap este rendkívüli látogatásra kapott engedélyt egy fiatal nő. A főorvos úrral együtt lépett Melissa ágyához, majd a főorvos magukra hagyta őket. A látogató hosszan beszélt, de nem tudni mennyit értett meg belőle a beteg sokkos állapota miatt.

A látogató távozása után nemsokára megérkezett a férj, aki naponta többször meglátogatta a feleségét. Tanácstalanul, tehetetlenül állt társa mellett, néha letörölte kedvese arcát és a homlokát.

A félelem szinte eltorzította a vonásait, szemét elhomályosította a könny, a kialvatlanság lila karikát festett a szeme köré.

Nem tudott igazán örülni friss apaságának, mert a halál ott ólálkodott szeretett hitvese körül. Végigsimította Melissa arcát, majd elment, mert már későre járt.

Az ügyeletes orvos, Rita, miután végzett az esti vizittel, érdekes dolgot mesélt el Terezának.

Tegnap este váratlan látogató csengetett be hozzá, a földszinten lakó szomszédasszony, Panna személyében. Elnézést kért a késői látogatásért, de csak ilyenkor tud jönni, mert kéthetes kisbabáját nem hagyhatta egyedül, a férje pedig most ért haza.

Panna hallotta, barátnője az intenzív osztályon, élet-halál harcát vívja. Jövetelének az volt a célja, hogy meglátogassa, és ebben a doktornő segítségét kérje.

A doktornő felsorolta a szabályokat, amelyek csak a hozzátartozónak teszik lehetővé a látogatást ezen az osztályon. Így azt ajánlotta Pannának, keresse fel a szülőket, és érdeklődjön

tőlük barátnője állapotáról, mert ő tájékoztatást nem adhat, látogatást nem engedélyezhet.

Panna kért még egy kis időt, hogy elmesélje történetüket. Miután a doktornő helyel kínálta, belekezdett.

Együtt kezdték az iskolát, hamar összebarátkoztak, szinte elválaszthatatlan szövetségessé váltak. Melissza sok külön-órára járt, zene-, és mozgáskultúrát tanult. Pannának tettek ezek a beszámolók, néha együtt gyakorolták a feladatokat, így Panna is elsajátított néhány mozdulatot a balett világából. Panna, pedig segített Melisszának számtanból, nyelvtanból, irodalomból, mert ezek voltak az ő erősségei. Az általános iskolás évek alatt szinte elválaszthatatlanok lettek egymástól.

Panna műszerész édesapja és könyvelő édesanyja sok időt töltöttek a három gyerekkel, a környező vidékre jártak kirándulni, a városi könyvtárnak pedig rendszeres látogatói voltak. Pannáék minden nagyobb ünnepre koruknak megfelelő irodalmat, lexikont kaptak, így építették a gyerekek könyvtárát. Nem éltek luxusban, a nyári nyaralások is a nagyihoz vezettek, vagy a balatoni gyári üdülőbe.

Melisszáék minden nyáron messzi tájakon, éppen a legdivatosabb helyen töltötték szabadságukat. Melissza szülei jogászok, édesapja jól menő ügyvéd, édesanyja közigazgatási tanácsadó. Rengeteget dolgoznak.

Melisszánál már általános iskolában eldöntött tény volt, hogy ő is jogi egyetemre tanul tovább, és egyszer majd átveszi édesapja praksisát.

Középiskolába is együtt jelentkeztek, arról ábrándoztak, ha sikerül, egyetemre is együtt mennek.

Szerencséjük volt, mert együtt vághattak, életük nagy álma megvalósításához. Közösén béreltek egy kis lakást, de pár hónap múlva Melissza szülei úgy döntöttek, vesznek egy lakást, jó befektetésnek tartották. A két lány átköltözött a szépen felújított, modern, kényelmes otthonukba. Panna ugyanannyit fizetett, mint az előző albérletben, jól indult minden, sokat

tanultak. Jól érezték magukat, és mivel érdeklődési körük sem tért el, néha elmentek egy színházi előadásra, vagy koncertre.

Az első év vége felé Melisszát új barátok vették körül, akikkel eljárt a város jó nevű kávéházába egy kis traccspartira. Panna nem tudta követni, mert nem engedhette meg magának, hogy ott elköltse egy este az egész hétre beosztott forintjait.

Amíg Melissa az új barátokkal szórakozott, ő tanult. Teltek a hónapok, minél kevesebb időt töltöttek együtt, annál távolabb kerültek egymástól.

Egy alkalommal meghallotta Panna, amint Melissa az egyik új barátnőjének meséli, hogy milyen ciki neki, ahogy Panna öltözik.

Egy világ omlott össze benne. Valójában a mindenkori divatot és a nagy márkákat Melissa ruhatárából ismerhette meg, de soha nem gondolta, hogy ez valaha korlátot állíthat közéjük.

Megalázottnak, elárultnak érezte magát.

Nem beszélt erről senkinek, még jobban belevetette magát a tanulásba, s a vizsgái mindig jól sikerültek.

Amikor vége lett az évnek, Panna bejelentette, kollégiumba megy, onnan jobban elérhetőek a tanuláshoz szükséges feltételek. Melissa nem bánta, számára már nemcsak ciki, de terhes is volt a mindig begubódzó Panna. Új barátaival érezte jól magát, pörgős életet élhetett.

Ekkorra már a barátságból egy laza kapcsolat maradt. Az egyetemi évek alatt ez mit sem változott.

A diplomát együtt vehették át, de életük már külön pályán futott. Melisszát biztos egzisztencia várta, míg Panna örült a bizonytalan lehetőségnek is.

Néha összefutottak, beültek valahová, majd fél, egy óra múlva mindenki ment a maga útjára.

Pannát elkísérte a szerelem évfolyamtársa személyében. Amint András biztos munkát kapott, házasságot kötöttek, egy év múlva megszületett első gyermekük Nimród, most két év után, két hete megérkezett Emese.

Esküvőjükre ők küldtek meghívót, de Melisszáék éppen egy ázsiai üdülésen múltatták az időt, így csak dísztáviratban köszönhették az ünnepeltek.

Melissa is férjhez ment kollégájához egy éve. Állítólag nagy lakodalmat tartottak egy kastélyban kétszáz vendéggel. Pannának nem voltak a meghívottak között.

Itt be is fejezte kettőjük barátságának történetét. Majd hozzátette, nem tudja, miért mesélte ezt el. Tulajdonképpen ő azért jött, mert elég teje van, és szívesen vinnének majd Melissa kislányának belőle, hiszen az anyatej mégis jobb, mint a tápszer. András el is vinné minden nap Melisszáéknak, amikor a hivatalba megy. Ezt szeretné felajánlani barátnőjének. Hozzátette még, Melissa biztosan szívesen elfogadja az ajánlatot, ő pedig örül, hogy segíthet a babának és Melisszának.

A doktornő nagyon is értette Panna segítő szándékát, anyai ösztönét, önzetlen, gondoskodó szeretetét, azt is tudta, hogy Pannában nem maradt sérelem, a megalázást rég megbocsátotta, és most itt áll előtte tiszta szívvel, igaz barátsággal.

Ezért ígerte meg Pannának, beszél a főorvos úrral, hogy engedélyezzen rendkívüli látogatást. Miután a doktornő elmesélte a történetet a főorvosnak, ő úgy döntött, bevárja az aszszonyt, aki ilyen alázattal tud felemelkedni megalázottságán, és ő vezeti oda barátnője ágyához.

Rita doktornő befejezte a történetet. Tereza, mint oly sokszor, most is néma fohászba kezdett az életért.

Talán hajnalodott, amikor a laboros személyesen hozta fel az eredményt, ami reményt mutatott a gyógyulásra. Reggelre már tudták, ismét legyőzték a halált, az élet mehet tovább!

* * *

Miután megcsörrent az öreg vekker, Tereza kitámolygott a konyhába, feltette a kávé, elkészítette a reggelit, majd a fürdőszoba felé vette útját. A tükör már régóta kissé puffedt szemhéjat mutatott, de nem törődött vele, talán a kora nyári virágok allergiája okozza, de lehet, hogy a korrall jár — gondolatban.

Fájó ízületei jelezték, ideje lenne pihenni, mégis fél a két hónap múlva bekövetkező nyugdíjazásától. Mi lesz vele a betegek nélkül? Egész életében a betegek ápolásával töltötte napjait. Jóval ötven felett járt, de belekezdett egy szakmai pszichológiai képzésbe. Arra gondolt, ha egyszer nyugdíjas lesz, nagy hasznát veszi majd, klubot alapít, ahol ingyen gyógyítanak betegeket. Az ápolónőképzőben tanult klinikai pszichológiát jól kiegészítette ez a szakmai képzés. Nagy tervei voltak a klubbal kapcsolatban. A kórházhoz vezető úton végig szövögette terveit.

A csapóajtóhoz érve megérintette a mindenkori várakozás, vajon mit talál bent? Sikerült-e újra győzni a halál felett? Az intenzív osztályon örökös a közdelem.

Ezen a héten minden nap Violával dolgozott, aki tavaly végzett a főiskolán. Gyakorlatát az osztályon Tereza mellett töltötte, minden nehézségével megszerette az osztályt, itt kezdte meg felelősségteljes munkáját. Tereza szerette ezt a lányt, tudta, méltó utódja lesz, mert hivatását alázattal végzi, az elvégzendő feladatot pedig szolgálatnak tekinti.

Érdekes baráti kapcsolat alakult ki közöttük, a generációkülönbség eltörpült, szinte észrevétlenné vált a beszélgetések alatt.

A nap nem tűnt nehéznek, a két infarktusos beteg visszatérhet az osztályra, a másik kettőnek és a sebészetieknek stabil az állapotuk. A belgyógyászatról áthozott néni állapota sem rosszabbodott annak ellenére, hogy vizsgálati értékei nagyon makacs hasnyálmirigy-gyulladást mutatnak, és a láza nem megy le.

A lélegeztetőgép szuszogása is egyenletes, az élet jelének üzenetével tölti be a kórtermet. Ember és gép végzi feladatát az élet védelmében.

Távoli sziréna hangja töri meg a csendet, mindig megérik, ha hozzájuk érkezik, most Viola nézte a két üres ágyat, vajon melyik lesz a következő betegé.

* * *

A nap már szórta sugarait a szoba falára, amikor Tereza felébredt. Úgy döntött, pihen még kicsit, majd megkezdí a háziasszonyok napi teendőit. Már egy hete barátkozik nyugdíjas napjaival. Nem érzi jól magát, nagyon hiányzik az életéből, a kórház és a betegek. Úgy jött el, hogy némelyiküktől, el sem búcsúzhatott, mert nem voltak olyan állapotban, hogy megértették volna szavait.

Tegnap este nem bírta tovább, betelefonált, és megkérdezte, hogyan haladnak az életért folyó harcban annak a fiatal lánynak az esetében, akinél vastagbélműtét utáni szövődmény lépett fel, és válságosra vált az állapota. Örült a jó hírnék, úgy néz ki, sikerül...

Az utolsó napon végigsimogatta állandó, fáradhatatlan „munkatársait”, a lélegeztetőgépet, a monitort, és az egyéb kiegészítőket. Elvászthatatlanok voltak egymástól, nélkülük szolgálata eredménytelen lett volna. Szerette a gépeket, hozzátartozott a munkájához, az életéhez.

Néhány nappal búcsúzása előtt ismerős beteget hoztak az osztályra. Idős hölgy volt. Arcának egyik oldala eltorzulva, s vonásait mégis megtartva ismerhette fel Tereza azt a mindig vasalt ruhájú, fejkendő s nénit, aki férjével hetente végigmegy azon az utcán, ahol Tereza lakik. A férfi egyik kezében fonott kosár hófehér ruhával letakarva, másik kezével asszonya kezét fogja. Néha a belvárosba vezető utca padján megpihennek hosszú útjuk közben. Nem háznak, friss árúkat viszik családokhoz. Egyik alkalommal éppen munkába indult Tereza, amikor találkozott velük. Nehéznek tűnt a kosár a bácsi hosszan sípoló légzését hallva. Elkérte a kosarat, segít egy darabig, amíg közös az útjuk. Szabadkoztak, szinte zavarban voltak, nem szoktak ők ahhoz, hogy csak úgy valaki kivegye a kezükből a terhet. Terezának sikerült meggyőzni őket, így együtt folytatták az útjukat.

Ekkor mesélték el rövid történetüket. Van egy kis földjük, amit szüleik elvett földjei után kapott kárpótlásból vettek. Földműves családba születtek mind a ketten, tudnak a földdel

bánni. Örültek a földnek nagyon, jó gazda módjára elkezdtek művelni. Nem sok pénzt tudtak összegyűjteni, a téészen nem mérték bőven a forintot. Hiába spóroltak, nehezen gyűlt a tartalék, mert két gyereket taníttattak. A lányuk gyógyszerész lett, messze, más vidékre vitte a szerelem és a munka. A fiúk itt bent lakik a városban, belőle mezőgazdasági gépész lett. Évek óta nem kap munkát, nincs szükség már a mezőgazdasági szakemberre. Kényszervállalkozó lett belőle. Hetente utazik, hogy frissítse divatos ruhákkal a kicsiny, pár négyzetméteres üzletüket. A ruhák gyűlnek, a vevő pedig elmarad. Szegevények az emberek, a butikokat felváltotta a használtruha kereskedés. Még bíznak és remélnek, mert a menyük teljes örökségét a boltba fektették. Úgy döntöttek, ha csak annyi pénzt kihoznak egyszer belőle, amit befektettek, másba kezdenek. Nehéz az élet manapság mindenkinek.

Kis megtakarított pénzükön vettek egy borjút, felnevelték, szeretgették, ahogy tehénné növekedett, igyekezett meghálálni a gondoskodást, bőven tejelt, finom, zsíros tejet adott, ebből készítenek túrót, tejfölt. A tyúkok is szépen tojnak, sok zöldet kapnak. A termékeket jönnek eladni. Amikor a közös út végéhez értek, Tereza visszaadta a kosarat. Nagyon szépen megköszönték. Azt mondták a jövő héten, vinnének egy kis túrót, tejfölt ajándékba, mert ilyen figyelmes volt hozzájuk.

Nagyon kedvesek, de én is minden héten öt liter tejet veszek évek óta egy ismerőstől, és túrót, tejfölt készítek belőle, ámbár örömmel veszem, ha néha benéznek hozzám, és ott megpihennek egy kicsit, hátrította el a honoráriumot Tereza.

Ekkor szólalt meg először a néni: tudja kedves, ránk fér a pihenés. Nekem egy vesém van, apuska pedig sokszor fullad. Mindig mondja a lányom, hogy el kell menni kivizsgáltatni magát, mert anélkül ő nem hozhat gyógyszert neki. Tudjuk, hogy kellene, de mi lesz velem egyedül, ki látja el az állatokat. Mindent ketten csinálunk, így tudjuk megélni a sorsunkat. Nincs nekünk annyi pénzünk, hogy segítséget fogadjunk. Talaly volt az aranylakodalmunk, elvitte kis tartalékunkat. Látja

kedves, ezt a gyűrűt akkor kaptam. Hát ez talán sokba kerülhetett. Meglennék én nélküle, mégis örültem neki nagyon, azóta le sem teszem, kissé lesütötte szép kék szemét. Terezát meghattotta ennek a két embernek az együvé tartozása. A beszélgetés után nem találkozott velük, csak a kórteremben látta viszont a nénit, amikor agyembólia okozta féloldali bénulással vitték át a neurológiáról, mivel gépi lélegeztetésre volt szüksége.

Utolsó munkanapján találkozott Tereza a bácsival is, aki odalépett hozzá.

Most ismerem meg kedves, ugye maga segített a múltkor nekünk. Látja, hol kell találkozoznunk. Jó, hogy maga van itt, hoztam hálóinget, meg papucsot anyuskámnak, ne legyen itt meztelen, olyan szégyenlős szegény.

Tereza elmondta, itt a betegek a rajtuk és bennük levő csövek miatt csak így hozzáférhetőek, ápolhatóak. Itt mindenki így fekszik, nem tudnak hálóinget vagy pizsamát senkire sem adni, az akadályozná az ápolási teendőiket.

Megértette és kérdezte: meddig adja még ez a gép a levegőt anyuskámnak, mikor lélegzik ő maga? Tessék beszélni a doktor úrral, én ma dolgozom utoljára, felelte lesütött szemmel, lehajtott fejjel Tereza. Nem tudott mit mondani, látta, betegének órái vannak már csak itt a földi életből.

Mikor a bácsi kijött az orvosi szobából, azt mondta: adna nekem egy széket kedves, most nem megyek el. Sötétkék öltönye, hófehér, szépen vasalt — talán keményített — inggalérja kilátszott a zöld védőöltözet alul.

Egy óra húsz perc múlva a monitor visítása, és az egyenes görbe jelezte, a néni lelke visszatért Teremtőjéhez.

Tereza a gépeket kikapcsolta, a paravánt elhúzta, hagyott időt a búcsúzásra. Tudta, ez szabálytalan. Soha nem vétett munkaköri leírás ellen, de most elhagyta jó szokását, hogy ne kelljen neki kivenni a bácsi kezéből a párja kezét.

Talán öt perc múlva kilépett a bácsi, szeméből hullottak a búcsú könnyei, majd azt mondta: köszönöm kedves, aztán elindult a kijárat felé.

Tereza ellátta a nénit, letakarta. A teakonyhába ment, meggyújtott egy gyertyát, és kérte a hazavetés angyalát, vezesse vissza az eltávozott lelkét Teremtőjéhez, és imába kezdett.

Ketten búcsúztak azon a napon, egyikük egy munkával eltöltött, nehéz sorsú, de boldog élettől, másikuk az évtizedek óta tartó szolgálattól.

Amint végére ért az emlékezésnek, kezébe vette a napi újságot. Mostanában a gyászjelentéseknél kezdi. Egyre több barát, ismerős távozik. Miután a gyász hírek közepére ért, látja, hogy két ismerős név van egymás mellett. A bácsié is, aki anyuskája után ment tragikus hirtelenséggel. Talán „megszakadt a szíve”. Kegyes volt hozzájuk az Úr! Letette az újságot, felhívta lábadozó kolléganőjét, Évát. Bejelentkezett hozzá, megkérdezte, mit vásároljon, mire van szüksége. Aztán, a konyha felé vette útját, előkészített egy ételhordót, amiben ebédet visz Évának.

VÁRÓTEREM

Mikor Ildi belépett az onkológia várótermébe, köszönését csak páran fogadták, szinte mindenki lehajtott fejjel, leesett vállal ült a padon. Nem beszélgetett senki, némán vártak a sorukra, a sorsukra. Van, aki először van itt, azért, hogy meghatározzák a kezelés folyamatát, a visszatérők pedig, hogy megismerjék a kezelés hatásosságát, a további vizsgálatokért, hogy az áttétek esetleges megjelenését mielőbb felismerjék. A gyógyultaknak sincs kedvük beszélgetni, mert tudják, hogy a gyógyulás sem biztos, lehet hogy nem végleges. Itt mindenki bizonytalan.

Ildikó először van itt, műtét előtt áll, rosszindulatú csomót találtak a mellében. Először bízott benne, hogy talán mégsem az, vagy a szövettan eredményértékelése tévedett, ez a mentéskeresés, csodavárás nem tartott nála sokáig, elfogadta a valóságot.

Keresett magának egy üres széket, leült, elővette a könyvét, és olvasni kezdett. Nem kötötte le az olvasás, de tudta, csak a betűk képesek arra, hogy figyelmét kis időre távol tartsák, a hogyan továbbtól.

Nem tudni, mennyi idő telhetett el, mert behívottak közül egy-két névfoszlányra emlékezett, amikor ismerős név szólítására lett figyelmes. Orgoványi Adalbert. Felkapta a fejét, ez csak ő lehet, ilyen névvel nem sokan vannak megáldva. A sovány, magas férfi hátát látta, ahogyan az ajtó felé elindult egy távolabb lévő sarokból. Mozgásában ott volt az a nagyon is ismerős mozzanat. Letette a könyvet, mert szeme előtt elkezdtek peregni a képek.

Pontosan negyvenhárom évvel ezelőtt kezdődött, egy kultúrotthonba mentek a barátnőjével filmet nézni, hátuk mö-

gött egy fiatal fiúkból álló társaság foglalt helyet. Ildikó és a barátnője a következő napok programjáról beszélgetett a vetítés előtt, amint az egyik fiú megkérdezte, nincs-e egy felesleges programajánló, amit szívesen átnéznének. Volt, odaadták neki. Ettől kezdve minden alkalommal találkoztak, sokat beszélgettek. Egyik ilyen este Adalbert megkérdezte Ildikót, hazakísérheti-e. Ildikó várta a megnyilvánulást, igent örömmel mondott. Így kezdődött el az együtt járásuk. Mindent elsöprőnek látszó szerelem szövődött közöttük. Ildikó nehéz időket élt át akkoriban, szülei válása tépázta meg serdülő lelkét. Tudta régen, nem tökéletes a szülők házassága. Édesanyja nagyon fiatal, szép nő volt, édesapja végtelenül türelmes, idősödő ember, valamikor jómódú kereskedő. Az államosítás után nem maradt semmije, csak a fiatal felesége, és a gyermeke. Neki viszont a család jelentette a kincset, mindent. Azt beszéltek, Ildikó édesanyja mindig szeretőt tartott, de ez valahogy nem érintette a családi békét. Aztán pattant a szikra, az édesanya bejelentette, otthagyja a családot. Ez arra az időre esett, amikor Adalbert belépett a lány életébe. Nagyon szerette a fiút, teljesen átadta magát ennek a szerelemnek. Boldog volt. Tanulásában, munkájában előre vitte ez a nagy szerelem. Sajnos nem vigyáztak eléggé, mert Ildikó várandós lett. Tudták, lehetetlen megtartani a babát, hiszen Adalbert egyetemre járt, másodéves volt. Ildikó esti iskolában tanult, mint a „burzsujgyerek” általában, mert akkoriban, egyéb származásával csak erre volt lehetősége. Tehát a babát el kell vetetni.

Most a lepergő film egy másik váróba vitte, ahol sokan voltak, bizottságra vártak, ahol engedélyezik az abortuszt. Emlékszik a megaláztatásra, amit ott, akkor megélt, a cinikus kérdésekre, arra, ahogyan felvilágosították arról, miként lehet, hogy ennek a meggondolatlanságnak az lehet a következménye, hogy soha nem lehet gyereke. Sokszor emlékezett élete során ezekre a szavakra, és azokra a tekintetekre. Nem sok mérlegelési ideje maradt, akkor ott nem volt más választása.

Adalbert még elkíserte azon a reggelen, amikor befeküdt terhességét megszakítani. Délután gyümölcsöt vitt neki. Ezután már csak kétszer találkoztak. A fiú elmondta, sajnálja, valóban szereti Ildikót, de szakítaniuk kell, mert ez a helyzet nem ismétlődhet meg, és szülei is ragaszkodnak a szakításhoz. Ildikó megértette, bár azt hitte, belehal ebbe a fájdalomba. Nem marasztalta, elengedte. Ezután sokáig nem tudott magával mit kezdeni, úgy érezte, kirabolták, kihasználták, megalázták. Az otthoni egyre elviselhetetlenebb helyzetből a menekülést választotta. Ez majdnem az életébe került. Egy csoporthoz szegődött. Laza társaság volt, mindenkit úgy fogadtak el, amilyen volt, egyenrangúak voltak a vezér kivételével. Megkezdődött a sodródás, pokol és menny, mindent megélt akkor, amíg tartott ez az állapot. Már nem ismert magára, amikor évek múlva érezte, ez az út a temetőbe vezet. Elvált szülei mellette álltak, így vissza tudott fordulni. Ezt már követték az újrakezdés évei. Kapcsolatai nem jól alakultak, soha nem találta meg azt az érzést, rajongást, testének örömét, amit Adalbert vitt magával. Mindig várt egy újabb találkozásra, elképzelte, hogy majd a férfi bocsánatot kér, és visszatér. A sérelmeit félretéve úgy érezte ugyanott tudná vele folytatni, mert vele öröm volt. Az érintése is. A nagy találkozás elmaradt.

Ha őt szerették, nem tudta viszonzni, ha ő próbált szeretni, az maradt viszonzatlanul. Aztán megtörtént a csoda, megismerkedett egy fiúval, aki igazán szerette, türelmesen várt, míg újra előjön talán egy szikrája az igazi szerelemnek. Megértették egymást, szinte testi lelki barátok lettek. Ez az érzés érlelte ki azt a szoros, összetartozó szeretetet, amely évtizedekig tartott. Ildikó megszerette a fiút, mikor megkérte, a felesége lett. Soha nem bánta meg, igazi társra találtak egymásban. Nem született gyermekük, talán az abortusz a következményeként. Sokat utaztak, programokat szerveztek, olvastak, színházba jártak, mindig volt mit megbeszélniük. Az azonos gondolkodás a világ dolgairól olyan szellemi társsá kovácsolta őket, amit nem tudott soha semmi megbontani.

Szépen, harmonikusan rohantak az évek, készültek nyugodt nyugdíjas éveikre, amikor megtörtént a tragédia, Ildikó férjét munkába menet érte a halál. A boncolásnál a hasi ér aneurizmáját (az érfal, pókhálószerű elvékonyodása miatt, szétpattant) találták, ez okozta azonnali halálát. Most érezte másodszor életében, hogy ezt nem éli túl. Borzalmas idők következtek, szinte gépként tette kötelességét, érzéketlenség, sivárság vette körül. Mintha az élet vegetálássá változott volna, kezdte felfedezni, hogy nincsenek céljai, nem sietett sehova, járása csoszogóvá vált. Minden feladat elvégzését személyes támadásnak vette a sorstól. Barátai hiába próbáltak segíteni, ellökte magától a kinyújtott kezét. Azt gondolta egyetlen megoldásként, hogy a férje után megy. Ha nem félne az öngyilkosok számadásaitól, talán azt az utat választotta volna. Hívó emberként így az életet kellett felvállalnia.

Barátai nem hagyták el, kirángatták a gödörből, megtanították újra járni. Bevonták mindenbe, feladatot adtak neki, rövidtávú célokkal. Munkájának sikerét látva újra élni kezdett. Megerősödött, egyre jobban feltalálta magát a térdre rogyott, elesett emberek megsegítésében. Ismét tanult, hogy munkájában kamatoztassa tudását. Sikeres ember lett. Nem kereste a kapcsolatokat, sajnálta azt az időt, amit nem a hivatásának szentel.

Amikor megtalálta a csomót a mellében, már nem gondolt a halálra, hanem mielőbb szeretett volna túl lenni a műtéten és a kezeléseken. Az operáló orvost már felkérte, készült a teljes életre, a megbomlott harmónia visszaállítására. Itt tartott, amikor kilépett az ajtón Adalbert, szemei beesve, teste megroggyanva. Ránézett Ildikóra, nem szólt semmit, odalépett, kitérte két kezét, átölelte. Mikor karjaiban tartotta, megkérdezte: Ugye te vagy az, kedves? Ildikót furcsa, rég elfelejtett érzés kerítette hatalmába, szinte remegve mondta: Igen, Adalbert én vagyok. Egy darabig még ott álltak egymást átölelve, majd a férfi leült Ildikó mellé. Elmondta, egyedül él, tíz éve elvált a felesége tőle, amikor felnőttek a gyerekek. Nehéz

házasság volt az övék, a főnöke lányát vette feleségül, rövid ismeretség után. Nem volt szerelem, talán csak tetszett neki a kitüntetett figyelem, aztán már nem tudott, és lehet, hogy nem is akart kihátrálni. Mind a két oldalról támogatták a szülők a házasságot. Próbáltak ők is úgy élni, mintha velük lenne a szerelem. Megszülettek a gyerekek, aztán egyre távolabb kerültek egymástól, de az első időkben nem beszéltek a válásról. Szükség volt a külvilág felé a harmónia látszatára, egzisztenciálisan így haladtak előre. Amikor felnőttek a gyerekek, leültek megbeszélni a kapcsolatukat. Tettek még egy próbálkozást, sikertelenül. Történt, hogy a feleség egy konferenciára Svájcba ment, ahol megismerkedett egy kollégájával. Együtt töltötték a két hetet. Amikor hazajött, mindent elmesélt, kérte bontsák fel törvényesen ezt a már nem létező köteléket, mert el szeretne menni a barátjához végleg. A gyerekeknek is jobb lenne, nem kell fillérekért diplomásként itt dolgozniuk, már keresik a lehetőségeket. Így váltak el békében. A család Svájcba ment keresni boldogságot, és boldogulást.

Még azt is elmondta, sokszor elképzelte a találkozást Ildikóval. Nem merte soha keresni, mert gyáván megfutamodott, és ezt soha nem bocsátja meg magának. Aztán kérte, Ildikó mesélje, mi van vele. Épp, hogy hozzákezdett, de szólították Ildikót. Dr. Balogh Ádámné elindult az ajtó felé. Egy hang követte: Megvárhatlak? Visszaszól: Igen, köszönöm.

Amikor kijött, érezte sápadtságát, válla is megereszkedett kissé, fejét lehajtotta, a hallottak kicsit elkésérítették.

Együtt indultak tovább. Amint elmentek a város valamikor nagyhírű vendéglője előtt, Adalbert megkérdezte: meghívhatlak egy ebédre? Ildikó azt válaszolta: elkéstél velem, már több mint tíz éve bezárták, csak a tábla emlékeztet rá. Amint kimondta, tudta, nem kellett volna, ő tényleg a vendéglőre gondolt. A világért sem akarta megsérteni, a férfit. Adalbert megfogta a kezét, majd közölte: most nem engedlek el. Van itt a közelben egy új kisvendéglő, próbáljuk ki, nézzük meg, hogy főznek, és közben mindent mondj el magadról.

Az ebéd mind a kettőjüknek jólesett. Már szürkület váltotta fel a napot, amikor kiléptek az ajtón. Sok mindenről beszéltek, meséltek egymásnak, úgy érezték, egy hosszú vakációt töltöttek külön, amiben sok kalandot éltek meg. Megbeszélték, a kezeléseket együtt csinálják végig, aztán mennek tovább a kijelölt útjukon. Azt nem tudták kinek lesz hosszabb, de azt igen, hogy ez a találkozás, már nem lesz az utolsó, talán eltart a sírig.

Lehet, hogy mégis elérkezett a sokat várt nagy találkozás.

* * *

Amikor a férfi a kislánnyal a váróterembe lépett, mintha egy lélek suhant volna el mellettük. Mind a ketten kissé felnéztek, majd tekintetük a falon lévő képre szegeződött. Egy felhős tájkép kínálta magát az arra tévedő szemnek. Élénkek voltak a színek, de a felhőket finom, selymes, leheletnyi csipkeszél szegélyezte. A gyönyörű kép szinte oda vonzotta, a tekintetet.

A kislány és a férfi a képpel szemben ültek le egy idős hölgy mellé.

A kislány belekapaszkodott a férfi karjába, nézte a fáradtnak tűnő arcot, majd megszólalt:

— Apuka, ugye te is anyut látod a felhőben? Én beszéltem vele az éjszaka álmomban. Azt mondta, hogy nem kell félnünk, ő vigyáz ránk, meg azt is mondta, hogy mindig fogjam szorosán a kezedet, mert akkor leszel nagyon erős, ha én is segítek neked. Emlékszel, amikor azt a nagy sziklát is megmásztuk, ott is vigyáztam rád, akkor is fogtam a kezed.

A férfi elmosolyogta magát, nézte gyermekének sápadt, szép arcát, aztán szabad kezével végigsimította fejcskékjét.

A kedves hölgy ezt hallva ránézett a kislányra. Belefeledkezett a gyermek tiszta tekintetébe, majd megszólalt:

— Te olyan szép és erős kislány vagy, édesapád biztosan tud majd erőt meríteni ebből a szeretetből, ami belőled árad. Tudod kicsim, nekem is van egy kis unokám, az ő édesanyja is felköltözött a csillagokhoz. Azelőtt ketten éltek itt a földön. Aztán

az édesanya megbetegedett, sokáig próbálták itttartani, de ereje egyre csak fogyott. Panna unokám ötéves most, akkor négy volt. Ő gyenge kislány, mégis sokat segített a beteg édesanyjának. Aztán egy napon jött egy angyal. Panni édesanyja már nem tudott felkelni, nagy fájdalmai voltak, de Pannira akkor is mosolygott, amikor az angyal átölelte és felvitte a mennybe. Azóta Panni velem van, ketten vagyunk gyengén is nagyon erősek. Néha már az én erőm is fogy, ilyenkor összekapaszkodunk pontosan így, ahogyan ti. Mi is minden felhő mögé bekukkantunk, mert akik eltávoztak a földről, a mennyben a felhők mögül vigyáznak ránk.

Amint a kedves hölgy elhallgatott, a kislány odament, megfogta a hölgy kezét, és azt mondta:

— Most nincs veled Panni, de én megfogom a kezedet, mert nem akarom, hogy gyenge legyél. Tudod, amikor még anyu velünk volt, mindig azt mondta, hogy ha a nagyinál vagyok, ne engedjem, hogy sokat dolgozzon. Segítsek neki, mert ő már sokat dolgozott, azért gyenge. Én mindig segíték neki, mert azt akarom, hogy ne kelljen neki a felhő mögül kukucskálni.

Az idős hölgy homályos szemmel nézte a kislányt, valamit mondani akart, amikor kinyílt az ajtó, és szólították.

Talán félóra is eltelt, amikor a hölgy kilépett az ajtón. Pár lépés után megszédült, éppen el tudta kapni az egyik szék karfáját, majd leült. A kislány édesapja megfogta lánya kezét, és a hölgy mellé ült. Most szólt először a hölgyhöz.

— Kérem, mondja, miben tudok segíteni? Pihenjen egy kicsit, ha megteheti, várjon meg bennünket, és elvisszük haza, vagy ahová kéri.

A hölgy hálás volt, nem érezte jól magát, viaszszínű arcán nemcsak évek szántottak barázdát, hanem az aggodalom látható jelei is megmutatkoztak. Bármilyen sürgős teendői is lennének, most nem tudna elmenni. Szüksége volt a pihenésre. Közben többször nyílt az ajtó, fogytak a betegek. Aztán kijött az asszisztensnő az utolsó órában érkezettektől beszédni a

papírokat. Elvette a kislány kezelőlapját, megsimogatta fejcskáját, és így szólt:

— Kicsi Virág, jó hírem van. Többet nem találkozunk ilyen sűrűn, vége az infúciónak, az eredményeid olyan jók, mint amilyenek a betegséged előtt voltak.

Majd az édesapához fordult:

— A doktor úr már nagyon várja magukat, ez igazi csoda, ahogyan végigharcolták ezt a nehéz időszakot. Virág ereje győzte le a kórt, a gyógyszerek, kemoterápia csak segített.

Mikor az asszisztensnő magukra hagyta őket, a férfi száját egy nagy sóhaj hagyta el. Arca egy pillanat alatt színt váltott, a fáradtságnak egy pillanat elég volt, hogy elillanjon. Szorosan ölelte magához kislányát. Szeméből két könnycsepp gördült le, majd szája mosolyra húzódott. Így volt pár pillanatig. Majd a hölgy felé fordult:

— Olyan boldog vagyok, tudja nehéz hónapokon, vagyunk túl, a feleségem egy éve halt meg autóbalesetben. Pont orvoshoz ment, pozitív lett a terhességi tesztje. Az orvos meg erősítette az örömhírt, de már nem ért haza. Aztán két hónap múlva Virágnál állapították meg a leukémia akut formáját. Egy hónapja hagyták abba a kezeléseket. Erre a napra vártunk.

Amint a férfi befejezte, megszólalt a hölgy:

— Nagyon örülök én is ennek a jó hírnek, azt hiszem, tudnak segíteni nekem. Virág nagyon erős kislány, Panna gyengébb, szeretném, ha megismernék egymást. Velem az előbb közölte a főorvos úr, áttéteim vannak, a kezelések már nem használnak. Pár hónapom van a dolgaim befejezésére.

Panna édesapjának új családja van, már látogatni sem nagyon tud jönni. A kislánnyal nem is mehet fel, nem is ismeri a féltestvéreit. Panna állami gondozásba kerül, nincs már élő rokonunk, szegény soha nem volt távol tőlünk. Az itteni barátaitól el kell szakadnia, valahogy fel kell őt készíteni új sorának elfogadására, talán Virág segítségével könnyebben elfogadja az új helyzetet.

— Ugye segítenek nekem ebben?

Virág édesapja megfogta a felé nyújtott kezét, majd hölgy szemébe nézett és úgy mondta:

— Asszonyom! Nem ismerem, ki ön, de megígérem, Panna soha nem marad egyedül, mi mindig vele leszünk. Még nem tudom, mit tehetek, de Virágnak is jó lenne, ha lenne egy testvére, egymást segítve ők is erősek lennének, az akadályokat is könnyebben legyőzhetnék. Azt hiszem elég tapasztalatot szereztem ahhoz, hogy két gyermeket is fel tudjak nevelni, már csak az Úr segítsége kell hozzá.

Azon a napon ott a rendelőben összekacsintott két felhő, mögüle pedig két édesanya integetett mosolyogva.

* * *

Amikor Edit kilépett a rendelő az ajtaján, valami furcsa, eddig ismeretlen érzés kerítette hatalmába. Talán egy végtelen vára-
kozás és vágyakozás az ismeretlenbe, a beteljesülés felé.

Lassan, sétálva indult el az ismerős utcán. Évek óta járt a rendelőbe, sokszor megtette ezt az utat, de soha nem nézte meg a kirakatokat vagy a cukrászdát, amely kínálta magát a betérni vágyóknak. Most megtört ez a szokása, ahogy a cukrászdához ért, lenyomta a kilincset. Beült, rendelt magának egy „sarokházat” és egy kapucsínót.

Amint meglátta maga előtt a tejszínhabos csipkébe öltöztetett csokoládétortát, gyermekkorra jutott az eszébe. Az egyik nevelője minden névnapjára ezzel a finomsággal kedveskedett neki.

Elővette a szemüvegét, és az orvostól átvett eredményeket.

Közömbösen olvasta a latin szöveget. Ismerte jól a diagnózist. A rettegett szövettani eredménnyel sokszor találkozott hivatása során, majd továbbolvasva látta saját leletén, hogy több helyen ismétlődik mint megváltozhatatlan kórtünet.

Öt évvel ezelőtt legyőzni látszott a betegséget. A műtét után végigjárta a sugárkezeléseket, kemoterápiát. Bízott gyógyulásában. Harcolt az életéért, a boldogságáért. Laci, a férj mellette volt, sokat segített. Anyósa is élt még, akit anyjaként

szerette. Edit soha nem ismerte a szüleit. Amikor megszületett, anyja a kórházban hagyta, lemondott róla. Volt idő, amikor megpróbálta felkutatni, de hiába, a szál a születése pillanatában elszakadt. Egy kedves, öreg szülésznőtől annyit tudott meg, hogy egy köztisztelőben élő család lánya félrelépésének gyümölcse ő.

Kiskorában kitűnt intézeti társai közül. Semmi agresszív cselekedetben nem vett részt, félrehúzódva kereste a békét. Rendkívül könnyen tanult. Szerették a nevelők, szófogadó gyerek volt, szép jövőt vetítettek elé, amelynek eléréséhez minden segítséget biztosítottak számára. Az általános iskolát játszi könnyedséggel végezte, egészségügyi szakközépiskoláját is jó eredménnyel zárta. Gyakorlatra a városi kórházba került, az osztályok szinte versenyeztek azért, hogy hozzájuk menjen dolgozni.

Edit az intenzív osztályt mellett döntött. A legnehezebb, de egyben a legszebb hivatást választotta. Évtizedekig állt a betegek szolgálatában, az élet védelmében. Az osztályon, mindenki szerette.

Lacit egy baleset után vitték az osztályra, hetekig küzdöttek az életéért. Kómában volt huszonegy napig. Edit sokat beszélt ez idő alatt a fiúhoz. Ő volt az egyedüli, aki biztosra vette a fiú felépülését.

Aztán valóban, Laci akkor nyitotta ki a szemét, amikor Edit állt mellette. Újraszületése első pillanatában Editet látta meg.

Editnek örömkönny szökött a szemébe. Ez a pillanat nagy találkozás volt számukra.

Szinte természetes volt, hogy ezután sokat beszélgettek. Amikor Laci visszakerült a baleseti osztályra, Edit sokat látogatta. A látogatásokból szerelem lett, a szerelemből házasság. Boldogan várták, hogy feljűk repüljön, a gólya. Minden év új reménnyel köszöntött be, talán az idén...

Három év múlva egy alapos vizsgálat után kiderült, Lacinak nincsenek életképes spermái. Edit tudta, hogy ez Laci számára kész tragédia, hiszen nagyon vágyott a gyermekekre. Örökbe

fogadásra gondolt. Boldogan mondta el, nem baj, ha nem vérszerinti gyerekük lesz. Az igazi anya és apa az, aki mindig gyermeke mellett van, óvja, neveli, ápolja és szereti. Hiába volt Edit igyekezete, Laci nem tudta elfogadni más gyermekének nevelését. Így ketten maradtak.

Edit okos asszony volt, és intelligens, mindig ráérezett, hogyan tarthatja házasságát, boldogságát egyensúlyban.

Amikor Lacinak síelős barátai voltak, síelni mentek, amikor horgászni járt, horgásztak. Nem voltak program nélkül. Nagyokat kirándultak, szinte az egész országot keresztül-kasul megismerték. Néha a tengerpartra is eljutottak, de jobban szerettek itthon bókászni.

Lakásukat Edit otthonná varázsolta. Jó ízlése volt, giccsel nem túrt meg művészetek iránti elkötelezettsége. Editnek nem sok barátja volt, kevés embert engedett igazán közel magához. Akinek egyszer fellebentette védőfátylát egy pillanatra, és belépett Edit lelkének birodalmába, az örökre ottmaradt, önfeláldozó barátot kapott.

Ahogy fogyott a tejszínes csoda, egyre elszántabb gondolatok társultak hozzá. Eldöntötte, hogy ma este megmondja Lacinak, régóta tud Ildikóval való kapcsolatáról. Egyszer ki kell mondania. Közel két éve készült erre az estére. Eljött az idő, már nincs sok ideje, mindent el kell neki rendeznie.

Nem volt benne harag, bosszú, már fájdalom sem, csak a készülődés izgalma a nagy útra.

Megitta a kapucsínót, fizetett, és elindult haza.

Fáradtnak érezte magát, kicsit ledőlt. Jól esett most ez a kis szieszta. Később felkelt, bevette a fájdalomcsillapítóját, majd vacsorát készített.

Laci megint későn ért haza, szemlesütve mesélt az elrontott munkáról, amit neki kellett helyrehozni, pedig hogy sietett már haza...

Nem tudott hazudni, elárulta magát. Edit tudta, hogy hol járt.

Vacsorához ültek. A szépen megterített asztalon elmaradhatatlan volt a kis váza friss virággal, és egy kézműves gyer-

tyatartó égő gyertyával. Ez hozzátartozott a közösen elköltött vacsorához.

Laci szerette Edit főztjét, amit soha nem felejtett el tudomására hozni, és megköszönni a finom étket. Most is így történt.

A gyertya már majdnem csonkig égett, amikor Edit megszólalt.

— Kérlek, maradj egy kicsit, beszélünk kell. Régóta meg kellett volna tennünk, de gyávák voltunk, ezért eddig nem tettük meg.

Laci elsápadt, nem gondolta, hogy kettős életéről Edit tud, hiszen semmi jelét nem adta eddig.

Ránézett a feleségére, majd azt mondta:

— Igen, meg kell beszélünk, de előrebocsátom Edit, én szeretlek, mindig is szerettelek, és nem akarlak elhagyni.

— Nem is fogsz Laci, mert én hagylak el. Van valakim az utóbbi időben, ezért fogytam ennyit, és ezért vagyok gyengébb, fáradékonyabb, mert ez a kettősség felőrli idegeimet.

Laci kimeresztette a szemét, azt hitte, nem jól hall. Megmevedve állt fel, lépett volna Edit felé, de nem vitte a lába. Soha nem gondolta volna, hogy egyszer Edit, ezt meg fogja tenni vele.

— De, Edit ez nem lehet! Rossz viccnek gondolnám, ha nem tudnám, hogy te soha nem hazudtál nekem. Annyira komoly, hogy ez a kapcsolat a házasságunk végét jelenti?

— Igen, Laci, ez halálosan komoly. Úgy kezdődött, hogy egy ismerősöm megkérdezte, van-e ikertestvéred. Mondtam, hogy nincs, miért? Elmondta, hogy a lánya nyári szünetben az állatkert pénztárosaként dolgozik, és az elmúlt két hónapban egy fiatal nővel, és egy kislánnyal látott együtt nagy vidámságban, mint egy boldog család. Én már akkor tudtam a kapcsolatról, de azt gondoltam, kivárom, amíg véget ér. Miután láttam, hogy ez komoly, elfogadtam egy régi kollégám közledését. Mindig én voltam a lelki személtládája, így ismertem egész, félresikerült életét. Először csak sajnáltam, majd egyre

közelebb kerültünk egymáshoz, és belészerettem. Mivel te is megtaláltad azt a boldogságot, amit mi ketten nem élhettünk át, így közös beleegyezéssel gyorsan elválhatnánk. A kollégám egy távoli országba utazik rövidesen évekre, vele mennék.

Kérlek, beszélj Gézával, legyen ő az ügyvédünk. Egyelőre, a vagyoni dolgokat hagyjuk, nekem úgy sem lesz most szükségem semmire, no, és az idő is sürget.

— Ezt te ilyen egyszerűen, ilyen határozottan kijelented? Hol vannak az évtizedes emlékek, megpróbáltatások, örömök, a közös múltunk Edit, ezt nem teheted?

— De igen, és értsd meg, sürget az idő! Holnap keresd fel Gézát!

Laci maga elé nézett, nem válaszolt. Edit leszedte az asztalt, a mosogatóhoz lépett, megengedte a vizet, elkezdte lemosni a szennyeződést a tányérokról...

Laci bevonult a fürdőszobába.

Edit nagyot sóhajtott, majd belegondolt. Tényleg, mennyi ideje van még?

Reggel külön szobában ébredtek.

Az asztalnál találkoztak. Edit tette a dolgát, mint mindig. Mikor Laci ránézett, látta sápadt, kissé eltorzult arcát. Azt hitte, a kialvatlanság hagyta nyomát felesége arcán. Nem tudta, hogy a kibírhatatlan fájdalom szántja a barázdákat...

Minden olyan volt, mint máskor, csak a puszi maradt el.

Ildi várta már Lacit az irodában. Jó kedve volt. Mikor meglátta a furcsa tekintetet, érezte, ez a nap sorsfordító esemény lesz kapcsolatukban. Jól érezte. Laci elmondta Ildinek, mi történt az este, azt is elmondta, hogy nem tudja, mit tegyen, mert szereti Editet, de amióta megcsonkították mellét, majd nőgyógyászati műtéttel újabb csonkolás következett, nem kívánta többé. Ez sodorta Ildihez. Mégis, hogy most Edit bejelentette, van valakije, árulónak érzi magát. Elmondta azt is Ildinek, jól érzi magát vele, és a kislányát pedig valójában megszerette. Jó náluk, velük, de az otthona más, azt szereti igazán, és Editet.

Nem tudja, mi lesz a vége, de nem akar többé senkinek hazudni. Bárhogyan is alakul a sorsa, nem tud tovább színészkedni. Megpróbálja rendbehozni kapcsolatát Edittel, talán ez Edit kalandját is lezárja.

Ildikót nem lepte meg Laci őszintesége. Valahol tudta, hogy pótszerepe van Laci életében, most mégis úgy érezte, van remény arra, hogy Laci végül is az övé legyen, ha már Edit ilyen elszánt.

A nagy beszélgetések után két héttel Edit unszolására felkeresték Gézát, aki döbbenet hallotta kérésüket a válóper sürgős megindításáról.

Látta Edit elszántságát, így megindította az eljárást.

Közben Edit egyre gyengébb lett, fogyott. Amikor kemoterápiára ment, Lacinak azt mondta, a barátjánál van. Mindent megtett, hogy Lacit a lehető legjobban távoltartsa magától. Találkozásaik ez idő alatt a lakás közlekedőire korlátozódtak.

Aztán eljött a nagy nap. A bíróságra együtt mentek. Laci beletörődött Edit akaratába, mert azt gondolta, a válás miatt esik össze felesége, és látszik egyre elesettebbnek.

Amikor kimondták a válást, Edit egy kis beszélgetésre kérte meg Gézát.

Másnap reggel Géza irodájában Edit aláírta végrendeletét, mindent Lacira hagyott.

Azután hazament, összepakolta kis bőröndjét, taxit hívott. Elindult a kórház hospice osztályára a nagy útra, ahol várja őt egy angyal, akinek neve Elohim, a hazavetés angyala...

* * *

Amint a rendelőbe lépett, zavartan körülnézett, és csendesen köszönt. Nem sokan fogadták, de minden szem részegeződött. Ez itt így szokott lenni, mindenki belemélyed saját problémájába, de kíváncsian tekint az érkezőre. Kinézett magának egy helyet a sarokban, majd komótosan leült. Tiszta ruha volt rajta, bár nem az ízlésének megfelelő összeállításban, de ez már régen nem zavarja.

Valamikor, amikor még minden egyben volt, különös gondot fordított öltözködésére, irigyelték is sokan szépérzéke miatt. Összerendezettsége harmóniát sugárzott. Vidám, jókedvű, ám kritikus embernek ismerték. Kritikája nem csak másokat érintett, nagyfokú önkritikával is rendelkezett. Munkája tökéletes és precíz volt, mindig számítani lehetett rá, ha sürgetett a munka. Jó szakembernek tartották.

Akkor kezdtek a felhők sokasodni felette, amikor nyíltan hangoztatta, hogy tudatosan építik le a gyárat azért, hogy bezárhassák, és egyesek lenyúlhassák. Ez a főmérnök fülébe jutott, behívatta beosztottját elbeszélgetni. Ebből a beszélgetésből hamarosan vita támadt, majd fenyegetőzés. Tudta, nincs tovább, neki mennie kell. Ettől a naptól kezdve örökké kifogást kerestek a munkájában. Először harcolt az igazáért, majd amikor közölték vele, hogy nem tartanak igényt tovább munkájára, mert összeférhetetlen magatartást tanúsít főnökeivel szemben, nem vitatkozott. Megadta magát. Így lett munkanélküli abban a városban, ahol mérnökből nem volt hiány, amióta sorra bezárták a nagy múltú gyárakat, kisüzemeket.

Felesége akkor már beteg volt. A két gyerek az ország másik részében tanult. Minden hónap nehezebben indult. Sokasodtak a gondok. A munkaközvetítőben a megszokott szétárt kar fogadta. Fogyott a tartalék, és fogytak a barátok. Bizony azok is fogytak. Azelőtt néha összejöttek páran, csináltak egy görbe estét, jókat beszélgettek, sörözgettek, borozgattak.

Mivel tudták, hogy pénzsűkében van, hát úgy gondolták, ne potyázzon, inkább nem hívták többé.

Csalódott lett, és magába zárkózott. Nem volt nagy tévénező, de a semmittevésben újabb baráttra lelt, a távirányítóra. Aztán belefeledkezett a monoton hétköznapiakba. Úgy érezte, a tehetetlenség megöli.

Így köszöntött be az első munkanélküli tavasz. Kijárt a város melletti kiskertbe, eldolgoztatott, így ismerte meg az új

szomszédot, akinek jólmenő asztalosműhelye volt. Az asztalos megtudva, hogy munkanélküli, alkalmi munkát ajánlott neki.

Három hónapja végezte a betanított munkát. Szerette, ahogyan a fa formálódik a kezei között hullámokat alkotva a kerítéslécen. Jól jött az a kis pénz, mert a felesége gyógykezelése is egyre többbe került. Aztán hirtelen rosszabbodott, az asszony állapota, majd beteg szíve, nem bírta tovább, feladta. Nagyon megviselte felesége halála, de tudta, talpon kell maradnia, ott a két gyerek, nekik szükségük van rá, mert a jövőjük tőle függ.

Sorsával megalkudva dolgozott tovább, elvállalt minden munkát, amit kapott. Bármennyit dolgozott, egyre nehezebben jött ki a pénzből. Döntött, beszél a gyerekekkel, adják el a kiskertet, ez egy időre kiségti őket anyagi nehézségükből. A gyerekek hozzájárultak, mert albérletüket már nem tudnák miből fizetni. Ezzel megkezdődött a kiárusítás. Mikor elfogyott a kert ára, jöttek a nagyobb értéket képviselő örökségből megmaradt ingóságok elkötyavetyélése, mert a régiségkereskedő bizony leértékelve csapott rá a jó hasznot hozó értékekre. Nem jártak utána az értékbecslés realitásának, hiszen az is pénzbe került volna.

Már nagyon fogyóban voltak a forintok, amikor ajánlottak számára munkát, egy kétnapos költöztetést jó pénzt ígérve. Nehéz két nap következett. Az apa örült a plusz pénznek, már látta lelki szemeivel, ahogy hétfőn munka után befizeti elmaradt számláit. Este fáradtan, de régen megélt és átélt nyugalommal hajtotta fejét a párnára. Holnap tiszta lappal indul, semmi tartozás. A nehéz munka és nagy fáradtság gyors álmot hozott.

Hétfőn reggel nyugodtan ébredt, és ahogy a tükörbe nézett, látta, homloka kisimult, mintha a gondok szabadságot kaptak volna. Csekkkel és pénzzel a zsebében indult munkába.

Éppen azon gondolkodott, hogy milyen jó lenne, ha több ilyen költöztetési munkát tudna szerezni, rendbe rakná a szénájukat, amikor az egyik lécs megpördült, és ahogy utána ka-

pott, nem látott mást, csak egy nagy vértócsát, és megcsonkolt ujjait. Arra még emlékezett, hogy egy nagyot kiabált, majd elveszítette az eszméletét.

A kórházban tért magához. Emlékezetében mintha a mentő szirénája rémlene, de nem volt biztos benne. Ott állt mellette a munkaadója. Elmondta, hogy az orvos szerint, ha ő nincs a közelben, elvérzett volna.

Aztán hosszan részletezte, hogy mit kell majd mondania a beleset körülményeiről. Ő is azt mondta, hogy barátok, és mivel neki vesegörcse volt, így segített annak a pár darab kerítéslécnek legyártásában, amiért aznap jöttek. A segítséget kérés nélkül ajánlotta fel.

Lelkére kötötte, hogy ezt így mondja, majd ígéretet tett, utólag mindent lerendez, nem marad ő adósa, segít a gyerekeknek is.

A férfi tudta, most az a legjobb, ha azt teszi, amit elvárnak tőle, mert így van remény arra, hogy a fiúk albérletét ki tudja fizetni.

Pár nap múlva gondolt bele abba, hogy két ujjának ujjperc hiánya végleg megpecsételte további sorsát. A csonk lassan gyógyult. A munkaadó rendszeren látogatta, adott százezer forintot, hogy ne legyen gondja a fizetnivalóval, és ígérte, ha rendbe jön, talál valami munkát neki, amit így is el tud végezni, és be is jelenti.

Egyik délután ketten érkeztek látogatóba, egy ügyvéd és a munkaadó. Az ügyvéd közölte, hogy egy formáságot kell megejteni, nehogy valamelyiküknek baja essék a feketemunkából és a balesetből kifolyólag, és írja alá ezt a papírt. Van itt két tanú is a betegtársak között, ők úgyis hallották, hogy baráti szívességből keletkezett a baleset, amelyben a sérült ajánlotta fel a segítséget.

Nem sokat gondolkodott, aláírta, és aláíratta két betegtársal is, mint tanúval a papírt.

Amikor hazament, csonka kezével próbálkozott ezt azt megcsinálni. Először nagyon ügyetlennek tűnt, de később egyre gyakorlottabban használta csonka kezét.

Az asztalos egy darabig adott munkát neki. Minimál bérrel bejelentette mint vagyonórt, amiért hálás volt neki. Mivel valóban tenni, venni tudott csak, nagyon kiszolgáltatottnak érezte magát.

Főnöke egyre kevesebb megrendelést kapott, emiatt nem várt beszélgetés zajlott le közöttük. Sajnos nem tudja tovább foglalkoztatni, nem tud fizetni neki. Kétségbe esett. Végkielégítésről, vagy valami hasonlóról kezdett beszélni a baleset kapcsán. Ez végképp elmérgesítette kettőjük kapcsolatát. Főnöke kiabált, neki papírja van, hogy véletlen baleset volt, és ő becsületesen finanszírozta, a gyerekek tanulását hónapokig. Ha nem fogja be a száját, a lakását is elfizetheti a perre, mert csak vesztes lehet.

A férfi megijedt, esze ágában sem volt perelni. Nem hibáztatótt ő igazán senkit a maga szerencsétlenségéért, csak a gyerekeket féltette. Így ért véget munkás élete. Mert valóban véget ért. Semmi munkalehetősége nem maradt. Műszaki rajzot már csak álmában készített. Elment a közeli kocsmába segíteni a kocsmárosnak, aztán már az sem fizetett, csak enni és inni adott neki. A gyerekek szégyellték, hogy az apjuk a kocsmába jár, hiába kérték, hagyjon fel a kocsmázással, neki mennie kellett. A fiúk úgy döntöttek, beszélnek apjukkal, adják el a közös lakásukat, apjuknak vesznek egy kis udvari komfort nélküli, szoba, konyhás lakást, ők meg amíg nem végeznek, a lakás felől tudják fizetni az albérletet. A gondolatot tett követte.

A fiúk nagyon ritkán jártak haza, hiszen nem volt ott hely három ágynak, és egy idő múlva a villanyt is kikapcsolták, és később a gázszolgáltatást is.

Jött a diplomaosztó. Gyermekai megajándékozták édesapjukat egy olcsó alpakka öltönnyel, cipővel, inggel, és egy nyakendővel, hogy illendően fel tudjon öltözni. Az apa büszke volt fiaira, ott állt kiegyenesedett háttal, régen nem érzett boldogsággal, amikor fiai nevét szólították.

A fiúknak szerencsájük volt, sikerült külföldi munkát vállalniuk. Így ők talán boldogulnak. Az apa örült fiai szerencséjének.

A férfi adóssága szaporodott, a közös költséget sem tudta már fizetni. Aztán egy szép estén, a kocsmáros bemutatta egy háromtagú csoportnak. A fiúk elmondták, hogy van egy kis tanya nem messze a várostól, oda kellene nekik valaki, aki vigyáz az épületre. Szerencse, hogy összetalálkoztak, mert ők pont ilyen becsületes emberre gondoltak. Mivel a kocsmáros elmondta, hogy milyen szerencsétlenül járt, hát ők bizony segítenek. Adnak kölcsönt, amit majd ledolgoz nekik, és akkor megmenekül a jelzálogtól, amit a közös képviselő beígért számára. Megkönynyebbült, és meg is örült, mégis csak vannak jó emberek. Aztán koccintgattak a nagy találkozásra, előkerült a papír. Felolvasták neki a kedvező lehetőséget a kölcsönszerződésről, amit aláírt. Másnap éppen józanodott, amikor kopogtak az ajtaján. Mikor kinyitotta az ajtót, ott állt a három cimborá, barátságosan, mosolyogva. Segítenek összepakolni, amit ki akar vinni magával a tanya — mondták. Hoztak teherautót is.

Jól szedelőzködjön össze, ügyis ritkán jön haza, és legyen ott meg a kényelme. Pakolták az autót. Közben érdeklődtek, lerendezte-e az adósságát? Akkor magukra hagyta őket, és felment a közös képviselőhöz kifizetni a tartozását. Elmondta, most már sínen lesz, mert kimegy egy tanya felügyelőnek, csak a költségeit jár be lerendezni. Annyira örült, hogy nem nyomja a vállát adósság, hogy a kapott pénzből előre kifizetett három hónap közös költséget. Elköszöntek.

Mire visszament, minden fel volt pakolva, a platóra. A cimborák megígérték, mire hazajön, addigra ki is festenek. Nem győzött hálálkodni alkalmi jótévőinek, hogy rendeződtek az anyagi ügyei.

Elindult az autó. Szerencséjük volt, hogy száraz időben mentek, így csak az út porzott utánuk, mégpedig annyira, hogy hiába néztek vissza, semmit sem láttak, csak fulladoztak a belélegzett porfelhőtől. Egyszer csak megállt az autó, megérkeztek egy lerobbant viskóhoz. Meglepődve látta, hogy itt bizony szó sincs épületről, csak egy roskadozó tanya. No, de mindegy, hát csak ellesz itt addig, amíg ledolgozza a köl-

csönt. Elkezdtek lepakolni. A dohos, kicsi szobába bezsúfoltak mindent, a pici, füstös konyhába is jutott valami, aminek máshol nem találtak helyet.

A barátok átadtak két ládát tele étellemmel, azzal elbúcsúztak, hogy ez kitart addig, amíg nem jönnek ismét. Mégis csak vannak, még jó emberek, gondolta, amikor meglátta, hogy a két liter olaj mellett van másik üveg is tele pálinkával, nem is egy, hanem három.

Bele is kóstolt nyomban, majd elpoharazgatott.

Másnap nagyon rosszul ébredt, látta maga előtt a félig üres üveget. Nem szokott ő hozzá az ilyen részegséghez. Szégyellte magát. Három nap múlva, amikor a fia telefonált, elmesélte, kifizette az adósságát. Most ezt a kölcsönt dolgozza le, nincs más dolga, mint vigyázni a portát. Valamiféle sejtése lett a fiúnak, mert kérte, olvassa be a szerződést a kétszázezer forintról.

— Hát, az bizony nincs — mondta. Akkor a nevüket mondja, kik azok, akik adták, és milyen feltétellel.

Az egyiknek a nevére emlékezett csak, a Nagy Jóskaéra. Na, itt szakadt el a cérna. A fiú kérte, maradjon, ott, ahol van. Az egyik csoporttársának az édesapja ügyvéd, majd utána az a dolgoknak.

Pár nap múlva a földhivatalnál már új név szerepelt a tulajdoni lapon közjegyzővel hitelesítetten aláírt szerződés alapján. Ekkor döbrentek rá, hogy lakásmaffia áldozatai lettek, a tanya pedig egy gazdálkodóé, aki fél évre bérbe adta.

A „vevők” részéről minden rendben lévőnek látszik, sőt az általuk „kifizetett” négymillió forintot, az eladó át is vette két tanú előtt.

Jelenleg per készül a maffia ellen, ami nehéznek ígérkezik, mert túl hivatalosnak látszik minden. Egyébként a lakást egy héttagú család lakja, hogy milyen minőségben, azt most derítik fel.

A pórus jár férfit egy ismerőse fogadta be két hete. Ingóságai a tanyán pihennek szebb napokra várva. Az első ember, aki

valódi segítséget nyújt neki. Hosszú lesz az út, amelyen most indul el, de talán a végén megnyugvás várja.

Egy idős hölgy jelentette be a lelkileg összetört embert a rendelésre, amelynek várótermébe megérkezett.

A HÓHÉR AKASZTÁSA

Egész éjszaka nem aludtam semmit. Tegnap délután összepakoltam kicsi motyómat, mert kórházba kell mennem. Akasztják a hóhért, mondta a szomszédasszonyom viccesen, aki épp akkor futott át hozzám egy kis jódért, mert kisfia megkarcolta a lábát.

Amikor elment, elgondolkodtam, valóban igaza lehet, mert egész nap semmi sincs a helyén, semmit sem találok ott, ahol keresem. Érdekes, az előtt soha semminek sem változtattam meg a helyét évtizedekig, állandó helye volt mindennek. Mostanában jó helyre teszem a dolgokat, hogy könnyen megtaláljam. Csak az a probléma, hogy a jó helyet elfelejtem.

Így jártam a beutalómmal is, egész délután azt kerestem, pár fontos lelettel együtt, pl. az MR-eredménnyel. Mivel kipaoltam két nagy szekrényt, meg egy komódot, és két íróasztalt, rögtön selejteztem is, nagy halom papír szemét lett, amit ki is dobtam rögtön.

Este megérkezett életem párja, akinek vacsora helyett keresési kérelmemet adtam elő. Szegény hozzá is látott, de közben mondogatta: látod mama, ha nem teszed máshová... No, jobban jártam volna, ha enni adok neki, mert ez még jobban felbosszantott, és már a szemüvegemet sem találtam, ami nem is csoda, mert a szememen volt.

Ahogy felfedezte párom a fél kuka papírt, kijelentette, biztosan összefogtad valamivel, és benne van.

Elgondolkodtam, talán igaza van. Reggel korán kelek, és átválogatom újra, mert ugye mégsem tűnhet csak úgy el valami, ami tegnap még megvolt.

Késő volt már, mikor lefeküdtem. Próbáltam mielőbb elaludni, de nem ment. Láttam, amint ott állok a kórház folyó-

sóján, sokan vagyunk, mindenkinek van beutalója, csak nekem nincs. Mit mondok. Azt, hogy ma kell jönnöm, de nincs beutalóm. Volt ugyan, de eltettem egy jó helyre, a jó helyet pedig elfelejtettem?

Lehet, hogy meg sem vizsgálják. Máris mondják, nem baj kedves, megkapja az infúzióját beutaló nélkül is, és rögtön tesztelheti, mert ha eszébe jut, hová tette, használ.

A főorvosnőt ismerem. Mit gondol majd rólam. Letagadom, hogy emlékezetkiesésem is van, nemcsak szédülök, zúg a fülem, és zsibbad a kezem, fáj a gerincem. Még azt hiszi, nem mondtam el az igazat, vagy bizalmatlan vagyok.

Tehát mást nem tehetek, csak imádkozom, és megszólítok még néhány arkangyalt, jöjjenek segíteni, hogy reggel ne kelljen szégyenkezni és magyarázkodni.

Aztán végre röpke álom jött a szememre.

Kórházfolyosón állok, sokan vagyunk, jönnek az ismerősök beutalójukat lebegtetve, hátrahúzódok, a nővérke rögtön odaér, rám mosolyog, és kéri a beutalót.

Dadogok, nekem nincs, azaz van, de mégsem tudom odaadni, mert nincs, vagyis van, csak nincs...

Nem bírom tovább folytatni, mert gombóc van a torkomban..., hangosan nevetnek az ismerősök, a betegszobákból is jajgatással kevert hahotázásokat hallok, jönnek a betegek mindenfelől járókerettel, támbotokkal, infúzióállványba kapaszkodva, és nevetnek...

Én pedig beteg gerinccel, soha nem látott gyorsasággal futok...

Felébredek, két óra múlt. Felkelek, keresem a beutalót, nem lelem. Lefekszem. Elhatározom, hogy bemegyek reggel, és azt mondom, lakásfelújítás miatt, ...nem folytatom, nem tudok hazudni. Elmondom az igazat, esetleg tesznek még az infúziómba egy kis agyserkentőt, kibírom.

Reggel fáradtan ébredek. Zuhanyzás közben gondolatom a beutalóm körül forog, egyszer csak megáll. A régi helyen még egyszer.

Bejött. Újra átlapozom a papírhalmazt, ott van közöttte. Most már csak azt nem tudom, tegnap miért nem láttam, vagy az angyalok tették oda?

Megfogadom, nem keresek ezután semminek jó helyet, viszszaalakok mindent a régi helyére. Hogy mikor, majd ha lejár a nyolc nap infúziókúra.

Reggel fél nyolc, a kórház folyosóján állok.

Kérem a beutalót! Ugye nem reggelizett, kérdezte a nővér mosolyogva, én rámosolyogtam. Átnyújtottam boldogan, majd határozottan közöltem, természetesen nem, nem felejtettem el, hogy éhgyomorra kell jönnöm.

* * *

Ott álltam a kórház folyosóján a vizsgáló előtt. Már nyoma sem volt a beutaló miatti izgalomnak, amikor megszólítottak. Számomra ismeretlen, fiatal doktornő kínált helyet, majd maga elé vette az összes leletemet. Ami először feltűnt, hogy türelmesen végigolvasta, és kérdezett. Többször olvastam, hogy senkit nem érdekel a beteg, rá sem figyelnek, semmibe veszik. Talán ettől félttem én is.

Szerencsém volt, itt türelem, figyelem volt jelen. Egy nagyon szimpatikus adminisztrátor egyeztetette az anamnézis lapomat, akinek a figyelmét nem kerülte el egy 1985-ös fontos esemény kimaradása az általam ismertett kórelőzményből. Milyen érdekes, itt mindenki figyel mindenkire.

Aztán jött a vizsgálat. Ilyen alapos vizsgálatra talán intenzív osztályos aktív munkavállalói koromból emlékszem. A doktornő alapossága megnyugtatóan hatott, úgy éreztem, már félig meg is gyógyultam.

A lázlapomra felvezette az összes szedendő gyógyszerem, előírt infúzióimat, majd közölte, a főorvos asszony hamarosan megvizsgál, utána megkezdjük a kezelést.

A folyosón ültem, és türelmesen vártam. Hallgattam a csendet. Igen, a csendet, mert ezen az osztályon csend volt. Mindenki tette a dolgát. Többen vártunk a vizsgálatra.

Az egyik kórteremből fiatal, csinos nővérke szólt az ápoló fiúnak, menjen segíteni a papit kiültetni az etetéshez. Amint ezt meghallottam, jó érzés járta át a szívemet.

Kiültetni, nem pár kanállal megetetni, hanem kiültetni. Lehet, hogy ez csak nekem jelent sokat, de aki tudja, mit jelent egy fekvő beteget mobilizálni, mozgatni, az azt is tudja, hogy ez nagy odafigyelést jelent a beteg további gyógyulásának elősegítésében. Tehát itt így megy a kezelés, ápolás, konstaltam örömmel. Akkor itt minden rendben van, jó helyen vagyok, mert itt a beteg az első.

Másik gondolatom szomorúan hasított belém. Ez a fiatal nővér talán harminc év múlva itt ül majd ezen a folyosón a gerinc sérve miatt infúzióra várva. Ezt a betegséget nemigen ússzák meg azok, akik betegágy mellett szolgálnak, mert itt bizony az emelgetés elmaradhatatlan. Mondani is szoktuk, ez együtt jár a munkánkkal hivatásunkkal.

Megjött a főorvos asszony. Ami azonnal meglepett, most is a keresztnevemen szólított, ami nagyon jólesett. Valamikor egy folyosón dolgoztunk. A mellékvesevelő daganatom kezdetekor volt egy rosszullétem, amikor járásképtelenné váltam. Nem tudtam megállni erős szédülésem miatt, akkor feküdtem azon az osztályon, ahol ő kezelt szakorvosként. Neki köszönhettem, hogy ismét munkaképesé váltam. Amikor osztályvezetői kinevezését hallottam, tudtam, hogy ez az osztály sokat fog előre lépni az ő vezetése alatt. Évtizedekig nem találkoztunk, csak tavaly, amikor szintén bent voltam a gerincemmel egy infúzió sorozaton.

A főorvos asszony is alaposan megvizsgált. Visszakérdezett az évtizedes eseményre. Az alapbetegséggel kapcsolatban mindenre emlékezett.

Így már értem az osztály rendkívül korrekt működését. Mindig jó híre volt osztályának, hát nem is csodálkozom rajta. Elköszöntünk, hétfőn felülvizsgálat lesz, újra megvizsgál.

Amikor a szobába értem, már egyedül voltam.

Aztán jött az infúzió. A nővérke pontosan szúrta, megtalálta azt a vénát, amivel kevesen próbálkoznának. Szép lassan csöpögött az életető konyhasóoldat gyógyszerekkel kombinálva, ellátva az egész testemet a gyógyulást biztosító medicinával.

Miközben folytak a cseppek, elgondolkodtam. Találkoztam egy fiatal doktornővel, akit most láttam életemben először. Nem tudta, ki vagyok. Ezt az alaposságot, kedvességet és figyelmet tanítani lehet. Van egy adminisztrátor, aki nemcsak azt pötyögteti a számítógépbe, amit diktálnak, hanem figyel a betegre, talán nagyon is. Eszembe jutott a saját példám. Én is egy irodában kezdtem a kórházban, aztán osztályos adminisztrátorként kerültem betegközelbe, ott érintett meg az ápolás szeretete, alázata, és szolgálata. Egy hasonlóság, mert aki így figyel a betegre, mint ő, lehet, hogy őt is megérinti egyszer az ápolás szeretetének szele.

Itt van egy fiatal nővér, aki ismeri a feladatát, felelősségét egy idős fekvőbeteg gyógyulásának elősegítésében, akit nemcsak etet, hanem kiültetve teszi ezt a betegével.

Peregtek az emlékek; nem sok minden változott az elmúlt évtizedek során, az ápolásban, a betegcentrikuságban ebben a kórházban.

Súlyponti kórházként az egyik legnagyobb leépítést szenvedte el a kórház. Harmincszázalékos ágyszámleépítés, beleértve az intenzív ágyakat is. Utcára került dolgozók, elavult műszerek, kopott ágyak. Ami megmaradt, az a legfontosabb: a betegek iránti elkötelezettség, a hivatástudat, alázat és szolgálat.

Azt hiszem, ahol ez jelen van, ott van remény, mert a betegek ilyen körülmények között meggyógyulnak.

Talán idáig jutottam, amikor az utolsó csepp folyadék jutott az üvegből a vékony csőbe. Nem kellett csengetni, kiabálni, mert a nővérke pontosan megjelent az ajtóban, kihúzta a tűt a kezemből, érdeklődött hogylétem felől, majd, váljon egészségére jókívánságával leragasztotta a tű helyét, és megmondta, másnap mikor jelentkezzem.

Felkeltem, összehajtottam az egyszer használatos lepedőmet, majd elindultam haza.

A liftre vártam, amikor a másik főorvos asszonnyal találkoztam. Ővele sem találkoztam évtizedekig. Köszönésem barátságosan fogadta. Megérkezett a betegek liftje, beléptem. A főorvos asszony is belépett, majd pár szót váltottunk, aztán elköszöntünk, mert ő megérkezett, a szakrendelő felé vette útját.

Amikor én is kiszálltam, valóban úgy éreztem, szárnyalok, mert olyan élménnyel mentem haza, amihez hasonlót akkor éreztem, amikor egy betegünk egészségét visszakapva búcsút intett nekünk az ajtóból.

Holnap ismét megyek, reménykedve, hogy én is egyszer vídám búcsút intek az áldozatos munkájukat végzőknek meggyógyulásom köszöneteként.

* * *

Csodálatos, szép napom...

Ma elérkezett a harmadik nap. Kicsit maceránsnak indult a reggel. Tegnap sokáig fent voltam, így álmosan ébredtem, nem is ment minden flottul. Csináltam egy-két bakit, de ez a kialvatlanság következménye. Kezembe vettem kis batyumat, és elindultunk a kórházba. Ma is első utam a büfébe vezetett, mert a rétesházból hozott rétesnek nem tudok ellenállni. Mikor elfogyasztottam a rétescsodát, elindultam a főépületbe. Irány a hatodik emelet. Bementem az infúziós kórterembe, ahol éppen felszabadult egy ágy. Jött a nővérke, szűrt, és már folyt is a gyógyító konyhasóoldat a gyógyszerekkel. Minden rendben, csendben haladt. Amikor lefolyt, összehajtottam hazahordós lepedőmet, és búcsút intettem holnapig.

Amikor a földszinten kiléptem a liftből, egy várandós kis-mamával találtam szembe magam. Ő már tárta is a karját felém, mikor felismertem. Egy régi ismerősöm volt. Talán fél évig járt hozzánk a klubba. Nagyon elkeseredett és életunt

volt akkor a hirtelen rátörő szorongása miatt, ami a válása után jelentkezett nála.

Azelőtt sikeres üzletasszonyként tele volt programokkal, fogadásokra járt, állandó telefonügyeletet tartott, mert ez bizony az ő esetében fontos volt, így nem maradt le semmiről. Szorgalmas, rendes ember volt a férje, aki biztosította a hátteret ehhez a pörgéshez. Nem hasonlítottak a klasszikus családi mintákhoz, mégis jól megvoltak együtt. Hétvégéken Zoltán, így hívják a férjet, kített magáért. Elővette köténykáját, édesanyja megkopott, Horváth Ilona szakácskönyvét, és ételcsodát varázsolt a vasárnapi asztalra. Miután ezt együtt elköltötték, este közös programot szerveztek, majd felkészültek a következő hét taposómalmára.

Ment ez évekig, mígnem Zoltán megkérte imádott feleségét, szüljön neki egy kisbabát. Ekkor elszabadult a pokol. Melinda elkezdte mondani, az ő státuszában ennek nincs itt az ideje, különben is most kezdődnek a valósítsd meg önmagad tanfolyamok, ami még nagyobb lehetőséget nyújt az ismertség felé a korlátlan sikerekhez. Szó sem lehet róla, ebbe a programba nem fér bele a gyerek, és különben is, nagyon jól megvannak így, nincs kötöttség, nincs felelősség.

Melinda kerülte a családi látogatásokat, mert unta, a gyerek érkezéséről faggató kíváncsiskodást. Évek óta csak a kötelező ünnepekre ment Zoltán édesanyjáiékhöz, mert azok is mindig a gyerektémával bombázták. Senki sem látja be, hogy ő mennyit dolgozik, és milyen sikeres. Most azt dobja sutba, amit eddig felépített. No nem, nem anyatípus, jól érzi magát, lubickol a sikereiben.

Két éve történt. Megvették álmaik otthonát, egy zárt sorházban. Gyönyörű volt a lakás minden extrával felszerelve: napkollektoros fűtéssel, szintenkénti teraszokkal, körben mindenhol zsalugáteres nagy ajtókkal, ablakokkal. A parkosított udvarban beépített locsolók biztosították a zöld pázsit fejlődését, frissítő illatát. A díszkerítés mellett örökzöldek sorakoztak. A medence szélén való pihenést kényelmes napágyak,

óriási ernyők húse alatt székekkel kis asztalka biztosították. Az udvar sarkában megépített grillező sarok hívogatónan kellette magát az éhezőket csalogatva.

Sokan meg is csodálták ezt a kényelmet, a barátok örültek a szép új otthonuknak, hiszen tudták, mennyi munka van benne. Sok pénzbe is került. Zoltánnak volt két balatoni öröksége, Melinda is eladta szüleitől örökölt házát, és a közösen szerzett lakásuk árát is felszippantotta az új otthon költsége.

Amikor elvittek bemutatni új hajlékukat, én is örültem. Itt valóban kényelmesen lehet élni, csak bírni kell a fenntartását fizetni. Ízlésesen volt berendezve, nem lakberendezői pontossággal, de gyönyörűen. Mindenhol természetes anyagok, a falakon a családi örökségből rájuk maradt értékes festményekkel. Ami feltűnt, sehol nem volt gyerekszobára utaló helyiség a százharmincnégy négyzetméteren.

Beköltözésük után egy hónappal költöztek az ikerházba a szomszédok. Az első alkalommal hallották a zsvajt és a lármat, ahogyan elhaladtak előttük. Egy jogász—orvos házaspár három gyerekkel. Már a szülők párosítása is furcsának tűnt, mert ugye tudjuk, a két kar örök ellentéteket hordoz az egyetemi évek alatt. De látjuk, vannak kivételek, a szerelem erősebb.

Tehát a szomszédok beköltözésével Melinda egyre idegesebb lett, zavarta a gyerekek zsidongása, kacagása. Áthallatszott az udvarra a közös játékok örömeinek hangja. Egyre kevesebb időt töltött a szabadban, bezárkózott a tágas, szép lakásba. Zoltán szeretett kint lenni szép, parkos udvarunkban. Amikor volt pár órája, kiült olvasni vagy valamit barkácsolni. Imádta a saját maga készített dolgaival körülvenni magát. Sokat fűrt, faragott, formálódott a fa a keze alatt. Csak nekik volt három garázsuk, a többi házhoz kettőt építettek. A harmadik garázból takaros kis műhely lett.

Melindának rosszul esett, hogy Zoltán nem vele van a lakásban, de soha nem hozta elő. Azért sem tehetette, mert amikor férje hívta őt, mindig azzal hárított, hogy így tud jól pihenni.

A szomszédok lassan megismerték egymást. Zárt lakóparkos sorházban a lakók tiszteletlátogatást tesznek egymásnál. Ezen a helyen ez így szokás. Zoltánékhoz egy órácskára időpontot kérve bejelentkeztek a szomszédék. Melinda nem örült ennek, már bánta, hogy miért nem ők kezdeményezték a látogatást. Könnyebben letudták volna ezt az egész hajcihőt. Most idejönnek öten, és Isten tudja, meddig lesznek majd náluk. Nem szerette az ilyenfajta vendégeskedést, tehernek érezte. Tudta, nem térhet ki előle, így kelletlenül készülődött a találkozásra.

A szomszédok pontosak voltak. A három gyerek ment előre, mindegyik egy-egy kis dobozát adott át saját készítésű ajándékokkal. Aztán Ági mutatkozott be végtelen egyszerűséggel. Semmi feltűnő smink, szép délutáni vászonruha, a szoknya illendően rövid, de épp csak térdfölötti. Azután János, nagyon jó ízléssel összeválogatott, kissé sportosnak tűnő, de elegánsan egyszerű öltözkémben.

Melinda a szokásos, szigorú üzletasszonyi nadrágkosztümében, és drága, kígyóbőr betétes cipőben. Zoltánon öltöny, márkás ing, és látszatra is nagyon jóminőségű bőrcipő. Megadták a módját a vendégvárásnak kissé hivatalosnak feltüntetve. Azt demonstrálva, hogy ez nem baráti parti, hanem kifejezetten az udvariassági látogatás kategóriájába sorolható.

Zoltán és János pillanatok alatt megtalálták a közös hangot. Főleg akkor, amikor mindketten rájöttek ritka mesterségből, kádárszakma ismeretekkel, azonos iparos család sarjai ők. Szakkifejezések röpködtek kettőjük között, szinte úgy beszélgettek, mintha együtt gyerekeskedtek volna. Nem így Melinda és Ági. Melindának fontos volt Ági tudtára adni, hogy ő a szakmájának gyöngyszeme, aki nélkülözhetetlen a saját berkeiben. Ági a maga egyszerűségével mesélte el, hogy hamarosan visszamegy az osztályra dolgozni, ahonnan eljött, és megcsinálja a szakvizsgáját. Szerencsére hiányszakma az övé, szükség van már a munkájára, bár az anyaság a legszebb hivatás, amit egy nő megélhet. Itt aztán végképp kicsordult a

pohár. Melindának oda is mondta rögtön, azért a karrier is tud örömet nyújtani, és főleg biztonságot.

Szegény Ági most jött rá, hogy talán rosszul szolt, röstellte is magát. A három gyermek jól elvolt kint, ismerkedtek a ház udvarával, a kényelem eszközeivel, és egymással múltatták az időt.

Ági érezte, közös téma híján üresednek a szavak, beállt a kínos csend. Udvariasan felállt, megköszönte a vendéglátást, figyelmeztette Jánost az udvariassági látogatás idejének lejártára, majd összeszedve csemetéiket hazaindultak.

Mikor becsukódott mögöttük az ajtó, Melinda Zoltánhoz fordult, és nyomatékkal azt mondta: na látod, ezt az életet nem kívánom magunknak.

Zoltán döbbenten állt, nem értette a feleségét. Rá is kérdezett. Mit, miért?

A válasz gyorsan jött, itt vannak ezek a gyerekek, mint az orgonásípok, sorban. Semmi önmegvalósítás. Ági majd ezután szakvizsgázik, addig egy senki az osztályon, akkor minek az egyetem, ha semmi státusz ilyen idős korára. Röhej, tudod, mit mondott, hogy az anyaság a legszebb hivatás. Na és láttad, hogy volt felöltözve, mintha a sarki zöldségeshez menne, szoknyában.

Zoltán soha nem látta ilyennek a feleségét, szinte gyűlölet-szikrákat szórt a szeme.

Próbálta tompítani a helyzetet. Melinda, szolt a feleségéhez, hiszen nem állófogadásra jöttek. Ági pedig nagyon is nőies, egyszerű ruhájában volt, a gyerekek aranyosak, és jól neveltek, János meg egy szuper pali. Képzeld, az ő szülei is kádárok voltak egy kisvárosban, milyen véletlen!

Ez a látogatás nagy hatással volt Zoltánra. Tisztelte a szomszéd családot, szerette hallgatni a gyerekeket, már kívülről tudta, egyes játékokban mi következik. Egész nyáron gyerek-kacaj vegyült a madárdallal. Egyre többször jutott eszébe, hogy szüksége van neki is családra, igazi családra. El is határozta, megmondja Melindának, az életét nem akarja így leélni.

Eljött a nagy nap. Felesége elé állt, és azt mondta. Lassan negyvenéves, nem tud gyerek nélkül élni, minden nap egyre jobban érzi hiányát. Tudja, hogy Melinda a munkájának él, de igazán nem lenne olyan nagy baj, ha egy kicsit kihagyna, úgymint agyonhajtja magát. Legyenek ők is igazi család.

Na lett ebből olyan ribillió, hogy azt mondta Melinda: akkor inkább a válás.

Zoltán megijedt, szerette Melindát, de elgondolkodott. Valóban, tud így élni ő boldogan? Már alig várta, hogy hallja a szomszédgyerekek önfeledt csevegését, kacaját. Neki már csak ez jut. Egyre elkeseredettebb lett.

Aztán döntött. Ha Melinda ennyire önző, elhagyja. Be is jelentette. Melinda érdekes módon természetességgel fogadta, szinte győztesen jelentette ki, ha így gondolod, menj!

Pár hónap múlva, megjelent a hirdetés. „Zárt lakóparki, háromgarázsos sorház, napkollektoros...”

Aztán jött a válóper, osztozkodás. Barátsággal váltak el. Mind a kettőjük fél ember lett ezután, bár ezt akkor még csak Zoltán érezte így.

Melinda mögül kiürült a biztos háttér, egyre nehezebb lett számára állandóan toponn lenni. Zoltán nem tudott könnyen kapcsolatot létesíteni, mivel ő kimondottan olyan nőt keresett, akit úgy tud szeretni, mint volt feleségét; de az legyen feleség, anya, barát és szerető.

Elkezdődött mind a kettőjük életében a visszalépés. Hiányoztak egymásnak. Kialakult a „se vele, se nélküle szindróma”.

Melinda születésnapja következett. Volt még egy közös, anyagi, lezáratlan ügyük, egy kis horgásztanya eladása. Lenne rá vevő. Így gondolt egyet Zoltán, felhívta feleségét megkérdezve, elmehet-e megbeszélni a részleteket.

Melinda megörült Zoltán telefonjának, akkor már jelentkeztek a szorongás tünetei nála, ezért örült, ha kis időre valaki megszabadítja ezektől a kínzó félelmektől. Kereste az embereket, a régen elhagyott barátokat, kapaszkodót keresett mindenkinben. Minden eltépett szálát csomózni próbált.

A klubbot is ekkor kereste meg, segítséget remélve.

Nehéz eset volt. Gyermekkorától énsémáját az akaratérvényesítésre élezte ki. Bármilyen áron a siker számított.

Eljött az este. Zoltán sárgarózsa csokorral a kezében elindult Melindához. Amikor kinyílt az ajtó, Melinda átölelte volt férjét. Mint egy bilincs, úgy szorította magához. Percekig tartott a rabság, majd hangos zokogásban tört ki. Soha nem hallotta még Zoltán annak idején sírni sem asszonyát. Sután is viselkedett, amikor vigasztalni próbálta, mert nagyon fájt neki így látni Melindát.

Amikor megnyugodott, sokáig beszélgettek. Ott maradt Zoltán, a vendégszobában ébredt.

Ettől kezdve gyakran találkoztak. Zoltán mindenben segítette Melinda felépülését. Eljárt vele az ülésekre. Lassan ismét összetartoztak, később összeköltöztek. Amikor utoljára beszélünk, Melinda kiegyensúlyozott volt, bár még nem körvonalaződött ki kettőjük további, közös útja.

Most pedig itt állt előttem nagy pocakkal, mosolygósan, szinte kivirulva, karját felém nyújtva.

— Van egy kis időd. Meghívhatlak a büfébe. Tudom, hogy szereted a rétest, itt lehet kapni rétesházit — szólt vidáman.

— Persze, hogy van — mondtam —, miért ne lett volna. Ebben a pillanatban még a pápalátogatást is elhalasztottam volna. Melinda mesélj! A rétes pedig jól fog esni, tudod mennyire szeretem.

Amikor a büfében leültünk, mesélni kezdte, hogy tervezett baba fog születni, és még soha nem élt át ilyen boldog váraozást. Ágival beszélt. Kérte, ha meghallja, hogy valaki eladja ott a sorházát, azonnal értesítse őket, mert jó lenne a közepükben lakni. Zoltán és János egyébként is barátok lettek, Ágitól pedig sok mindent tanulhatna a gyerekek nevelésével kapcsolatban.

Gyerekek? Kérdeztem, azt hitten, elszólás volt. Igen, mondta, sietnünk kell, mert ketyeg az óra.

Mikor odalépett a pulthoz, a büfés hölgy felém fordulva megszólalt:

— Van már tökös-mákos is, reggel azt tetszett keresni, de csak túrosat tudtam adni.

Lelepleződtem, a csoda bánja ilyen szép napon! Nekem eddig csak jó tapasztalatokat hozott ez az infúziós kúra. Ha most nem kellene ide járnom, nem láthattam volna Melinda boldogságát az újjászületése legszebb gyümölcsével.

* * *

Ebben az évben másodszor indulok infúziós kezelésre.

Ahogy, a kórház bejáratához értem, egy eddig nem látott táblára tévedt a tekintetem. A látogatási idő beosztása volt feltüntetve éppen úgy, mint régen. No, ez érdekes, hogyan tartják be, kérdeztem volna magamtól, de abban a pillanatban elem toppant egy jól megtermett férfi. Egy biztonsági őrzővédő cég bilétája volt feltűzve a mellén. Udvariasan kérdezte, hova megyek? Mikor közöltem vele jöttömnek célját, továbbengedett. A kórház udvarán megkezdődött a reggeli csúcsforgalom. A beteghordók soha nem látott sebességgel száguldozva viszik a betegeket az egyik épületből a másikba. Sietniük kell, mert kevesen vannak, és sok a beteg. Súlyponti kórház ez, harmincszázalékos ágyleépítéssel, és száznál több dolgozó elküldésével.

Ezt leszámítva minden a régi, csak kicsit átalakítva, átszabva. Nagy változáson ment keresztül a kórház a reform előtt. Minden kórteremnek saját vizesblokkja lett, a nyereségtelen részleget megszüntették, így vradóállomás is csak a megyeszékhelyen van ötven kilométerre. A volt igazgató azt mondta, semmi izgalom, húsz perc alatt ideér a vér. Ő már biztosan tudott valamit, amit rajta kívül senki, hogyan teszi meg a palackos vér ezt az utat ennyi idő alatt. A titkot magával vitte, amikor úgy döntött az új városvezetés, hogy megköszöni a munkáját.

A látogatási idő bevezetését nagyon jónak tartom, nem lehet átjáróházat csinálni egy olyan osztályon, ahol betegek folya-

matos ápolása zajlik, vagy a steril műtőből érkezett ébredező beteget látogatók hada várja. Nem volt jó a korlátlan látogatás sem betegnek, sem az osztálynak. Ezen gondolkodtam, amikor a lifthez értem, ahol már többen álltunk, és vártunk. Köszöntem én illendően, de nem hallottam, hogy valaki fogadta volna. Lehet, hogy bennem van a hiba, amikor a baloldalam lebénult, a bal fülemre süket lettem. Jární, tenni, venni megtanultam, de a hallásom nem jött vissza. Mehettem volna mással, mert ott volt a személyzeti lift, senki nem várt arra, mégsem teszem, mert nincs kedvem magyarázkodni, ha valaki megkérdezi, miért utazom azon. A korombeliek már nyugdíjasok, se hírük, se hamvuk itt a kórház folyosóján. A leépítések őket érintették először, ami természetes, hiszen a fiataloknak van szükségük a biztos munkára, tele vannak hitellel, és a család bizonytalansága létbizonytalanságot eredményez.

Aztán megérkezik a lift, gyorsan számolok. Beférünk, tíz személyes, mi nyolcan vagyunk. Szép jó reggelt kívánok, köszönök a liftes bácsinak, aki furcsán néz rám, de visszaköszön, és rögtön meg is kérdezi mosolyogva: hatodik? Mondom, igen, ő tovább mosolyog, ekkor már mosolyognak páran. Hát persze, ezen az osztályon van a pszichiátria is.

Ekkor én is mosolygok, eszembe jut, hányszor vén hülyéznek, föld hülyéznek azok az író társaim, akiknek nem tetszik a témám, vagy a stílusom, de az is lehet, hogy a személyem. Innen üzenem, nem oda megyek egyelőre, a neurológiára járok a gerinc sérveim miatt.

Lehet, hogy már az udvarias köszöntés is zavart kelthet, mert elszoktunk tőle. Pedig, ha mindnyájan így kezdenénk a napot...

Az osztály folyosójára érek. Itt csend van, két nővér van jelen. Az egyik a nővérpult fölé hajolva lázlapokkal bíbelődik, közben időnként feláll, vért vesz, ápolási naplót tölt ki, házi- rendet ismertet, aláírat három helyen, és irány az infúziós szoba. Beszúr, kivesz, előkészít, és visszatér, folytatja az adminisztrációt, kezdődik minden előlről. A másik, gyógyszeres

tálcával kórteremből ki, majd visszamegy, mert valaki utána szól. Itt a reggeli ideje, a gazdasági fiúnővér reggelit oszt, a nővér gyorsan kiosztja a maradék gyógyszereket, és megy etetni. Akit lehet, kiültetve, ki segít? A gazdasági fiúnővér, és az egyik hozzátartozó, aki valamikor kedves kolléganőm volt egy másik osztályról. Most a férjéhez jár be besegíteni ápolásába. Nyugdíjas már ő is, beszélgetünk pár szót. Aztán jön a felvételem alapos, részletes, mindenre kiterjedő vizsgálat. Ezt követi a főorvos asszony vizsgálata. Elnézem, ezt az egyágyas kórteremből kialakított apró, kis egyszerű helyiséget, benne egy végtelenül türelmes, jóindulatú osztályvezető főorvossal. Több mint harminc éve ismerem, semmit sem változott a betegek iránti elkötelezettsége. Hétfőn majd újra találkozunk, megnéz, segít-e az infúziós kezelés.

Ezután megérkezem az infúziós kórterembe, öt ágyból két egyforma, a többi szedett-vedett, de tiszta ágyneművel. Egyszer használatos zöld lepedővel terítjük le az ágyunkat, ez lesz a sajátunk öt vagy kilenc napig, ha megőrizzük, utána eltehetjük emlékebe. Amióta az ágyszámleépítés megtörtént, kevesebb beteget tudnak felvenni, vegyes lett az infúziós kórterem. Mellettem egy férfi fekszik, fiatalabb nálam, neki kétféle infúzió csepeg. Régóta szenved ő is gerincproblémájával. Évente bejár, így eldolgozgat még egy darabig. Egy idősebb házaspár gyógyul a másik oldalon. A bácsi beszél többet. Elmondja, huszonöt méhcsalád várja. Szereti őket, de lassan túl kell rajta adnia, mert már négy mázsa cukrot megettek, és az is nagyon drága. Már nem bírják, kiárulni nem lehet az árát, nagy a teher. Egy beteg arról beszél, hogy a másik kórházban, a szemészetben az infúziósoknak háromszáz forintot kell fizetniük az egyszer használatos zöld lepedőért. Előjönnek a gyógyszerárak, a lecserélt gyógyszerek, melyekről, kiderül, hogy nem jók. Aztán újabb receptek, kifizetett, pár szem után több ezer forinttal együtt sutba dobott generikumok. Panaszok áradata, a megélhetési nehézségek mai való világa, amit ilyen helyen őszintén, és elkeseredetten tárnak egymás elé az emberek.

Lassan végére ér a jobbulást ígérő életvíz csepegése, a nővérke óvatosan kihúzza a tűt, hogy holnap is legyen hova szűrni.

Mikor kilépek a folyosóra és a lifthez érek, jó érzéssel gondolok azokra, akik ilyen szeretettel szolgálnak minket, betegeket, Isten áldása legyen velük, megérdemlik.

LÉLEKHANG NOVELLÁK

MALVINKA BÜSZKESÉGÉNEK ELRABLÁSA

Minden reggel, pontban hatkor, kilép földszinti lakásának ajtaján, cipője végigkopog a régi kerámia lapokon, majd elhalkul, mire a kapuig ér. Így megy ez évtizedek óta, amikor Malvinka a misére indul.

Kosztümje makulátlan, kalapja kissé molyrágta, de ezt csak közlelől lehet látni. Kesztyű nélkül soha nem lép ki az utcára. Valamikor szép nő lehetett, finom vonásai erről árulkodnak, szemében világfájdalom lakozik. A házban nem jár össze senkivel, pici garzonját belülről még senki sem látta, de az esti villanygyújtás után a kíváncsiskodó belát az apró szoba egyik falára, melyet teljes terjedelmében könyvespolc borít katonás rendben álló könyvekkel.

Malvinka éveinek számát csak találgatni lehet. Azt mesélte a házmesterné, hogy ez a négylakásos társasház Malvinka szüleie volt az alagsori pékséggel együtt. Az államosítás után mindössze egy harminchat négyzetméteres szoba maradt a család számára. Ezt a területet osztották fel, és egy garzont alakítottak ki maguknak. A nagy belmagasság lehetővé tette galéria építését is, itt nevelkedett Malvinka és az öccse. A szülők nem sokkal éltek túl a kismiszést, hamarosan meghaltak.

Egy nagynéni költözött a belvárosi garzonba, ő nevelte, tanította a gyerekeket. Volt egy pianójuk, amit a nagynéni hozott magával, a két gyerek azon gyakorolt.

Ez nem tetszett az új lakóknak, szidták is őket eleget. Pedig a parancsnok gyereke is zongorázott Malvinkáék valamikori zongoráján, mert a bútor, szőnyeg, képek és minden egyéb érték az új lakókat illette meg.

Amikor Malvinka tizennégy évét betöltötte, a helyi kendergyárba ment el négy órásnak, tizenhat évesen pedig már hat órát dolgozhatott, és mire betöltötte a tizennyolcadik életévét, szövönő lett belőle.

Korán megtanult dolgozni. Szüleitől és tanítónő nagynénjétől megtanulta az illendő viselkedést. Szorgalmas, jó modorú, de bizalmatlan felnőtt lett belőle.

Malvinka okosságára, visszafogott udvariasságára felfigyeltek. Volt egy idős mérnök, akinek tetszett a lány viselkedése, addig járt a (nagyhatalmú) személyzetis nyakára, amíg behívták a lányt, s felajánlották, hogy tanuljon esti tagozaton. Malvinka játszi könnyedséggel végezte el az iskolát, jelesre érettségizett. Akkoriban halt meg pótmamájuk, a nagynéni. Öccsével egyedül maradt gyászával, fájdalmával, és a nagynéni kalapos dobozaival.

Az érettségi után könyvelő lett a gyárban, ott élte le munkás éveit. Mindössze pár embert láttak járni hozzá, valószínű ők a barátai. Mivel hetven felé járnak, így ők is fogynak. Ha valaki eltávozott közülük onnan lehet tudni, hogy olyankor Malvinka talpig feketébe öltözik az eltávozottnak megadva a tiszteletet.

Egy érdekes történet keringett Malvinkáékról. Már a szülők életében is rántott hús készült ebédre minden vasárnap. Erre nagyon emlékszik a házmesterné, aki már nyolcvan felé jár. Az övéké volt a mosókonyha melletti másik pici lakás az udvaron.

Csak az új lakóktól juthattak a hús illatához abban az időben. Malvinkáéktól is mindig kihallatszott a húsklopfolás semmivel össze nem téveszthető ritmusos zaja.

Többször meg is kérdezték a gyerekektől, mit ebédeltetek, akik kihúzták magukat, és azt felelték: rántott húst. Malvinka arcán néha látszott valami piros foltocska, amiért a házmesterné azt gondolta, biztosan kérdése hozta zavarba a kislányt.

Ezek a klopfolások csak böjt idején maradtak el. Volt is nagy susmus, hogy ezeknek miből telik, honnan veszik, hogy merik, ...a burzsujoknak még mindig telik.

Malvinka vasárnapi ebédje ma sem változott. Tizenegy óra körül elindul a klopfoló, a szeletek számát is mindenki megtudhatja.

Nagy dolog történt a minap, ugyanis Malvinka megcsúszott a frissen mosott lépcsőn, és eltört a lába. Miután begipszelték, haza vitték a betegszállítók. Aznap senki sem jött hozzá. Másnap megjelent egyik kalapos barátnője, aki pár órát töltött ott, majd elment, és azóta minden nap azonos időben érkezik és távozik.

Vasárnap délelőtt megint működésbe lépett a klopfoló, pedig a barátnő ételhordóval érkezett.

A házmesterné gondolt egyet, becsengetett Malvinkához. Évtizedek óta ismerik egymást, ha keveset is, de néha beszélgetnek, gondolta most meglátogatja. Hátha segíthet a hús elkészítésében, sőt a mindenkori hússzeletek számát figyelembevéve talán neki is jut egy jó ebéd ebben a szegénységben.

Amint meghallotta a járógipsz kopogását, tudta, most megnyílik az ajtó előtte. A csengetésre Malvinka ajtót nyitott, azt hitte, barátnője ott hagyott valamit. Amikor meglátta a házmesternét, arcán megjelent a pici, piros foltocska, amit gyerekkorában látott rajta a házmesterné utoljára. Zavartan hallgatta a felajánlkozást, de hártotta is rögtön, köszöni, maga is boldogul vele.

Igen ám, de a házmesterné szeme jó éles volt. Évtizedeken át látnia kellett neki mindent; látott is, sőt hallott is, amit nem, azután érdeklődött. Ez munkaköri kötelessége volt, mert rendszeresen jöttek az urak, és kérdezték.

Így történt, hogy az asztalon meglátta a húsos deszkát, mellette a klopfolót, és a deszkán az összehajtott konyharuhát, amelynek segítségével évtizedeken át készült a rántott hús. El is mesélte még aznap mindenkinek, akivel találkozott. Én is így tudtam meg, hogyan vesztette el Malvinka a vasárnapi ebéd nyújtotta büszkeségét, egyetlen megmaradt örömét.

FELADÓ: A LELKIISMERET

Amint lehunytam a szemem, pilláim alatt a gyertya lángjának tánca ragadt meg, halk, meditációs zene ringatott, majd elre-pített az álmok mezejére. Óriási nyugalom vett körül, izmaim ellazultak, majd a lakásban találtam magam.

Kettőt csengettek, ennyit a postás szokott. Kimentem, való-ban ő volt, egy vastag borítékot tartott a kezében, közben szabadkozott szegény, hogy azért csengetett, mert a külde-mény nem fért bele a ládába.

Izgatottan vettem kezembe a vaskos borítékot. Tekintetem azonnal a feladót kereste. Nem lepődtem meg, régen vártam már tőle levelet. Szobámba érve azonnal kibontottam, majd olvasni kezdtem. A levélben ez állt:

„Kedves Barátom!

Azt hiszem, nagyon megvárattalak, de nem akartam bele-szólni életed folyamatába. Gondoltam, elég megfontolt vagy, így nem lesz szükséged erre a levélre. Várakozásom hiábava-lónak bizonyult, így saját érdekedben írtam meg.

A következőkre figyelj jól. Az utóbbi időben túl naiv voltál, közelkerültél olyan emberekhez, akiktől távol kellett volna tartani magad. Nem vetted észre, hogy áruló van közöttük. Naivságodra egyetlen mentség van, az, hogy nem voltál su-nyi emberek között, nem ismerhetted mérhetetlen alattomos-ságukat, így könnyen lettél csapdájuk áldozata. Mostantól figyelj! Nézd a jeleket, a vándorló betűket. Mit gondolsz, ki láthat bele egy válaszlevélbe hamarabb a feladón kívül a cím-zettnél?

Ne gondolkodj sokat. Aki elolvashatta minden leveledet. Így hamarabb ismerte mások válaszát, mint Te magad.

Ilyen világban élünk. Nem csak erre nem figyeltél, hanem saját magadra sem. Farkasok közt akartál bárányként élni? Ezt eddig még egy bárány sem élte túl, honnan gondoltad, hogy neked sikerül? Ne reménykedj, nem sikerül ez, sem neked, sem a körülötted lévő kis barikáknak. A farkasok kiéhezetten várnak a zsákmányra. Egy lehetőség adódna a túlélésre. Neked csak egy, mert nem vagy fiatal, így gyengébb vagy. Ha átállnál a farkasok közé, maradhatnál báránybőrben, de farkassá válnál. Óh, tudom, ne is mondd, ezt soha nem tennéd meg. Akkor miért vagy még mindig közöttük magadat felajánlva, a farkának? Menj el, még nem késő, a te lelked érzékeny, téged szétcincálnak, széttrancsíroznak, ha maradsz. Gondolj bele, sok báránnyal megtették!

Úgy érzed, vannak barátaid, akikre számíthatsz. Biztos vagy benne? Az életedet úgy élted, hogy rád bármikor számíthattak. Az emberek testének, lelkének ápolója voltál, Istentől kapott szolgálatot teljesítettél, a rafináltság, dörzsöltség kívül maradt a kórtermeken és a családi életeden.

Nem teheted ki azokat az embereket a farka támadásának, akikre azt mondd, szereted őket. Ekkor te magad dobod oda könnyű prédának a barátaidat. Ezért nem kérsz, és nem kérhetsz segítséget. Egyedül pedig Te is tudod, csak zsákmány maradsz a farkasok után még a keselyűknek is.

Neked kell elmenned. Keresni egy olyan helyet, ahol csak bárányok vannak. Azt mondd, hogy nincs olyan hely. Lehet. Akkor is gondolkodj el. Meddig élhetsz a vadak között? Konok vagy, ismerlek. Még egy darabig próbálkozol, azt hiszed, csak homokszem van a gépezetben, aztán belátod, nem a homok, hanem a hálózat a hibás.

Akkor majd felállsz, és elindulsz, de nem számolsz azzal, hogy hány sérülést kell még elszenvedned. Készülj fel, és gondolkozz minél messzebbre, ne is nézz vissza, mert csak úgy leszel képes egy új útra lépni!"

Idáig jutottam a levél olvasásában, amikor felébredtem. Már hajnalodott. Nehéznek éreztem végtagjaimat, szívem kala-

pált, úgy, ahogyan ritkán szokott. Imádkoztam, aztán lassan ismét megtalált az álom, és visszanyomott. Reggel fáradtan ébredtem, nehéz nap következett, mert minden gondolatom az álombeli levél körül keringett, s a feladóján, a lelkiismeretemen.

Tudtam és tudom, a levél aktuális üzenetet közvetített.

BÖLCSESSÉGÜNK ELRABLÁSA

Emlékszem gyermekkoromban, a kilencven évesen elszenderült, önmagát ellátó, gyakran szellemileg orientált családtagokra, ismerősökre. Szép kort megélt bölcs emberek voltak ők, ha nem is voltak mindig iskolázottak. Volt egy idő, amikor ennek a bölcsességnek a forrását kerestem. Fel is építettem különféle elképzeléseket. Talán, ami legjobban megállta az elképzelésem alapját az az, hogy ők nem voltak megfertőzve hazugságokkal, reklámokkal, demoralizáló kibeszélő televíziós műsorokkal, nem vette őket körül a véleményformálók sokasága.

A hét mindennapján korán keltek, későn feküdtek, egyetlen szórakozás létezett számukra, a beszélgetés. A hétköznapi munkák nehézségeit hétvégi társas összejövetelek és a vasárnapi istentisztelet tette színessé.

Megadták a módját az ünnepeknek, felvették ünneplőjüket, és elmentek a fonóba, a tollfosztóba vagy a bálba.

Ott aztán beszélgettek mindenről, énekeltek, táncoltak, vígadtak. Volt lehetőségük kitérni a mise példabeszédét is, amiből sokat tanultak ki-ki habitusa szerint. Bizony ebből lehetett bölcsességet meríteni. A tiszta gondolatok szép reményre serkentettek.

Sok ötlet született így a munka megkönnyítésére, ezt adták át egymásnak. A lányok, asszonyok főztjeikről számoltak be, egymásnak még egy kis kóstolót is vittek fűzfakosarukban hófehér gyolccsal letakarva.

Nagy, többgenerációs családban éltek. Mindenkinek megvolt a szerepe. A gyerekek a nagyszülőkkel töltötték több időt,

így ők már készen kaphatták az apró kis bölcsességmorzsákat, gyakorlatiasságot, és tisztességet tanulhattak, láthattak. Ugye nem lehet csodálkozni azon, ha a mi generációnkban még több bölcsesség halmozódhatott fel.

Nem volt nehéz nekik becsületesnek, igaznak maradni, hiszen akkor még sok volt a búza, és kevés az ocsú.

Aztán jött a rádió, nagy öröm volt ez, mert a híreket már nem a kisdobos dobolta ki, hanem a „dobozból” mondták el. Itt lépett be a manipuláció, elkezdődött a megosztottság.

A véleményformálók átvették gondolataik tisztasága felett az irányítást. Amit a rádióban hallottam, az már szinte szentbeszédnek tűnt akkoriban, ellentmondást nem tűrő igazságnak. Nem volt már disputa, hosszú órákig tartó fejtegetés, hanem készen kapták mindazt az információt, amit mások akartak, hogy halljanak vagy gondoljanak. Megszületett a gondolatok kalodája, a rabság megkezdődhetett. Ahogyan szaporodott a rádióhírek tömege, úgy távolodtak el egymástól az emberek. Ha néha még összejöttek, egyértelmű volt, hogy a rádióban hallottakról beszéltek, véleményük a hallottakkal egyezett meg. Aki pedig mégis kétkedéssel fogadta és máshogy gondolkodott, azt kiközösítették. Az volt a buta, az intrikus, aki gondolkodni mert.

Itt ért véget a tiszta gondolkodású, józan paraszti ész!

Azt már nem is sorolom, hogy a televízió megjelenése mennyiben járul hozzá a megosztottsághoz, az elmagányosodáshoz, és a fokozatos elbutulásunkhoz a jól felépített elbutító tematikákkal, dezinformálással, elhallgatással, elhallgattatással.

Aztán itt van a másik téma, az egészségünk károsodása, az átlagéletkor zuhanása. Mai világunkban, hazánkban nagyon magas a halálozási ráta a szív-, és érrendszeri állapotunk területén, a rákos megbetegedéseknél. A lélek rabsága miatti betegségek szinte járványszerűen szaporodnak. Nem létezik család rizikófaktorok nélkül. Ez a stresszel fűszerezett életünkkel, az egzisztenciális biztonságért való küzdelemmel kez-

dódik. Majd az egészségtelen táplálkozással, az élvezeti cikkek fogyasztásával folytatódik. Ehhez társul a mozgásszegény életmód, és a kulturális örömszerzéshez való igénytelenség.

Azok az emberek, akik a vegyes, igénytelen tévéműsorok helyett koncertre járnak, vagy színházba mennek, sokkal kiegyensúlyozottabb társkapcsolatokat tudnak építeni. Visszatérnek az egészséges, manipuláció mentes beszélgetéshez, eszmecseréhez, amit bölcs őseik tiszta gondolatai is előhoznak bennük.

Nagyon fontos még az olvasás öröme, a néma tanító nagyszerűsége. A könyvek lassan kihalnak körülöttünk. Sokan kérdőjelezik meg, hogy a számítógép világában van-e szükség házi könyvtárra. Mi, könyvbarátok tudjuk, nem mindegy odalépni a könyvespolchoz, és kiválasztani egy könyvet. Olvasni, ha fáradtak vagyunk, könyvjelzővel ellátni, és akkor folytatni, amikor ismét ráhangolódunk. Néha visszalapozni, újra átolvasni egy részt, milyen nagy örömet jelent. Általában a könyvet — kivéve a szakkönyvet — megfelelő hangulatban szoktunk olvasni.

A számítógép mellett ülve, ha valamire rákeresünk, nem is igazán fogja fel agyunk a képernyőn megjelenő szöveget, mert mai felpörgetett világunkban az információ éhség miatt gondolatunk már egy másik témánál csapong. Ez nem biztosítja az olvasott szöveg teljes értékű memorizálását, esetleg vizualizálását, amely feltétlenül fontos lenne a fejlődésünk folyamatoságához, egészséges mentális fejlődésünkhöz.

Itt most véget ér fejtegetésem, legalábbis egyelőre.

URAM, NEM VAGYOK MÉLTÓ...

Hogy milyen igaz, ma jöttem rá, amikor esendően ott térdeltem a templomban Isten színe előtt. A szégyen könnyei pergettek le kipirult arcomon. Miért gondolom azt, hogy ítélkezhetek bárki felett haraggal, megbántottsággal. Jézus szenvedése mellett, amit átélt a keresztre feszítésekor, mi ez a szenvedés amit át kell élnem alkalomadtán?

Az emberek, akik őrizték, csúfot űztek belőle és megkorbácsolták. Letakarták a fejét, és ütötték, közben kérdezték:

— Találd el, ki ütött meg?

És mindenféle szitkokat szórták rá.

Jézus tűrte, nem haragudott, nem háborgott. Szívében ismeretlen volt a harag és a gyűlölet. Nem azért, mert nem tudta volna letakart feje miatt, hogy ki ütött, és kit kellett volna gyűlölnie, hiszen Isten fia volt. Mindent tudott ő, de csak a szeretetet ismerte. Ezt bizonyítja az is, amikor Jézus a kereszten így szólt:

— Szomjúhozom.

Izsószárra tűzött, ecetbe mártott szivacsot nyújtottak fel Jézus szájához. Ő, amint megízlelte azt, így szólt:

— Beteljesedett. Majd kilehelte lelkét.

Most ott térdeltem előtte, és lehajtott fejjel vallottam én is:

— Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem.

Tudtam, éreztem, a húsvéti gyónással nem teljesíthettem be lelkem teljes megtisztulását. Munkám van még bőven, de nem találtam meg teljesen még azt az utat, ami odáig elvezet, hogy jól érezzem magam.

Most felismertem, hogy hol kell elindulnom. Feloldottam minden köteléket. Élőktől, holtaktól bocsánatot kértem, és én is megbocsátottam mindenkinek. Jó volt ezt megélni, talán maradhatok ezen az úton, hiszen nekem ez a húsvét ezt az üzenetet hozta, a feltámadás ezt az utat mutatta meg.

Ma ismertem fel, hogy nemcsak az a jóság, ha mindenkin segíteni próbálunk, hanem ha önmagunkat is felemeljük.

Fényadásnál tanultam egy szép imát. Ma értettem meg igazán, hogy mit is jelent: „Nem megváltoztatni akarlak, hanem általad akarok változni”.

Ezen az úton szeretnék menni addig, amíg az utam el nem fogy.

ÉLETKÉPEK

VÁNDOR VAGYOK

Vándor vagyok én is az élet országútján, aki kutatja, tanulja és tanítja a lélek és a szellem csodáját.

A szeretetről, hitről és alázatról írok pár mondatot, az én szemszögemből.

Ma nagy divat a szeretetről beszélni, de kevesen tudják megélni. Szeretni őszintén, tiszta szívből csak az tud, aki megbocsátani is képes, mert a szeretet feltétele a megbocsátás. Ezt viszont magunkon kell kezdeni, ami talán a legnehezebb, mert nem szívesen nézünk szembe saját hibáinkkal. Pedig, ha ezt megtesszük, nyugodt szívvel fordulhatunk mások felé, és őszintén, tiszta szívből mondhatjuk ki, hogy „szeretlek”. Ha megtanultunk magunknak megbocsátani, akkor már nem okoz többé gondot megbocsátani másoknak.

Nehéznek és hosszúnak tűnhet ez az út, de megéri, mert értékessé, széppé teszi, átformálja az életet.

Én minden este megköszönöm azt, amit megtehettem, és megbocsátom magamnak, amit elmulasztottam, elvéttem. Megfogadom, hogy majd holnap bepótolom, kijavítom.

Remélem, az Úr megadja a holnapot...

ÖRÖK KARÁCSONY

Kicsi gyermekként szüleimmel együtt minden év nagy ünnepeit az anyai nagyszülőknél töltöttük igazi ökomenikus családban. Református nagyanyám, katolikus nagyapám érdekes párt alkottak, ahogyan vasárnaponként egyik templomból átvonultak a másikba. Nem volt ez divat akkor főleg azért, mert a templomba járást nem nézte jó szívvel a hatalom. Az alföldi kisváros ismert és köztiszteletben álló polgáraként a mindenkivel pár szót váltó szerszámkovácsot, nemcsak — a svábokra jellemző — pontos és precíz munkája miatt szerették, de büszkéek is voltak rá. Neve elé a vitéz jelző 1920-ban került, amikor nevét Miksről Mezeire változtatták. Végigharcolta az első világháborút, több életveszélyes sebesülést szerzett hirodósként az első vonalban. Minden elismerő keresztet és kitüntetést megkapott, így lett belőle vitéz Mezei János. Ezt írja le a *46-os gyalogezred* című könyv vitézeket felsoroló kordokumentuma is.

Magas, egyenes tartású, túskehajú, szép bajuszú ember volt. Külsőre is katonás. Szeméből pedig mindig mosolygó fény sugárzott. Nagyon sokat olvasott, mindenre nyitott ember volt, mindenki szívesen beszélgetett vele. Sokan jártak hozzá, mert ő volt a környék legjobb reszelőkészítője. Szerettem vele lenni a műhelyben, nézni egyre kisebb, egymásba kapcsolódó fogaskerekek táncát, melyeket nagy és széles bőrszj fogott össze. Büszke voltam, amikor megengedte, hogy kovácműhelyében megpróbálkozzam a fújtató kezelésével. Kicsi reszelővágó helyisége volt számomra az örök karácsony. A lehulló acélreszelék vékony szőnyeget terített köréje. Nekem mellma-

gasságig tornyosultak mögötte — szépen, sorban — egy pici asztalkán a korabeli újságok. Pihenő perceit mindig olvasással töltötte. Emlékszem, ahogy évenként bekötötve álltak a képes újságok, heti, havilapok a műhely szekrényében. Sokat lapozgattam én is ezeket, természetesen akkor még a képek kedvéért. Az *Élet és Tudományra* nagyon kellett vigyázni, nehogy összegyűrjük. Annak nagy tisztelete volt, mert körbejárta a család felnőtt tagjait szinte kötelező olvasmányként. Itt megjegyzem, semmi köze nem volt a mai *Élet és Irodalomhoz* sem értékrendjében, sem szellemiségében.

Nagy, plafonig érő könyvtárában elérhető magasságban sorakoztak a mesekönyvek, ifjúsági regények, hogy minden unoka korának megfelelő olvasmányhoz jusson. Számomra ma is az egyik legkedvesebb emlék a *Tamás bátya kunyhója* című könyv olvasása, mely egy nyári vakációhoz kötődik.

Mindig, mindent megbeszélte az unokáival, felnőttként, komolyan kezelt minket. Soha nem éreztem, hogy ez nem lenne őszinte. A fiúkkal pedig, ha sakkozott, véresen komolynak tűnt, pedig elég sokszor veszített. Csak felnőtt fejjel fogtuk fel, hogy miért történhetett ez úgy ott, és akkor...

Mivel komoly sakkpartik folytak a barátokkal, régi vitéztársakkal, és akkor ő többször került ki győztesen mint vesztesen, megértettük, hogy a játékkal tanította unokáit a sikerélmény örömére, és a veszíteni tudás felelősségére.

Nagyon bölcs ember volt. No, de elkalandoztam az örök karácsony élményétől. Tehát az őt körülölelő acélreszelék szőnyeget kissé megkaparta, kis dobozkába tette a tartalmát. Majd a kisasztalról elvett egy olyan újságlapot, amit már kiolvasott, és nem volt kitüntetve azzal, hogy év végén könyvkötőhöz megy, azt hosszában megsodorta, meggyújtotta és apránként rászórta az acélreszeléket. Ekkor elkezdődött a csillagszórás, ami sokáig tartott, és én gyönyörűnek találtam. Bizony ezt minden nap kértem, és megkaptam. Ma is minden csillagszóró meggyújtása előhossa ezeket az emlékeket.

A Biblia ismerete is náluk kezdődött. Drága jó nagymamám minden reggel felnyitotta, kicsit olvasott belőle, majd visszahelyezte a nagy ebédlőasztal közepére, ahol friss virággal egy hosszú, vékony váza is helyet kapott. Sokáig rejtély volt számomra, honnan tudja a nagymama, hogy hol tart az olvasásban, mikor csak egyetlen könyvjelző van benne. Kíváncsiságom elhatalmasodott, a könyvjelzőnél kinyitottam, és beleztem. Láttam, hogy a könyvjelző sokáig egyetlen oldalt védett. Tehát mindig ezt olvasná reggelente? Aztán rájöttem, dehogyan... Ma már én is sokszor kinyitom a Bibliámat, és megnézem, mit üzen Isten aznapra nekem. Nagymamám is ezt tette, a napi bibliai üzenetet olvasta, melyet a találomra kinyitott oldal mutatott meg számára.

Lányka alkatú, picike, törekeny asszony volt nagymamám. Hangja gyenge, mégis határozott. Mindig beteges volt, valamilyen vesebetegséget kapott negyedik lánya várandóssága alatt. Sokat kellett neki pihenni. Édesanyám egyik testvére élt velük, mivel a második világháborúban a Gulágra elhurcolt vőlegénye sohasem tért haza, így a szülőkkel maradt.

Őt Ilonkának hívták, ő biztosította nagymamám teljes pihenését. Ilonkát, nagymama utasításait követve, mindig dolgozni láttam. Nagyon jól főzött, sütött. A kamrában selyempapírral bélelt szaloncukros dobozok sorakoztak, különböző süteményekkel. Minden tízórai és uzsonnai időben lehetett kérni belőle. Az ebéd feltalálása soha nem késett. A déli harangszó asztalnál ért bennünket. Meghitt légkör lengte körül a családot. Közös ima után jólesett az ebéd a szeretet védősátra alatt.

Nagy és hosszú beszélgetések követték az ebédet, majd mindenre kötelezően egy-két óra pihenés következett. Nagypapám beleült a nagy, füles fotelbe, kezébe vette a napi újságot és olvasott. Érdekes, szemüvegére nem emlékszem, talán nem is volt neki. Nagymamám délutáni csendespihenőjét töltötte. Ilyenkor a csend hallhatóvá vált, a légy zümmögése csendhábortónak tűnt. Nekem is le kellett feküdnöm a díványra, csak Ilonka dolgozott. Az ebéd utáni mosogatást végezte, pa-

kolászott, mosott. Őt soha nem láttam nappal pihenni. Ő is nagyon okosnak és türelmesnek tűnt, bármikor lehetett kérdezni, mindig kész volt a válasszal.

Aztán egyszer csak nagyon csendesen összehajtotta nagyapám az újságot, felállt és elindult a műhelye felé, ahol délután öt óráig várta a munka. Amikor nagymama pihenője véget ért, szabadfoglalkozás kezdődött. Az uzsonna három órakeres volt. Ekkor kerültek elő a süteményes dobozok és a gyümölcskosár. Az olvasást ezeken a délutánokon szerettem meg. Öt óra után bejött nagyapám, akkorra a fürdőben lévő réztartályban már melegvíz várta, megmosakodott átöltözött, és ezután jöttek a meghitt esték.

Volt ott lepedőre vetített mese, de Ki nevet a végén társasjáték is, a fiúkkal pedig sakkparti, fémépítés. A fiúk az unokatestvéreim voltak, akik délutánonként eljöttek, hogy ne unatkozzam, és hogy nagytatával lehessenek. Vacsorára is ottmaradtak, így mégjobban éreztük magunkat, mert mindenki mesélt valamit a nap történéseiről. A másnapi terv is itt készült el a menü összeállításától az ügyintézésig. Csodálatosak voltak ezek az esték.

Amikor nagymamám jól érezte magát leült a régi, megkopott pianínóhoz, és eljátszott valamit. Énekelni sosem hallottam, de kottát sem láttam előtte. Aztán jött az esti tisztálkodás. A fűrészpores dobkályha akkor ontotta csak a meleget, amikor már elkészültünk. Emlékszem mindig fáztam, de soha nem betegedtem meg. Valójában nem volt ott hideg, csak én éreztem úgy, mert arra a kis időre kikerültem a szeretet fényéből.

Ez a rendszeresség elkíséri az életem. Nekem is fontos a közös étkezés, a nagy beszélgetés, ami mindig az asztalnál történik. De még azt is drága nagyapámtól örököltem, hogy szeretem a kis tálakat. Szeretek ebből reggelizni, ebédnél levest enni. Este, ha kávé, kakaót vacsorázom, úgy aprítom bele a kenyeret, zsemlyét, kalácsot, ahogyan ő tette.

Azt is tőle tanultam, hogy a könyv a legnagyobb érték. Számomra elképzelhetetlen olvasás nélkül egy nap. Hiába a kom-

munikációs forradalom, tévénezésem napi egy híradóra korlátozódik és a kulturális műsorokra. Ebből nem nagyon jut, mert kiszorítja az értéktelen, demoralizáló, szórakoztató és családi szennyest kitergető show-műsor. Milyen jó volt a rádiós korszak, amikor a reggeli, déli és esti krónika, színházi közvetítés, Szabó család volt az általános kínálat. Akkor jutott idő a családépítésre. Úgy látszik, én a leckét megtanultam. Ugye nagypapa? Biztos mosolyogsz majd, ha elolvasod fentről ezeket a sorokat.

Vasárnap még nálunk volt, kismotorján érkezett. Szerdán utaztunk volna a férjemmel hozzájuk. Kedden hajnalban úgy észleltük, mintha kopogtak volna az ablakon. Pedig senki sem volt az ablaknál, nem is lehetett, mert a családi ház kapuja zárva volt.

Délelőtt jött a távirat: „Vitéz Mezei János ma hajnalban meghalt.” Nagymama hamar utánament, hogy ne érezze magát a nagypapa egyedül. Szerették egymást. Ott mindig béke volt.

Isten nyugosztalja őket!

A FÉLELEM GYÖKERE... — emlékkép 1956-ból —

Hideg őszi nap volt, amikor megérkezett a szalmával megrakott szekér. Ritka látvány volt a városnak ezen a részén akkoriban az ilyen. A nagy kapu is régen volt kinyitva, a nyikorgásából lehetett hallani. Édesapám behívott minket, hiába akart kinttartani a kíváncsiság. Azután két, három óra múlva, elment a szekér. A naptár 1956-ot mutatott. Néma volt a város. Úgy emlékszem, kijárási tilalom volt. Az aszfaltos járda is aludt, nem zavarta álmát a cipősarok kopogása.

Édesanyám vöröshagymát tisztított, édesapám friss húst kockázott nagy adag, több napra való pörköltözhöz. Régen etünk már ilyet. Hentes édesapám minden húsételt nagyon jól tudott elkészíteni. Először a hagyma aromája járta be a lakás minden zugát, majd a hússal keveredve utat kért magának a pörkölt illata. Aznap este finom falatok kerültek az asztalra. Jóllakottan kerültünk az ágyba, mégis az esti ima után hamar elaludtunk.

Másnap szintén finom ebéd került az asztalra. Délután édesapám két testvére is meglátogatott minket, mindegyik kapott egy-egy csomagot tőle.

Koraeste lehetett, amikor ismeretlenek érkeztek hozzánk, hárman. A nagy kapu ismét kitárult. Egy katonai ponyvával leterített kisteherautó gurult be az udvarra. Édesapám valamit mondott édesanyámnak, aki átvitt engem és a húgomat a szomszédba. Átláttunk a szomszédból, valamit pakoltak az autóba. Nem sokkal később hallottuk, hogy az egyik idegen kiabál, édesanyám pedig sírva magyaráz. Hazarohantunk. Édesapám

nem volt otthon. Az egyik idegen édesanyámat rángatta. Azután még arra emlékszem, hogy az idegen azt mondta, hol az ura? Nem érdekel a kölyke...

Kilencéves voltam. Édesanyám leültetett, és azt mondta: Kislányom baj van. Édesapád egyik barátja adott egy borjút. Azt hozták szalmával letakarva a szekéren. Abból főztünk tegnap, abból vittek a nagybátyáid is. Ezt most büntetik, ez feketevágás. Az édesapád barátjának be kellett volna szolgáltatnia. Ő nekünk adta. Sajnos, hiába este főztük meg, a pörkölt illata elért oda, ahova nem kellett volna. Feljelentettek. Édesapádat elvitték volna, de ő a hátsó szobaablakon elmenekült a kerten át. Azt mondta az ávós tisztnek, hogy átöltözik. Ezért kiabáltak velem.

Napokig semmit sem tudtunk édesapámról. A lakásunkat többször végignézték, keresték. Legkisebb húgom hét hónapos volt. Édesanyám sírt, ideges és türelmetlen volt. Szokatlanul feszült volt körülöttünk minden. Egyik délután édesapám testvére jött hozzánk, ekkor édesanyám beküldött a kistestvéremhez. A vendég nemsokára elment. Kissé később mi is elindultunk a nagymamámhoz. Sötétedett, amikor odaértünk. Nagymamám és én mentünk tovább a nagybácsihoz. Amikor odaértünk a belvárosi soklakásos házba, nagybácsim egy pincejáró felé vezetett. Gyertyafény mellett mentünk le a lépcsőn. Az egyik fákamrához érve megnyílt a deszkaajtó. Édesapám állt ott, kezét felém tárta, majd átölelt, aztán nagyanyámhoz fordult és azt mondta: „Anyám búcsúzni hívtam magát ide, el akartam menni, talán később Böbit és a gyereket is ki tudtam volna juttatni, de most, hogy itt vannak, látom, nem tudom megtenni. Mondja meg Böbinek, jöjjön ide, és bemegyek, jelentkezem az ÁVH-nál.”

Nagybátyám ezt hallva így szólt édesapámhoz: „...gyere Pista, hozd magad rendbe, mire Böbi megérkezik.”

Ezután együtt mentünk fel a lépcsőn. Apám megölelt. Kislányom nagyon szeretlek benneteket, és elsírta magát. Elköszöntünk, és a nagyanyámhoz visszamentünk. Édesanyám

pedig elment édesapámhoz. Együtt mentek be az ÁVH-ra. Édesapámat hat hónapig nem láttuk, csak az árkádok alatt, ahova néha elvitt az édesanyám. Szemben, a bíróság épületében, tartották a foglyokat. Napi sétájukhoz az út azon a lépcsősoron vezetett, amelynek oldalán ablakok voltak. Sokan álltak ott, emlékszem. Arra is, hogy sokszor elzavartak onnan mindenkit. Talán párszor körbejárták a kicsi udvart, majd a lépcsősoron tértek vissza a zárkákba. A lépcsősoron integető kezekre most is jól emlékszem. Csak a csuklók és ujjak mozgtak. Édesapám feketevágásért hat hónapot kapott, az ablakon való „szökésére” pedig a hat hónap után is látható foltjai emlékeztették. Lelki sebei soha sem gyógyultak be.

Nehéz karmát hoztam. Születésemkor államosították a hentesüzletünket, házunkat és az oldalkocsis motorkerékpárunkat. Csecsemőként megpecsételtek, így egyéb származású, burzsujgyerek lettem. Iskolás éveim alatt tapasztaltam meg igazán, mit jelentett ez számomra. Talán hamarosan erről is írok majd.

Utólagos bejegyzés: ÁVH-n eltöltött ideje után édesapám egészsége megroppant, a testén lévő heg emlékeztetőül ottmaradt. Az erős, munkabíró ember roncsként tért haza, sok időbe tellett, amíg újra munkaképes lett, de a lelki sebeket már nem gyógyította be az idő.

NEHÉZ ÉVEK...

Nagyon hideg tél volt, hízott a jég a téeszhez tartozó tavon. Édesapám örült ennek, mert nádat lehetett vágni, és szaporodott a munkaegység. Volt egy jó kis brigád, büntetésből válogatták össze őket. Ott volt a dunántúli plébános, az olajmérnök, a drogériás és édesapám. Mindegyikük a „hatalom ellensége” volt. Bamba brigádvezető naponta kérdezte tőlük: „Na hogy tetszik a néphatalom, urak?!” Mindig válaszoltak neki valami bölcslet, amit szegény kérdező meg sem érthetett. Az államosítások előtt szüleimnek volt egy kis hentesüzletük, egy házunk és egy oldalkocsis motorkerékpárunk, ez nagy bűn volt akkor.

Meg is kaptam érte születésemkor a pecsétet. Egyéb származású lettem. Ma is tisztán emlékszem, hányszor kérdezték meg az iskolában: „édesapád foglalkozása 1947 előtt?” A válasz a születési anyakönyvemben volt: kereskedő. Ez a státusz olyan súlyos volt az akkori hatalom szemében, hogy még akkor sem vették fel édesapámat a vágóhídra dolgozni, amikor a csontozóba nagyon kellett volna a munkáskéz. A csontozó nagyon kemény hely volt, nem szívesen maradtak ott az emberek. Szegény édesapám belspedes kocsis is volt, mert a téesz sem alkalmazta őket egész évben. Minden munkát elvállalt, a nyomorúság is készítette, hiszen nem volt már mit eladnunk sem. Elbúcsúztunk utolsó értékünktől is, a nagy, tükrös, márványlapos tálalótól. Aztán megtörtént a csoda. Nagybátyám különleges, jó hírrel érkezett. Azt mondta apámnak, elintézte, hogy hamarosan mehet a vágóhídra dolgozni, mert lejött Budapestről az ÁVO-időszak alatti, volt

belügyminiszter, aki igazgató lesz a gyárban. Rokona pedig a nagybátyám barátja volt. Mondta is az édesapám a testvéreinek, hogy miért venné fel az igazgató pont őt, aki hat hónapot vendégeskedett a Tisza Szállóban. Ez a szálloda volt az ÁVO központja. Nehéz hat hónap volt ez az ő életében.

Édesapám mégis elment a gyárba, amikor beiktatták az igazgatót. Ha nem tudta volna, hogy ki ő, és honnan jött, egy szimpatikus, megnyerő modorú emberrel találta volna szembe magát. Rövid beszélgetés után az igazgató közölte, fel van véve. A csontozóban kezd, azután majd meglátják. Édesapám örömmel jött haza. Végre a szakmájában dolgozhatott és számítani lehetett rendszeres bevételre. Volt ennek még más hozadéka is. Kaptunk húsjegyet, és a gyárból nagyon finom ebédet lehetett hordani olcsón. Olyan sokat adtak, hogy két adagból négyen laktunk jól.

Teltek a hónapok. Egyik este édesapám szomorú arccal, redős homlokkal jött haza.

„Hívott az igazgató. Azt mondta, tud ő jobb helyet adni nekem. Nem is kér mást, csak néha elbeszélgetnénk. Nem váltaltam el. Mondtam is neki, alkalmatlan vagyok én az ilyesmire.”

Így emlékszem vissza arra az estére. De sokszor hallottam ezt a történetet nagyanyámtól is.

Évek teltek el, amikor a csontozóból könnyebb munkát kapott. Hamar fregoliember lett, mert minden munkát szívesen és szakszerűen végzett. Nagyon szeretett dolgozni, számára a munka szolgálat volt. Őt is szerették. Hetvenöt éves korában még besegített néha nyugdíjasként.

Büszke vagyok rá, hogy a legnagyobb szegénységben sem tudták rávenni, hogy jobb körülmények reményében besúgó legyen, pedig az a kiváltságok felé a mi utunkat is kikövezhette volna.

Milyen jó, hogy nem tette meg, mert így gazdagabb lehetek drága emlékével, és tanulhattam tőle kitartást, becsületet, hitet és reményt.

A VASÁRNAPI VENDÉG

Béla talán negyvenéves lehetett. Feleségével és főiskolás gyermekeivel élt egy családi házban az utca közepén. Sokszor láttam az utcán beszélgetni, mindenkit ismert. Mi gyerekek is szerettük, mert velünk is szóba állt. Mindig volt nála ajándék, amit beszélgetés után kivett a zsebéből és átadott nekünk. Emlékszem, apró, kis színes képek voltak. Minden érdekelte. Nagyon okos embernek tartottuk. Az egyetem klinikáján dolgozott egy raktár vezetőjeként. Így teltek az évek.

Gyermekei diplomás emberként találták meg a hivatásukat. Mind a ketten elkerültek a városból. Egyre ritkábban látogattak haza.

Amikor Eszter, a felesége beteg lett, gyermekei elvitték gyógyíttatni anyjukat a fővárosba. Eszter nem tudta legyőzni a betegséget, pár hónap múlva meghalt. Mindenki sajnálta. Őt nem ismerték annyira, mert keveset látták az utcán. Nem volt beszédes. Arra emlékszem, hogy soha sem mosolygott. Jó asszony volt, mert mindig segített, ha valamelyik idős szomszédja megbetegedett. Úgy emlékszem, csecsemőgondozó volt a klinikán. Sokan voltak temetésén.

Béla hamar egyedül maradt, mert gyermekei másnap visszautaztak. Egyre többet lehetett látni az utcán, szinte minden nap találkoztunk vele. Jó emberek laktak arra akkoriban. Nem hagyták magára, ebédmeghívásokat is kapott vasárnaponként. Béla vasárnapi vendég lett a szomszédoknál és nálunk is. Amikor nálunk ebédelt, sokat beszélgettek édesapámmal. A beszélgetésből úgy észleltem, hogy nagy az egyetértés. A beszélgetéseket sakkparti követte. Azután egy délutáni tea,

némi süteménnyel. Mindig egy kis csomaggal távozott Béla, melyet édesanyám készített össze neki.

Nagy volt a sajnálkozás: ezért taníttathatta a gyerekeit, hogy felé sem néznek — mondták is sokszor. Bélához akkoriban elég sok vendég érkezett, akik nem magyarul beszéltek. Ő akkor azt mondta, hogy távoli rokonok, diplomaták. az emberek csodálkoztak is rajta, milyen diplomaták lehetnek, hiszen akkor csak orosz diplomatákról lehetett hallani.

Az egyik ősz Bélának betegséget hozott. Először csak az állandó köhögés jelentkezett, majd az egyre nehezebb légzés követte ezt, betegsége beszorította a lakás falai közé. Már csak a vasárnapi ebédekre ment a soros szomszédba. Nagyon beteg volt már azon a vasárnapon, amikor utójára járt nálunk. Ebéd után arra kérte édesapámat, hogy sakkparti helyett beszélgessenek. Mi bábszínházba mentünk a testvéremmel. Soha nem felejttem el, mire hazaértünk, édesanyám szeme ki volt sírva, édesapám homlokán összehúzódtak a redők, látszott, hogy nagy gondja van.

Hamarosan jött a vacsoraidő. Vacsora után édesapám azt mondta: Béla nem jön többet, nagyon beteg. Az utcán se mehettek oda hozzá, nem találkozhattok vele, mert elkapjátok a betegséget, de ne feledkeztek el köszönni neki. Akkoriban több szomszéd kereste fel egymást, és amikor Béláról beszéltek, a gyerekek nem hallhatták.

Pár hónap múlva meghalt, A szomszédok közül kevesen kísérték el az utolsó útjára. Édesapám elment. Csodálkoztam is azon, hogy miért maradtak otthon a temetés napján azok az emberek, akik a vasárnapi ebédjeiket osztották meg vele éveken keresztül.

Gyermekei hamar eladták a házat, végigjárták a szomszédokat. Akkor azt hittem, elköszönni mentek.

Már nagylány voltam, talán az érettségi táján lehettem, amikor megtudtam az igazságot. Béla volt az utca spicilije, ő írogatta jelentéseit az utca embereiről. Azon az utolsó vasárnapon kért bocsánatot édesapámtól, akkor mondta el neki, hogy

évek óta édesapám megfigyelése is hozzá tartozik. Halála előtt a többieknek is elmondta. A szomorú szemű Eszter is talán ebbe betegedett bele, de gyermekei is ezért kerültek édesanyjuk halála után a szülői házat. Így értek véget Béla vasárnapi ebédjei és az élete...

Így éltünk a hatvanas években, amikor is minden utcának megvolt a maga Bélája. Az ország kettészakadásának a magja elvettettett...

TELIHOLDKOR MENT EL...

Most is telihold volt, mint akkor... Etelka ágyát éppen úgy borította be az ezüsthényből szőtt háló, mint régen a mamikáét. A telihold udvarában játszottak a színek, gyönyörködni lehetett benne. Elmosolyodott. Eszébe jutottak nagymama szavai, sokat mesélt neki elalvás előtt. Mindig odavitte a kis sámlit mamika lábához, megfogta sovány, göcsörtös kezét, melyben a rózsafüzér lapult, és kérte, ima előtt meséljen neki. Sohasem utasította vissza kérését. Gyönyörű meséket tudott. Nem emlékszik arra, hogy egy mesét többször mondott volna el. Minden mesében, nagy megpróbáltatások árán, de győzött a jó. Talán ez adott Etelkának reményt az élet küzdelmeiben, mert emlékezett a nagymama meséire, ahol végül mindig sikerült a jóssággal legyőzni a rosszat. Minden mesében szerepelt a Hold. Amikor a mesehős ereje fogyott, a fogyó Hold volt jelen, de a növény Hold ismét erőt adott, így a mesehős győzelmét mindig a telihold ragyogta be. Etelka is megszokta, hogy figyelemmel kíséri a Hold járását. Talán éppen ez inspirálta az asztrológia irányába. Különös kapcsolata lett a csillagokkal, az égi irányítókkal, de főleg a Holddal. Az sem lehet véletlen, hogy leszületésének idejét, napját és óráját a Rák jegyében választotta meg.

Ágyában fekvé nézte a gyönyörű Holdat, leheletnyi, halvány, szivárványszínű udvarával, amikor egy felhő, éppen eltakarta előle. Akkor villant be a nagymamája emlékképe és mosolya. Filmként peregtek le szemei előtt az emlékek, így emlékezett.

Nagyon beteg volt már, sovány és töpörödött, de mosolyát nem tudta lelopni arcáról a közeledő halál. Egyik reggel ágyban maradt. Hiába várták, az asztalhoz nem érkezett meg.

A mama bekopogott hozzá, aztán bement, és sokáig bent volt nála. Amikor kijött, azt mondta: elmegyek az orvosért, reggelizzetek meg, majd jövök.

Édesapjuk kikísérte. Beszélgettek, majd amikor a papa visszaérkezett, megreggeliztek, a papa reggelit vitt a nagyinak. Etelkáké látták édesapjuk gondterhelt arcát, amikor kijött a nagyitól. Megkérte őket, ne menjenek be, csak akkor, ha már az orvos elment.

Nem sok idő telt el, a doktor megérkezett. Idős orvos volt. Sokan szerették. Mindenkit tegezett. Az utcán is rendelt, ha egy beteg megállította, elmondta panaszát, és nem volt szükség vizsgálatra. Akkor kinyitotta megkopott orvosi táskáját, megfordította páciensét, és annak hátán írta meg receptjét. Ezzel még nem ért véget a „rendelés”, mert nem maradhatott el a jó tanács, diéta és tea javallata.

Amikor az orvos bement a nagyihoz, mama forró teát készített, és a kamrában talált süteményes dobozból szép halmot rakott a tésztákból egy kistányérra. Mamika mindig gondoskodott arról, legyen tele doboz, hátha váratlanul valaki betoppan. Akkor még örültek a váratlan látogatónak. Náluk az volt a szokás, ha a postás ebéd közben érkezett meg küldeményével, azonnal megkínálták. Rögtön még egy teríték került, ilyenkor még egy szalvétányi süteményt is kapott útravalóul.

Ott illatozott és fehérlett a doktor úr tányérján a vaníliás félhold szilvalekvárral.

A doktor sokáig vizsgálta mamikát, majd behívta a mamát. A többiek már nagyon várták, hogy elmenjen a doktor, hogy bemehessenek. Aztán kijöttek a doktorral a nagyitól, ők usgyi besiettek, majdnem ráugrottak a nagymamára, aki akkor is mosolygott. Arcát halvány pír tette még szebbé. Megígérte, most még többet fog mesélni, mert édesnek — így hívta édesanyjukat —, több dolga lesz, mivel ő már nem tud részt venni a munkában. Helyette csak mesélni fog nekik. Nagyon örültek, szinte repdestek a boldogságtól, mert a nagymama meséi mindennél többet értek. Amint megígérte, úgy is tett. Teltek a hó-

napok, az orvos hetente járt hozzájuk, mindig injekciót vitt. A mamának tényleg több dolga akadt, nekik több mese jutott. Amikor édesanyjuk hozzáfogott a nagymosáshoz, Etelkák nagyokat kuncogtak. Ott lebzseltek a teknő körül, néha befutottak, és elárulták, hogy az édesanyjuk, nem tud mosni. Történt mégpedig mindez azért, mert látták, nem úgy csinálja a dolgát, mint a nagyi. A nagyi egy nagydarab szappannal átdörögölte az egész ruhát, majd gyúrta sokáig, forgatta, ismét jól meggyúrta. Édesanyjuk meg szappant forgácsolt a meleg vízbe, kezével meghabosította, aztán beletette a ruhát, és csak nyomkodta.

Amikor elmentek panaszra, a nagymama elmagyarázta, hogy nagyon szép lesz a ruha úgy is, ahogyan anyukájuktól látják, mert így is lehet csinálni, és nem baj, ha az ember máshogyan áll hozzá valamihez. A végeredmény számít, de most ő nagyon szomorú, mert elárulták az édesanyjukat.

Rettenetesen szégyellték magukat, ki is találtak valamit, hogy mielőbb eltűnjenek a szeme elől. Ha rossz fát tettek a tűzre, mindig akadt dolguk az udvaron, a nagyi ilyenkor tudott pihenni.

Egyik este a nyitott ajtónál meghallották, amit a nagyi és apjuk beszélgetett. Mamika azt kérte apjuktól, vigyék őt el valahova, nem akarja, hogy a gyerekek lássák a haláltusáját. Apjuk, nagyon szomorú lett, azt mondta, ezt még megbeszélük.

Talán ezen az estén érintette meg először Etelkát az elmúlás gondolata. Megértette, hogy a maminak menni kell. Este a vacsoránál ő indította el a beszélgetés fonalát azzal, hogy közölte — mint a felnőttek —, hogy tudja, a nagyinak menni kell, és most azért akar kórházba menni, hogy ők ne lássák a szenvedését. Ígéretet tett, hogy mindenben segít, csak a nagyi maradjon otthon velük. Meg is lepődtek, mert nem kilencéves gyerek módjára viselkedett.

Édesanyja megsimogatta a fejét, és azt mondta, természetesen, a nagyi itthon marad. Még egy pár napig evett a nagyi, aztán egyre többet aludt, és jött egy olyan nap, hogy semmit

sem aludt. Behívta Etelkát és Öcsikét, mesélt nekik egy útról, amit a telihold fénye világít meg, hogy lássanak azok, akik erre az útra lépnek, mert ez az út messze vezet, fel a fénybe, oda, ahol a nagypapa lakik. Hosszú mese volt. A részletekre nem emlékszik, de a mosolyára igen. Ezen a napon arca kisimult, mintha megfiatalodott volna. Aztán délután elkérte a rózsafüzérét. Kiküldte őket a kertbe virágot szedni a nagypapa sírjára, abból a sárga virágból, mert azt nagyon szeretete.

Késő délután még bemehettek hozzá. Akkor valamit motyogott, de nem értették, nem az ő nyelvükön beszélt. Valószínű, hogy németül formálta a szavakat, talán imádkozott Édesapjuk felemelte őket a nagyihoz, azt mondta: köszönjétek el, mert most a mamika a nagypapa után megy. Megfogták a kezét, melyben ott volt a rózsafüzér, megpuszították halvány, szép arcát. Etelka szerint akkor is mosolygott, az ajtóból még integettek neki.

Érezték, hogy ez nagyon szomorú és különleges nap az életükben. A gyerekek lelke nagyon érzékeny, a búcsú rezdülése volt ez, csak meghatározni nem tudták.

Hamar megvacsoráztak, és lefeküdtek. Édesanyjuk és édesapjuk felváltva voltak a nagyinál. Ezen az estén mese nélkül aludtak el, és szokásuktól eltérően csendesek voltak. Az álomtündér hamar megérkezett, elvitte őket az álmok országába. Ezen az estén azt is a telihold világította meg.

Reggel, amikor kimentek, a nagy szobájának az ajtaja nyitva volt. Az ágya üresen tátongott. Édesanyjuk azt mondta, a mami már nagyon fáradt volt és beteg, hívott egy angyalt, hogy vigye őt el a nagypapához. Amikor az angyal megérkezett, vele ment. Etelkánál ekkor tört el a mécses, és kiabált. Nem igaz, mert meghalt. Édesapja átölelte, az ölébe vette, és azt mondta, igen, meghalt, de az angyal is igaz, mert ha meghal valaki, az vezet fel a mennyországba azokhoz, akik előre mentek. Ott mindenki találkozik szeretteivel, akiket itt a földön választott magának, hogy egy családban éljenek. Ekkor eszébe

jutott a telihold fényével megvilágított út, amelynek a végén ott a fény, ahol a nagypapa lakik.

A temetésen ott álltak a nagy koporsójánál, aztán, amikor a pap is elbúcsúztatta mindenkitől mamikát, akkor az egyik szomszéd néni elvitte őket magához. Csak este tértek haza. A lakásban ki volt húzva a nagy asztal éppen úgy, ahogyan nagy ünnepkor lenni szokott. Fekete ruhában ülték körbe. Mindenki a nagyiról beszélt, dicsérték a süteményét. Aztán elmentek, csak ők maradtak az asztal körül. Nagyon érezték drága mamikájuk hiányát. Mikor lefeküdtek, édesapjuk ment be a szobájukba mesélni. Erre a mesére ma is emlékszik. Egy okos, nagy kislányról szólt, aki olyan nagyra nőtt, hogy amikor annak nagymamája elment egy angyallal, másnapról jelentkezett a konyhában az anyukájánál azzal, hogy segíteni és tanulni szeretne. Azt kívánta, hogy egyszer olyan nagymama váljon belőle, akire büszkék lesznek az unokái. Másnap reggel kérte Etelka édesanyját, adja neki a mamika sárgavirágos kötényét.

Minden nap beszéltek mamikáról, néha látták, amint édesanyjuk a szemét törölgeti. Aztán lassan megszokták, hogy akit szeretnek, velük marad akkor is, ha nem tudják megérinteni, és nem tud már mesét mondani.

Fél évszázad múlt el az óta. Etelka szülei is elmentek az angyallal a telihold megvilágította úton oda, ahol most együtt vannak. Egyszer ő is elindul, és akkor ismét találkoznak mindannyian.

VÁRATLAN VENDÉG ARANY DIÓVAL

Régen öltözött hófehérbe karácsonyra a táj. Most gyönyörű volt. A háztetők és a fák ágai megtartották ünneplő ruhájukat. Évának is jó kedve lett. Ritka vendég nála a mosoly, most mégis elmosolyogta magát. Eszébe jutott a tegnapi esti történet. Kopogtak az ajtón. Nem várt senkit, csodálkozott is. Régióta él állandó rohanásban, csak az állófogadások és a tárgyalások utáni kötelező üzleti vacsorák jelentenek némi kikapcsolódást.

Egyre fáradtabb. Már Ádámra se tud figyelni. Karrierje a csúcson. Jól kellene neki éreznie magát, mindig erre vágyott. Mióta ebbe a lakásba költöztek, valami megváltozott körülötte. Sorház a luxusnegyedben, szép táj, jó levegő. A sorház másik felében szomszédok három gyerekekkel. Néha kiabálás, zsivaly és nevetés hallatszik be az ablakon. Éva egyszer megkérdezte Ádámot, vajon honnan telik nekik napkollektoros házra? Ádám meglepődött, azt hitte nem jól hall.

Amióta Évát kinevezték, egymás után végzi a „valósítsd meg önmagad” képességfejlesztő tanfolyamokat, azóta hajmeresztő, új képességeket fedez fel feleségénél. Ádám előhozta, hogy látta a szomszédok gyerekeit, ahogy vidáman hancúroztak a hóban, Éva rögtön rávágta, ő meg érezte az ételszagot, amikor beállni készült a garázsba, még azt is hozzátette, tele lehet vele a lakás. Ádám jól emlékezett az ételszagra. Édesanyja mindig főzött, néha éjszakába nyúlóan, hogy ő frissen vigye magával, mikor reggel visszautazik a kollégiumba. Annyit mondott csendesen, de kedvesen: a gyerekeknek főzni kell. Évának rögtön volt hozzáfűzni valója. El sem tudná

magát képzelni kötényben, ételszagú lakásban. Ádám sokszor előhozta, hogy szeretné, ha Éva megajándékozna egy gyerekkel. A válasz mindig ugyanaz volt. Arra bizony még várni kell, mert az idő erre most nem alkalmas.

Aztán tegnap este kopogtak. Amikor az ajtóhoz ment, és kinyitotta, egy szőke hajú, göndör fürtös kisfiú állt ott, nyitott tenyerében egy aranydió. A kisfiú Éva felé nyújtotta, mosolyogva mondta: neked hoztam, mert mindig szomorú vagy.

Éva döbbsenten állt ott. Megismerte a kisfiút a szomszédból. Zavartan mondta, gyere be, de a kisfiú azt mondta: sietek vissza, segíték, most szedjük le a fát. Holnap apukámnak vissza kell küldeni a Jézuskához, hogy jövőre újra legyen neki dísz a karácsonyfára. Éva becsukta az ajtót, de megnyitotta a szívét.

Amikor Ádám hazaért érezte a meleg étel illatát. Éva ott állt a konyhában, az asztal megterítve, a tálban ott gőzölgött a spagetti szósszal leöntve.

Az együtt, kellemesen elköltött vacsora után így szólt: Ádám, azt hiszem, most már alkalmas az idő...

A CSODA HÁZHOZ JÖN...

Baráti kapcsolatom van egy kis csapattal. Nem nyugdíjasok gyülekezete. Talán az átlagéletkor huszonöt év körüli lehet, így bizton állíthatom, ha ők lennének az unokáim, már dédi is lehetnék. Barátságunk úgy kezdődött, hogy azonos értékrenddel rendelkezünk, és ugyanannak a rock zenekarnak vagyunk rajongói. Nincs közöttünk napi kapcsolat, de sűrűn irogatunk egymásnak, felhívjuk egymás figyelmét egy-egy jónak ígérkező programra. Szeretem őket. Eddig azt hittem, ők csak tisztelnek.

Amikor a múlt héten megírtam hallgatásom okát, hogy fáj a hátam, és valószínű ismét infúzióra kell mennem a kórházba, azonnal jött a válasz: Ekpafat, miben lehetünk a segítségedre?

A legtöbb segítség, amit kaphattam, a szeretet tőlük érkezett. Természetesen nem engedtem meg, hogy egy távolabbi városból azért jöjjenek, hogy nekem segítsenek. Hála Istennek, itt a párom, aki harminchét éve támaszom a bajban. Belegondolok, ezek a fiatalok tényleg jönnének, ha szükségem lett volna a segítségükre!

Vacsora után az asztalnál üldögélve elmeséltem páromnak az üzenetet. Megjegyeztem, milyen érdekes, ezek a fiúk képesek lennének eljönni segíteni másik városból, pedig senkijük sem vagyok. Nem köt össze más bennünket, csak az értékrendünk és egy zenekar. Ekkor elszégyelltem magam, mi az, hogy „csak”, mert a legnagyobb kincs, a szeretet is összeköt.

Köszönöm a sorsnak, hogy megismertem őket.

Boldogok lehetnek a szüleik, nagyszüleik, akik ebben a sarkaiból kifordított világban számíthatnak rájuk. Áldja meg őket az Isten!

ÁLMOS ÉS A FALKA

Csengéékkel egy utcában lakunk. Évekkel ezelőtt, amikor ideköltöztek, sokszor láttam őket babakocsit tolva együtt sétálni a férjével. Aztán két év múlva, akkor már totyogó kisfiukkal, ismét babakocsistól sétáltak. Nem tudtuk milyen angyalkát rejt a kocsi, de azt mindenki láthatta, hogy boldog kis család az övék. Épp, hogy második gyerekük is cseperedni kezdett, Csengénél már látható volt az új pocaklakó. Megérkezett a kis jövevény, nemsokára ismét megjelentek a babakocsival. Ekkor már egy-két rosszalló megjegyzés is kísértte őket, de főleg a hátuk mögött. Ilyeneket lehetett hallani: minek szül valaki három gyereket, tán nem akar dolgozni? Biztos, az állam pénzén akarja felnevelni főállású anyaként. A mai világban három gyerekkel? Ilyesmik hangzottak el és még sok más. Nagyon udvarias emberek voltak, de óvták családi életüket. Hétfvégén mindig érkeztek vendégek hozzájuk, ezt látni lehetett a parkoló autókból. Az utcában mindenkinek kedvesen köszöntek, de még a „hírharang” sem tudott olyan közel férkőzni, hogy bármit is megtudott volna a boldog családról.

Egy szerdai napon előadásra készültem. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége tartott előadást, ez volt nekem is az esti programom. Vártam nagyon, mert hivatásommal összefüggő programajánló szerepelt a meghívóban.

Amikor odaértem, Csenge lépett oda hozzám. Udvariasan kérdezte: az előadásra jöttem? Mikor a kezemben szorongatott meghívót átadtam neki, odavezetett a második sorhoz, és helyet kínált. Elég kevesen voltunk. Még félóra volt a kezdésig. Most is korán érkeztem, mint mindig. Ez a fél óra elég volt arra,

hogy megteljen a terem. Sok fiatal volt és kevés korombeli. Megkezdődött az előadás. Amikor Csengére került sor és bemutatták, hallottam, hogy gyermekorvos. Nem értettem hirtelen, hogyan nem ismerem, hiszen a munkám a kórházhoz kötött valamikor. Aztán jött a felismerés. Amikor az utcába költöztek, Csenge kismama volt. Utána jöttek a gyerekek, így Csenge most az anyaság gyönyörködtető feladatát végzi. Itt hallottam, hogy a férje jogi végzettségű, a közeli faluba jár, a polgármesteri hivatal jegyzője. Lenyűgöző előadást tartott az óvodáskori csoportosulásokon belüli csoportok kialakulásáról, az egyes csoportok viselkedéséről, az agresszió megjelenéséről. Gyermeke példáját hozta fel.

Álmos csendes, nyugodt gyerek, elég sok atrocitás éri. Minden ilyen alkalmat megbeszélnek, így oldják fel a konfliktusokat. Egy helyzettel azonban nem tudnak mit kezdeni. Az óvodában Péter a leghangosabb, leghatározottabb gyerek jó manipulatív képességgel. Talán ennek a tulajdonságának köszönhető, hogy néhány nála gyengébb gyereket tud magához vonzani. Így alakított ki egy csoportot, akik minden meg nyilvánulását helyeslik. Ha valaki a közelükbe érkezik, falkában támadják, így a gyengék is erősnek érzik magukat. Szót fogadnak Péternek, így maradhatnak védőszárnyai alatt. Álmos hibát követett el, amikor oda ment ő is. Ez nem fért bele a programjukba, így gyorsan kerestek, találtak egy kis rést, amin keresztül támadhattak. Támadták is: megtépték, belerúgtak a fiúk, lányok egyaránt. Mikor Álmos már hangot is hallatott, az óvónő akkor lépett közbe. Addigra a sok apró száj Péter első mondatát ismételte, mely hirtelenjében úgy felnagyította Álmos bűnét, hogy majdnem dicséretet kapott a csapat. Amikor Álmos bűnét kielemeztük, legnagyobb bűne az volt, hogy új emberként nem ismerte pontosan a játékszabályokat és a játékosokat. Rosszindulatot pedig egyáltalán nem tételezhetett fel, hiszen családjukban az összefogás, jó cselekedetek egymás segítése érdekében történik.

Hogy miért pont most jutott eszembe a történet? Mert nemrég én is Álmos helyzetében éreztem magam...

PROFESSZORAIM, AKIKTŐL TANULTAM, ÉS TANULOK

Profession de foi (fr.)=hitvallás; az ember legfontosabb, gondolkodását meghatározó nézeteinek kinyilvánítása.

Professor (rég latin)=egyetemi, rendkívüli tanár.

Az én professzoraim valóban rendkívüliek. Pár ember mindig nagy hatással van az életemre, értékrendemre. Érdekes, hogy a nagyapámon, édesapámon kívül az apósom, egy osztályvezető főorvosom és a két professzorom az, aki szinte minden cselekedetemben szerepet kap. Két professzoron kívül mindegyikkel napi és személyes kapcsolatot élhettem meg. A nagyapámban picit korom óta hatalmas erőt éreztem, amely végtelen gyengédséggel párosult. Édesapámban a jóságos szeretetet, az aggódó gondoskodást, a végtelen türelmet, a megbocsátást találtam meg. Apósom maga volt az emberszeretet mintaképe, a város egyetlen olyan orvosa, aki az utcán is receptet írt szükségképpen néha páciense hátán, ellátva őt minden jó tanáccsal. Ha vizsgálatra is szüksége volt, az eléje topant betegnek megfordította útját, visszament, és „rendkívüli rendelést” tartott. Ne gondolja senki, hogy mindezt pénzért tette. Sokszor ő adott a betegnek, hogy kiválthassa a gyógyszerét. Sok kollégája nem is szerette ezt a gyakorlatát, de szegény körzet volt az övé. Mikor eljött az idő, gyorsan nyugdíjba is tették. Már akkor is folyt a harc a betegek pénzéért. Más városban viszont szívesen fogadták közegészségügyi főorvosnak, majd hetvenkilenc évesen munkába ment a vonaton lett rosszul. Akkor a KPM alkalmasságvizsgáló főorvosa volt Budapesten, a Pillangó utcában. Mindig mondta, a munka mezején szeretne meghalni. Majdnem sikerült neki.

A MÁV-kórház intenzív osztályán már hiába küzdöttek az életéért.

Azután jött egy másik orvos, akitől megtanulhattam a beteg iránti végtelen szeretetet, az ápolás fontosságát a gyógyító munkában. Gyakorlaton voltam először azon a belgyógyászati osztályon, ahol ez a főorvos volt az osztályvezető. Végtelen csendes, nagy szakmai tekintélynek számított. Szokásai eltértek mindenki másétól. A viziteken minden fekvőbetegnél megnézte, hogy száraz, sima-e alatta a lepedő? Akkoriban még nem volt állandó katéter, pelenka, helyette lepedő, gumilepedő, harántlepedő, papírvatta naponta négyszer, ötször cserélve. Nagy szégyen lett volna itt felfekvést találni. Itt kor nélküliek voltak a betegek. A nyolcvanévesnek megjárt ugyanaz a diagnosztikai elérhetőség, kezelés, mint a húszévesnek.

Ezen az osztályon két, egyágyas szoba volt, nem a protekciós betegeknek fenntartva, hanem a kórház megbetegedett dolgozói gyógyultak benne a liftes nénitől a főorvosokig. Érdekes, szinte mindig volt lakója. Sajnos én is többször voltam ennek a szobának vendége. Azért azt elárulom, hogy nálunk naponta jelent meg a diétásnővér a másnapi menüt megbeszélni természetesen az előírt diéta szerint, és az akkor még kötelező látogatási idő sem volt számunkra előírva. Talán ennyi szabálytalanság róható fel a főorvos úrnak. Mindenki saját pótapját vélte felfedezni benne, mert hozzá bármikor bármilyen problémával mehettünk. Mentünk is személyes problémától kezdve a gyerek beiskolázásával kapcsolatban szinte mindennel. Soha nem utasított el senkit. Meghallgattuk jó tanácsait. Olyan példás családi életet élt, hogy tanácsit jó szívvel fogadhattuk.

Ma is él. Tanácsaira még mindig számíthatunk, ha hozzá fordulunk. Én az életemet köszönöm neki, mert ő ragaszkodott egy olyan diagnózishoz, amit csak a tünetek támasztottak alá, és egy laborvizsgálat, egyéb diagnosztikai lehetőségek cáfolták. Elvitetett Pécsre, ahol a műtétet követő szö-

vettan igazolta a mellékvesevelő daganatot. Újraélesztésem is eredményes lett, tehát újbóli születésem az ő érdeme volt.

Most a két professzorról írok, akikkel nincs személyes kapcsolat, de minden tőlük származó könyvet, verset elolvasok, riportot megnézek, mert az ő életük példája számomra már nem is megélés, hanem küldetés. Szívsebész és agysebész professzorok, hazánkban és Európában is a legsikeresebbek között tartják számon őket. Sikereiknek csak a betegek, és a fél ország örülhet, mert a másik fele elhallgatja, útjukba gáncsot vet, mert hitüket megvallva szeretik a hazájukat, és ennek hangot is adnak. Műtéteiket Istenhez szóló imával kezdik. Kezüket az Úr vezeti. Irigylük sikereiket, gúny tárgyává teszik hitüket. Ők ketten nem törődnek ezzel, mert amikor az egyiknek a megállított szív van a tenyerében, a másik esetében a megnyitott koponyából tátong ki a megsérült, beteg agy; csak azt tudják, hogy nekik tenniük kell a dolgukat, csak az élet, a lélek létezik számukra.

Isten teremtette a lélek földi burkát, a fizikai testet, amelyet most nekik kell rendbehozni, segíteni, hogy folytathassák a megtervezett útjukat.

Isten a lelkeket azonos értelemmel és intelligenciával teremtette. A világnézetet, a gondolkodást a lélek tanuló folyamata szerint választjuk, amikor testet öltünk. Ebben az életben azt teljesíti mindenki, ami a szellemi fejlődéséhez szükséges, úgy éli meg, ahogyan szabad akaratával dönt.

A professzorok Isten akarata szerint alázattal, hittel és szeretettel teszik a dolgukat.

Tehetik, mert tudják, hitük mellett nagyon fontos, hogy önismeretre is szert tegyenek, mert ez része a szellemi fejlődésnek. Az önismeret és az önmagukba vetett hit által ismerhetik meg Istent, és tudnak hinni őbenne.

Soha nem törnek pálcát más felett, meghallják, betartják az isteni törvényeket, amelyek mindnyájunkhoz szólnak.

„Ne vess meg mást, ki véled rosszat tesz, mert, ő a Te tanítód, hogy azt a rosszat Te el ne kövesd.”

A szeretetnek nincs köze a leereszkedéshez: a jótékonyság nem szánalomból, hanem szeretetből táplálkozik. A jótékonyság és a szeretet egy, mert ha jót cselekszünk, azt szeretettel tesszük. A szenvedőknek nem pénzre van szükségük, hanem gondoskodó szeretetre. Ezt ők nagyon tudják, ezért is világhírű professorok.

Senki ne lepődjön meg, hogy édesapámat és nagyapámat is ide soroltam. Azért tettem, mert nekem professzoraim voltak, akiktől egy életre szóló leckét tanultam az élet iskolájában.

Hitükben, hazaszeretetükben, alázatukban, bölcsességükben egy úton indultak el. Hárman már földi életük végállomására értek, égi katedráról figyelnek rám. Egyszer majd én is utánuk megyek, továbbképzésre jelentkezem náluk. Hárman mennek még tovább, feladatuk van, szolgálatuk, melyet most teljesítenek.

Az eltávozottaknak adjon az Úr örök nyugodalmat, az élőket pedig kísérje az Úr áldása. Részesüljenek kegyeiben, hogy szolgálhassák tovább Istenünket az emberiségért végzett önfeláldozó munkájuk során.

BÚCSÚ A FÖLDTŐL

Az öreg nem aludt egész éjszaka, szorította szívét a bánat. Hónapok óta érzi, valami nincs rendben nála, már nem régi. Munkabírása fokozatosan csökken. Ameddig ki tudott járni a földjére, csak eltelt a nap. Amióta holland szomszédja van, nem tudott beszélgetni, csak meglendítette megkopott kalapját az idegen felé. Az felédobott egy hello-t, és ment tovább.

Szerette a földet, ezt tanulta a nagyapjától. Sokszor elmesélték neki, hogy édesapja is szívesen munkálkodott pár holdjukon. Nem sok emléke van az édesapjáról, kicsi gyerek volt a háború alatt. Édesanyja mindig várta haza, de a Gulagról soha nem érkezett meg, eltaposta a történelem. Szomorú édesanyját is fiatalon temette. Azt mondták, a bánat vitte sírba.

Amióta Katóka elment mellőle a csillagok közé, egyedül él. Egyre többször keresi meg a múlt képekkel, beszédfoszlányokkal. Két éve, amikor trombózisa volt, tudta, hogy hiába volt mindig a földnek jó gazdája, hamarosan megválnak egymástól.

Lánya a megyeszékhelyen dolgozik, ott él a családjával. Rendes asszony, hívta is mindig, költözzön hozzájuk. Nem ment, mert nem tudná megszokni a panelrengeteget, hiába folyik ott melegvíz a csapból, csendhez van ő szokva. Drága jó Katókával mindent megbeszéltek, bármilyen nehéz is volt az élet, együtt kisebb volt annak a súlya. A forintokra vigyázni kellett, mégis úgy érezték, nagy az ő boldogságuk. Soha nem éheztek, megtermett minden, a majorságban is akadt mindig egy kis hangzavar, amiből aztán ebéd kerekedhetett. Katóka türelmes, jó asszony volt, bölcsen gondolkodott. Nem volt

iskolázott, de a falusi könyvtárból mindent könyvet kiolvasott. Amikor csontsoványra lefogyasztotta a rettegett kór, akkor is mosolygós arccal és csillogó szemmel beszélt. Szerette hallgatni, asszonyát. A hazavezetés anyala is így ölelte át egy átbeszélgetett délután után. Amilyen csendesesen élt, úgy távozott.

A temetés után az öreg ittmaradt a kicsinyke földdel, a vasárnapi misével, és a lányánál töltött ünnepnapokkal.

Nagy csönd fészkelte be magát a faluvégi házba. Figyelmét még inkább a munkára fordította. Minden nap főzött magának, ezt megígérte Katókéának. Nem olyan ember ő, aki az ígérését megszegi. Igaz, néha a harmadik napi rántottlevesnél fel-feltekingetett, nem lát-e egy figyelmeztető jelet, de Katóka most is türelmesnek bizonyult. Ahogy fogyott az ereje, úgy fogyott a majorság. A levágott haszonállatokat nem pótolta. Kiskacsát nem vehetett, mert Bodri elhordta volna. Sokat gondolkodott, vajon milyen egyezés jöhetett létre az asszonya és Bodri között, hogy akkor, a boldog időben mind megmaradtak. Ő egyszer próbálkozott, de kudarcot vallott Bodrival.

Amikor Katóka elment, Bodri napokig nem evett, csak ült a konyhában, néha nyüszített, végtelen fájdalommal a szemében tekintett a semmibe. Lassan lettek ők elválaszthatatlanok. Bodri felismerte, hogy ketten maradtak, akkor kezdett oda-dörgölőzni hozzá elfogadva őt gazdájának.

Bodri is szomorú, átérzi gazdája bűját, baját, amiből most bőven akad.

Nem tudja, jót tett-e, hogy lányára hallgatott. Tavaly nehezen művelte meg a földet, segítségre nem tellett, a vője meg városi gyerek, nem tud segíteni. Mikor panaszkodott Julikának, hogy egyre nehezebb a munka, lánya azt mondta, adja oda az államnak, majd kap érte életjáradékot, ez megkönnyíti öreg napjait. Hallani sem akart róla, de belátta, valamit tenni, kell. Erre okosak az emberek, már a harmadik gazda tette ugyanezt.

A falu kihalófélben van, a miséken is egyre fogynak az emberek, csak a gyászmisék száma növekszik. Az iskolát két éve bezárták, az óvodát régebben, aztán a kisposta következett, most meg már a síneket szedik fel. Tíz éve három boltja volt, és három kocsmája a falunak. A városi, nagy áruházláncokban vásárolnak már az emberek, így egy kis bolt maradt csupán, és két kocsmá. Nincs itt már gyerekzsivaj, csak a kocsmából hazamenők elnyújtott kurjantása, vagy artikulált éneke veri fel néha a halotti csendet.

Régen volt itt élet. Az utcákat a gyerekek hangos kacagása, játéka uralta. Szombati bálók, színjátszó körök előadása, a vasárnap délutáni futballmeccsek tették színesé a falu életét. Lassan elfogyott minden, talán ezért döntött úgy, hogy beadja papírját a föld átváltására.

Teltek a hónapok, aztán egyszer megjött a papír. Három hold földje után havi nyolcezer forintot ajánlottak neki. Nem sok pénz, de úgy gondolta, ezt összerakja. Aztán, ha már lesz annyi, hogy fogat csináltasson magának, elmegy a fogorvoshoz. Nem tudja, az Úr mennyi időt szánt még neki, mégis legyen foga, ha kórházba kerül, ne lássák, hogy neki még erre sem tellett.

Rakták ők a fillérjeiket, hogy forint legyen belőle, de Katóka temetése tellett csak ki abból. Lányához nem fordulhatott, hiszen neki kellett még őket is segíteni. Mindketten keveset keresnek, minimálbér körülit, és a hitel, a rezszi nagyon sok, alig marad valami.

Igaz, Katókának tölgyfakoporsót vett, mert mindig azt mondta szegény, nem a haláltól fél, hanem a rádobott földtől, ami összenyomja. Jól döntött, mert lehetett látni, hogy tartotta a koporsó magát, nem roppant meg. A beültetett árvácskák is helyükön maradtak. Mondta is Katókának: ugye mama jól választottam.

Nehezen dolgozta fel a felesége halálát, ma is nagyon hiányzik neki. Várja, mikor jön el a vizontlátás. Tudja, hogy akkor már örökre együttmaradhatnak. Ő is összegyűjtötte a ham-

vasztására valót, nem koporsós temetés lesz, az nagyon drága. Majd leásnak egy kicsit, és beleteszik a földbe az urnát. De mi lesz ezután? Ki ültet oda virágot? Hogy ez eddig nem jutott eszébe! Drága a busz, Julika nem tud ide kijárni. Zsákfalu lévén nincs átmenő forgalom, nem sűrűn mennek itt a buszok.

Csudába, nem is fog kell neki, csináltak egy kis fedett sír-empléket, aztán, ha mindenszentekkor hoznak rá egy művirág koszorút, ellesz az egy évig, csak a színe fakul meg. Erre költi a földért kapott életjáradékot.

Harangoztak. Ránézett az órára, lassan felállt, elindult az istállóba. Régen nincs ott már állat, fészerpótlóként szolgált. Felnitotta a lakatosláda tetejét, kivette nagyapja kék munkakötényét, belelépett annak bőrpapucsába, cipőjét otthagya, majd elindult a kert végétől kezdődő földjére. Ahogy odaért, lehajolt, belemarkolt a zsíros bácskai feketeföldbe, arcához emelte, jól beleszippantott egy nagyot. Érezte a föld éltető szagát, könnyeivel megöntözte, majd szorosán markolva a földet visszafordult. Tudta, nem tehetett mást, körülötte elfogyott az élet, a lehetőség. Meg kellett tennie, és a fedett sír reménye meghozta a választ döntésének helyességére.

Döntött, nem teszi vissza a kötényt és papucsot. Ez már annak jár, aki a ház körül tesz-vesz, mert más dolga már nem akad.

VISSZATÉRÉS A FÉNYBE

Emlékszem még azokra az időkre, amikor az otthonában, családja körében tisztességes búcsú után tértek örök nyugalomba szeretteink.

Falun siratóasszonyok virrasztottak a tisztaszoba közepén felravatalozott halott körül. Nem volt tabu a halál. Ez volt a természetes.

Ha kórházban került, a súlyos beteget hazavitték, hogy a végső búcsút e földi küldetés után családja körében élje meg. Természetes volt a halál éppen úgy, mint a születés. Hozzá tartozott a család mindennapjához.

Miután földi porhüvelyét végső nyughelyre helyezték, sokat beszéltek és szeretettel emlékeztek az eltávozottról. Voltak helységek, ahol még sokáig az ünnepi asztalnál neki is terítettek. Azt hiszem itt a hagyományos gyászás megtörtént, tovább tudtak lépni, elengedték a hazatérő lelket.

Aztán minden más lett, a családok igyekeztek elszakadni a szülői háztól, különköltöztek, és már csak látogatóba jártak haza. A kötelék lassan foszladozott, majd elszakadt. Ha megöregedtek a szülők, nem volt idő arra, hogy otthonában ápolják. Így egyre többen kerültek a kórházba, nemcsak gyógyítási, hanem ápolási feladatok megoldása céljából is.

Sajnos, látogatáskor pár perc múlva már egymást figyelmeztették a családtagok, hogy milyen „fontos” elintézni való feladat vár még rájuk, szóval sietni kell. Ezután érezhette úgy a munkában megrokkant, elfáradt szülő, hogy mit keres még itt a Földön, gyermekét felnevelte, tanította, útnak indította.

Szegények mennyit dolgoznak, rohannak, most sincs még egy félórájuk sem arra, hogy elmondhassa, mit érez, hol fáj... Talán jobb is lenne már visszatérni, nem terhelheti le drága gyermekeit még az ő nyavalyáival is. Természetesen ekkor dönt úgy a lélek, hogy hazatér. Megkezdődik a leépülés, Először az ételt utasítja el, majd mozgásában korlátozódik, végül elindul a nagy útra...

Mivel látják a mama, papa leépülését, már az válik természetessé, hogy a szemét majd a nővérke csukja le.

Az intenzív osztályon tapasztaltam, hogy amikor hozzánk került válságos állapotban egy beteg, sok látogató érdeklődött, kereste fel. A leendő örökösök sűrű látogatók lettek. Amikor a beteg jobban lett, a kedves látogatók, a folyósón sorolták egymásnak, hogy ki miért nem ér rá gondozni, ápolni, segíteni. Döbbenet vett rajtunk erőt ilyen lelketlenség láttán.

Azért még vagyunk olyanok, akik családi értékeinket megtartva, igazodva ugyan a rohanó élethez, a megélhetés utáni hajszához, mégis tudunk időt szakítani szeretteink látogatására, gondozására, ápolására.

Ott leszünk utolsó óráiban, haláltusájában fogjuk a kezét, letöröljük gyöngyöző homlokát, elmondjuk, hogy szeretjük őt és találkozunk, ha eljön az idő, majd követjük őt Isten országába, az örök fénybe.

Ma már a gyógyító osztályok helyett elfekvők létesülnek megkezdve a felkészülést a tömeges halálra az osztályon.

Sokszor láttam az ajtóra meredt könnyes szemmel, lepedő-sarkot szorított kézzel meghalni embert.

Várt még valakit, aki megfogná a kezét, bátorítaná őt az ismeretlen út előtt. Sajnos ezt egyre többen fogják így érezni...

Nálunk a férjem nagymamájának és édesanyjának is megadatott, hogy itthon, közöttünk haljon meg. Mind a kettőjüknek nyugodt volt az arca, olyanok voltak, mintha aludnának.

Anyósom 2003-ban kilencvenegy évesen ment el. Nekünk is nehéz volt. Hetekig felváltva aludtunk napi pár órát, a mo-

sógép éjjel-nappal ment. Férjem úgy járt be az iskolába, hogy soha nem pihenhetette ki magát. Ismerőseink azt hajtogatták, miért nem visszük be a kórházba meghalni.

Azért, mert munkával eltöltött életével kiérdemelte, hogy otthonában készüljön a hazatérésre.

Mindennap beszélünk rólam ma is.

Sajnos édesanyámnak és orvos apósomnak sem adatott meg ez a lehetőség. Ők intenzív osztályon haltak meg, nem tehetünk értünk semmit. Gépek tartották életben őket, majd amikor fáradt szívük leállt, a gépek elhallgattak. Édesapám szintén otthon halt meg nyolcvanöt évesen. Ő nem volt beteg, az aorta szétdurranása vetett véget az életfeltételeinek. Álmában érte a halál kispárnáját feje alatt kezével átfogva, ahogyan mindig is tette álmában.

Kegyessé vált hozzám a jó Isten, hiszen mindössze kétszer volt szüksége orvosi kezelésre, mind a kétszer lábát törte.

Az elfáradt, beteg ember halálát elfogadjuk, itt az elengedés is könnyebb. Talán, ahol elmulasztott dolgok törnek felszínre és kiált a lelkiismeret, ott megy nehezebben.

Ha társát veszíti el az ember, abba egy kicsit ő is belehal, hiszen nincs már meg a támasz, akire számítani lehet. Nagyon nehéz az ittmaradottnak a helyzete. Félelem tör rá, mi lesz vele ezután? A magányt csak az emlékezés képes oldani. Biztosan sokan ismerik a minnek főztek magamnak eseteit. A mozgást a temetői séta biztosítja, azután megtanulják, hogy a napi teendőiket folytatni kell, mert számukra még tartalmaz az élet feladatokat.

Amikor viszont szülő temeti a gyermekét, a legnagyobb fájdalommal kell szembenéznie.

Mi, segítők is sokszor tehetetlenné válunk. Nem mondhatjuk, hogy majd az idő megoldja. Dehogyan oldja meg. A rokonok, ismerősök, barátok eltávolodnak, nem tudják, hogy ilyenkor mit mondhatnak, hogyan viselkedjenek. Ha elkerülhetetlen a találkozás, akkor nehezen viselik az édesanya, édesapa fájdalmát meghallgatni. Kerülik a viszonttársalgást, egy-két vi-

gasztaló szót elmorzsolnak, majd mennek tovább. Ottmarad a szülő megint egyedül kimondhatatlan fájdalmával. Nem talál senkit, akivel átbeszélje, kibeszélje gyermeke emlékét, örömét, bánatát, betegségét, halálát. Ezért nem is történik meg sokáig az elengedés. Fél is elengedni, mert úgy érzi, hogy bűnt követ el, ha majd kevesebbet gondol rá.

Ilyenkor kellenének a rokonok, barátok, akik beszélnek az elhunyt gyerekről, mert a szülő csak így tud visszatérni a mindennapi munkához, az élet továbbfolytatásához, nélküle, de emlékeiben vele.

Ha van családtagunk, rokonunk, barátunk, ismerősünk, akinek szüksége van ránk, menjünk, segítsünk, hallgassuk meg őt, beszéljünk és beszéltessek drága, Teremtőhöz visszatért gyermekéről, párjáról, szüleiről, családtagjáról, hogy érezze, nincs egyedül a fájdalmával. Így tudunk hozzájárulni ahhoz, hogy az élet továbbéléséhez visszataláljon emlékeivel.

Én ilyenkor imádkozom az ittmaradottak lelki békéjének mielőbbi megtalálásáért, kérem a hazavetés angyalát, vezesse az elhunyt lelkét Isten házába, az örök fénybe.

Ez a hitemből fakad.

De senkit ne próbáljunk meg ilyen irányba terelni, ha nem hívó. Ez tolakodásnak hathat, és segítség helyét árthatunk vele. Tartsuk tiszteletben mások szabad akaratát.

Mit tehetünk még? Mondjuk el, hogy beszélni kell az elhunyt szerettünkről gyerekeknek, felnőtteknek egyaránt. Ha nincs, akinek elmondhatják, kérjük meg, meséljenek nekünk. Nekünk mondják el, ki volt ő, milyen volt, mit csinált életében.

Sokszor tapasztaljuk, hogy egy kisgyerek személyiségváltáson megy át, ha valamelyik szülő, nagyszülő, testvér hal meg. Nem beszél róla, bezárkózik, hallgat. Ilyenkor sok családban elhallgatják a fájdalokat, befelé sínak. Minden gyermeknek joga van arra, hogy a fejlettségének megfelelő szintjén ismerje meg a halál fogalmát, az elmúlás elkerülhetetlenségét. Ha lehet, készítsük fel őket, így részt vehetnek a búcsúzásban is. Ha ezt sikerül megoldanunk, a gyász fel-

dolgozásában nemcsak a gyerekeknek tudunk segíteni, hanem magunknak is.

Hollandiában például már az óvodákban megemlékezést tartanak, ha egy kis társuk elveszít egy családtagot. Beszélnek a témáról vagy jelenségről, emlékeznek, rajzolnak az eltávozott emlékére. A kisgyerek kirajzolja magából a fájdalmat, és szívesen emlékezik szeretteire úgy, hogy elmeséli, milyen jó volt, amikor... Amennyiben felkészültnek látjuk, vigyük magunkkal a gyerekeinket szeretteink sírjához. Vegyen részt a sír-, és virágrendezésben, így eljön az az idő, amikor a fájdalmat felváltja az emlékezés, mely nagyon erős, és örök kapcsolat marad.